

การพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตัวเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

สารนิพนธ์
ของ
ฐิตาพร วิภาวณิชย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา
มีนาคม 2553

การพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตัวเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

สารนิพนธ์

ของ

ฐิตาพร วิภววาณิชย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา

มีนาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตัวเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

บทคัดย่อ
ของ
ฐิตาพร วิภาวณิชย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา
มีนาคม 2553

จิตาพร วิภาวณิชย์. (2553). การพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรศรี ชาติกานนท์.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้ระยะเวลาในการทดลองจำนวน 16 คาบ คาบละ 50 นาที ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ (Randomized One Group Pretest-posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t-test แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีประสิทธิภาพ 80.40/80.57

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตัวเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE DEVELOPMENT OF SELF-LEARNING PACKAGES THROUGH LITERATURE IN
TITLE INAO EPISODE ON THE WAR OF KAMANGKUNING SECTION FOR
MATHAYOMSUKSA IV STUDENTS, TRIAM UDOM SUKSA SCHOOL

AN ABSTRACT
BY
THITAPORN VIPAVAWANICH

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University

March 2010

Thitaporn Vipavawanich. (2010). *The Development of Self- learning Packages Through Literature in Title Inao Episode on the War of Kamangkuning Section for Mathayomsuksa IV Students, Triam Udom Suksa School*. Master's Project, M.Ed. (Secondary Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist.Prof. Kachornsri Jatikananda.

The purpose of this study was to develop self-learning packages through literature in title Inao Episode on the war of Kamangkuning for mathayomsuksa IV students, Triam Udom Suksa school.

The sample were 50 mathayomsuksa IV students in the second semester of the 2009 academic year, Triam Udom Suksa School, Bangkok. They were randomly selected by Cluster Random Sampling and were taught through the self-learning packages of Inao Episode on the war of Kamangkuning for sixteen 50-minute periods. Randomized One Group Pretest-posttest Design was used in this study. The instrument used in this study were self-study learning packages through literature in title Inao Episode on the war of Kamangkuning and achievement test. The data were statistically analyzed by t-test for Dependent.

The results of this research indicated that:

1. The efficiency of self-study learning packages through literature in title Inao Episode on the war of Kamangkuning was 80.40/80.57
2. The students' achievement before and after the experiment was significantly different at .05 level.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ของ จิตาพร วิภาวณิชย์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจรศรี ชาติกานนท์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชุติมา วัฒนาศรี)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจรศรี ชาติกานนท์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานิน รุ่งเรืองธรรม)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. บังอร พานทอง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. งามาญ นัยพัฒน์)

วันที่ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2553

ประกาศคุณประการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำอย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจรศรี ชาติกานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมาณีน รุ่งเรืองธรรม รองศาสตราจารย์ ดร. บังอร พานทอง และรองศาสตราจารย์อัจนรา สุขารมณ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาด้วยความเอาใจใส่ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์และช่วยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในสารนิพนธ์มาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้ ผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษาและคณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกตลอดเวลาในการดำเนินการทดลอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ปราณี เกษเบ็ญฤทธิกุล และอาจารย์พรณวิภา บุญนิล ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และขอขอบใจนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณท่านเจ้าของเอกสารและงานวิจัยทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงไว้ในการทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการมัธยมศึกษา (การสอนภาษาไทย) ทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือแนะนำสิ่งที่ดีเสมอมา ทำให้งานวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ท้ายสุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาและครอบครัวของผู้วิจัย ที่คอยเป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุด ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความมานะและพยายามจนประสบความสำเร็จในการศึกษา คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ฐิตาพร วิภวณิชย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย	4
ระยะเวลาที่ดำเนินการทดลอง	4
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
สมมติฐานในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	8
ความหมายของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	8
แนวคิดและปรัชญาของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	9
ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง	11
ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง	12
องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	14
ลักษณะของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	16
ขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	17
บทบาทของครูและนักเรียนในการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	20
ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	23
งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	26
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	27
ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	27
ความหมายของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	28
ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	28
หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	29
กระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	32
งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องอิเหนา.....	35
ความหมายของวรรณคดี.....	35
ประวัติความเป็นมาของวรรณคดีเรื่องอิเหนา.....	36
เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง.....	37
คุณค่าของวรรณคดีเรื่องอิเหนา.....	39
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	48
กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	48
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	64
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	64
สมมติฐานในการวิจัย.....	64
ขอบเขตของการวิจัย.....	64
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย.....	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	65
การดำเนินการทดลอง.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สรุปผลการวิจัย.....	66
อภิปรายผล.....	66
ข้อเสนอแนะ.....	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	75
ภาคผนวก ก	76
ภาคผนวก ข	78
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	108

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลองแบบ.....	55
2 การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80.....	62
3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง.....	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญในสังคม เป็นสิ่งที่ใช้แสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิด วิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ ให้สังคมมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข นอกจากนี้ภาษายังสร้างสรรค์ให้สวยงามได้ คือภาษาวรรณคดี ซึ่งเป็นสื่อแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

วรรณคดีเป็นงานสร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์ ที่ถ่ายทอดเรื่องราวของชาติ สังคม และศิลปวัฒนธรรม ผ่านภาษาที่เรียงร้อยถ้อยคำอย่างสละสลวย ประณีต มีชั้นเชิงการแต่ง ด้วยคำประพันธ์หลายชนิด เพื่อให้เกิดสุนทรียภาพและเพื่อยกระดับจิตใจผู้อ่านให้สูงขึ้น เกิดความองอาจทางสติปัญญา วรรณคดีเป็นการบันทึกเรื่องราวของคนในชาติ สภาพสังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจตนเองและสังคม เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชาติ การเรียนวรรณคดีทำให้เราได้ศึกษาสิ่งต่างๆ หลายแง่หลายมุม ทั้งด้านภาษา วรรณคดี ลักษณะคำประพันธ์ สังคมและวัฒนธรรม เพราะวรรณคดีช่วยสะท้อนสภาพชีวิต ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ค่านิยมและประสบการณ์ สิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ทำให้ยิ่งเรียนวรรณคดีก็ยิ่งเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความซาบซึ้งมากยิ่งขึ้น บรรเทา กิเลสตัณหา (2533: 8) การศึกษาวรรณคดีเป็นสิ่งที่เยาวชนจะต้องให้ความสำคัญ เพราะวรรณคดีเป็นมรดกทางภาษาที่แสดงถึงวัฒนธรรมประจำชาติไทย เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และสะท้อนสภาพสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา การเมืองและการปกครองของบรรพบุรุษไทย อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นการดำรงชีวิต ความเจริญของสังคม วิชชุดา พรายยงค์ (2550: 1) นอกจากนี้การศึกษาวรรณคดีเป็นการศึกษาความจริงในชีวิตมนุษย์ ที่ถ่ายทอดผ่านตัวละครให้ผู้อ่านมองเห็นโลก มองชีวิตด้วยความเข้าใจมากขึ้น วรรณคดีสอดแทรกคติ สุนทรียภาพ บทสอนใจ ข้อคิด เยาวชนที่ศึกษาวรรณคดีสามารถนำตัวอย่าง คติธรรม ข้อคิด และคุณค่าจากวรรณคดีไปปรับใช้ในวิถีชีวิตได้ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า วรรณคดีเป็นสิ่งที่มีความควรแก่การอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติ เยาวชนไทยควรได้เรียนรู้อรรถคดีไทย เห็นความสำคัญในฐานะวรรณคดีเป็นมรดกทางภาษา และเยาวชนยังได้รับประโยชน์จากคุณค่าของวรรณคดีในด้านต่างๆ ด้วย กระทรวงศึกษาธิการ

(หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) ได้เห็นความสำคัญของวรรณคดีจึงกำหนดให้มีการจัดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม โดยมีมาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจาร์ณ วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้แต่ละชั้นเรียนวรรณคดีต่างกัน ซึ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการเรียนแบบช่วงชั้น (ช่วงชั้นที่ 4) โดยได้กำหนดให้เรียนวรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอน ตี๊กะหมังกุหนิง วรรณคดีเรื่องอิเหนาได้รับคำยกย่องจากวรรณคดีสโมสร ให้เป็นยอดแห่งกลอนบทละครเพราะมีคุณค่า ด้านวรรณศิลป์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการละคร อีกทั้งเรื่องอิเหนา ตอน ตี๊กะหมังกุหนิง ยังให้ข้อคิดเรื่องความรัก ทั้งความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความรักวัยหนุ่มสาว ความรักในเครือญาติ ซึ่งเหมาะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่จะได้ศึกษา

ถึงแม้ว่าหลักสูตรการศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนวรรณคดีมาโดยตลอด แต่สภาพการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านผู้สอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนของผู้สอนไม่น่าสนใจ เป็นการสอนอ่านเอาเรื่องหรือการสอนอ่านออกเสียง ใช้วิธีการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นสำคัญ ผู้สอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย และท่องจำคำศัพท์ ไบราณ หรือศัพท์ยาก เพื่อจะได้เก็บไว้ตอบคำถามในการทำข้อสอบ ผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนแปลความหมายในงานประพันธ์ให้เป็นภาษาไทยร้อยแก้วที่สละสลวยด้วยฝีมือของผู้เรียนที่ยังใช้ภาษาไทยได้ไม่ดีเท่าใด ผู้สอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพยายามจดจำถึงรายละเอียดปลีกย่อย แทนการนำแนวคิดหรือข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีไปเป็นแนวปฏิบัติ ปัญหาการจัดการเรียนการสอน เหล่านี้ล้วนแล้วแต่ ไม่ก่อให้เกิดความสุนทรีย์ภาพและประโยชน์ที่แท้จริงในการเรียนวรรณคดี ส่วนด้านผู้เรียน ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวรรณคดี คิดว่าเป็นเรื่องไม่ทันสมัย ไม่น่าสนใจ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ผู้เรียนไม่สามารถวิเคราะห์วรรณคดีเพื่อศึกษาข้อมูล แนวคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความมีสุนทรีย์ภาพของการใช้ภาษา และคุณค่าของวรรณคดี ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ และด้านนวัตกรรมการสอน สื่อการเรียนการสอนไม่หลากหลาย ไม่น่าสนใจ ไม่เพียงพอและไม่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน

จากหลักการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 20) ครูถือว่ามืบทบาทสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียนและไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรมีการนำนวัตกรรมและวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนให้มากขึ้น โดยพิจารณาสื่อและเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและสภาพการเรียนรู้ของนักเรียน สำหรับเทคนิคและนวัตกรรมใหม่ที่นำมาใช้นั้น มีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่น แบบเรียนสำเร็จรูป การจัดศูนย์การเรียน ชุดการสอนมินิคอร์ส ชุดการเรียนด้วยตนเอง เป็นต้น อุษาวรรณ ปาลียะ (2543: 2)

ชุดการเรียนด้วยตนเองเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง มีอิสระในการเรียน ผู้เรียนจะเรียนแต่ละชุดเร็วหรือช้า ตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยไม่ต้องแข่งกับผู้อื่น หรือไม่ต้องเสียเวลารอคอยผู้อื่น ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเองตามลำพัง หรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนหรือขอคำแนะนำจากครูก็ได้ ชุดการเรียนจึงตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี

ธีระชัย ปุรณโชติ (2537: 42) กล่าวว่า การสร้างชุดการศึกษาด้วยตนเองนั้น โดยมากจะยึดทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างทางด้านพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และภูมิหลัง ดังนั้นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนย่อมทำให้ผู้เรียน เรียนได้ดี นอกจากนี้การสร้างชุดการศึกษาด้วยตนเองยังเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ จากสื่อที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถหยิบมาใช้ได้ด้วยตนเองหรือเรียนรู้จากสื่อโดยผ่านกระบวนการกลุ่มก็ได้เพราะยึดหลักจิตวิทยาที่ว่าผู้เรียนจะเรียนได้ดีนั้นสภาพแวดล้อมต้องเอื้อต่อการเรียนด้วยตนเอง

ชุดการเรียนด้วยตนเอง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้ เช่น เร่งและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน สนับสนุนและสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนด้วยตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความสามารถ หรือความต้องการของตนเอง ช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอิสระจากอารมณ์และบุคลิกภาพของผู้สอน ช่วยลดภาระและสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูหรือผู้มีประสบการณ์เฉพาะทาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนตนเองในด้านความกล้าแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปพิจารณา ปรับปรุง จัดกระบวนการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป
3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงดีขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สายการเรียนภาษา-คณิต จำนวน 5 ห้อง รวมนักเรียน 250 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สายการเรียนภาษา-คณิต จำนวน 1 ห้อง รวมนักเรียน 50 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน วรรณคดีวิจิตร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

ระยะเวลาที่ดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวมทั้งหมด 16 คาบ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น

การเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

2. ตัวแปรตาม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง หมายถึง นวัตกรรมทางการศึกษาที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีอิสระในการเรียน มากกว่าในชั้นเรียนปกติ นักเรียนจะเรียนแต่ละชุดเร็วหรือช้าตามความสามารถของตัวเอง โดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น หรือไม่ต้องรอคอยผู้อื่น เป็นรูปแบบของการให้ความรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้สื่อทางการเรียนได้อย่างอิสระและตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองประกอบด้วยสื่อประสมดังนี้

1.1 คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ และความรู้เพิ่มเติม

1.2 เกม เช่น เกมปริศนาอักษรไขว้ เกมบันไดงู เกมคำผวน

1.3 รูปภาพ

2. การพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง หมายถึง ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด แบ่งเนื้อหาย่อยๆ เป็น 7 ชุด โดยพิจารณาความยากง่ายของแต่ละชุดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และแต่ละชุดได้สอดแทรกความรู้เพิ่มเติมไว้ด้วย กำหนดไว้ดังนี้

ชุดที่ 1 เปิดตำนานอิเหนาเล่าความเป็นมา

ชุดที่ 2 ลักษณะคำประพันธ์และเพลงหน้าพาทย์

ชุดที่ 3 ลำดับวงศ์อิเหนาและเล่าเรื่องย่อ

ชุดที่ 4 ตัวละครและอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง

ชุดที่ 5 คำศัพท์ (ชวา) นำรู้

ชุดที่ 6 สุนทรียภาพทางภาษา

ชุดที่ 7 บอกคุณค่าหาข้อคิดจากเรื่อง

3. การจัดการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ประสบการณ์ ความสนใจของผู้เรียน และจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง จะประกอบด้วยคำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ภาพประกอบ และความรู้เพิ่มเติม

4. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง หมายถึง การนำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80

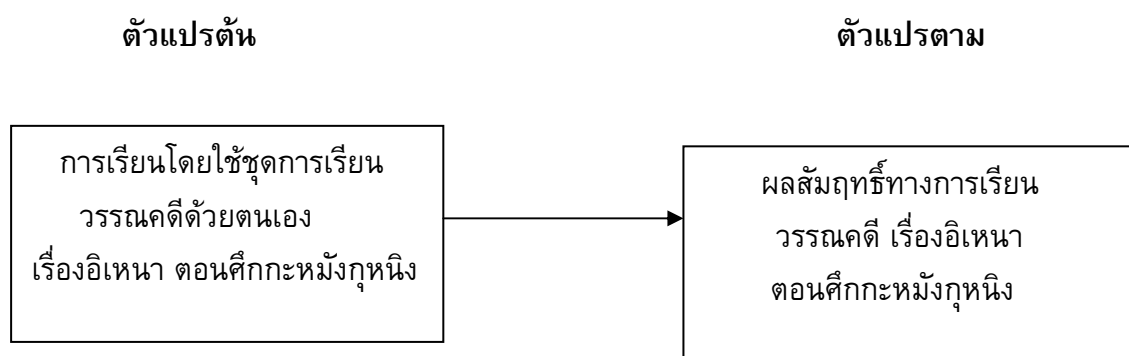
80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในด้าน ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมินค่าและนำไปใช้ ในการทำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงที่วัดได้จากคะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบนักเรียนเพื่อวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมินค่าและนำไปใช้ วรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการทดสอบหาคุณภาพแล้ว ซึ่งเป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 35 ข้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- 1.1 ความหมายของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.2 แนวคิดและปรัชญาของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.3 ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.4 ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.5 องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.6 ลักษณะของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.7 ขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.8 บทบาทของครูและผู้เรียนในการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.9 ประโยชน์ของการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 1.10 งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 2.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.2 ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.3 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.4 หลักการเบื้องต้นในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.5 กระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.6 งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

- 3.1 ความหมายของวรรณคดี
- 3.2 ประวัติความเป็นมาของวรรณคดีเรื่องอิเหนา
- 3.3 วรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
- 3.4 คุณค่าของวรรณคดีเรื่องอิเหนา

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.1 ความหมายของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 17) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรูปแบบการเรียนรู้รายบุคคลที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน เป็นผู้นำตนเอง และเป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นคุณค่าของคน คือ การตัดสินใจ การตัดสินใจคุณค่าและการกระทำด้วยตนเอง มีการจัดหน่วยการเรียนรู้กระทำอย่างเป็นระบบ มีการใช้สื่อการเรียนรู้แบบสื่อประสมและการประเมินเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ไม่นำไปเปรียบเทียบกับบุคคลหรือกับกลุ่มอื่น

ยุพิน พิพิธกุล (2537: 176) ได้ให้ความหมายของคำว่าชุดการเรียนรู้ว่าเป็นชุดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ในชุดการเรียนรู้นั้นประกอบด้วย บัตรคำสั่ง บัตรกิจกรรม บัตรเนื้อหา บัตรแบบฝึกหัดหรือบัตรงานพร้อมเฉลย บัตรทดสอบพร้อมเฉลย ในชุดการเรียนรู้จะมีสื่อการเรียนรู้ไว้พร้อมเพื่อให้ผู้เรียนใช้ประกอบการเรียนเรื่องนั้นๆ

บัญชา นิยมแก้ว (2540: 4) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้สื่อหลายๆ อย่าง เช่น ภาพโปรงใส รูปภาพ เป็นต้น จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูและการเรียนของผู้เรียน เพราะสื่อประสมที่จัดไว้เป็นระบบจะช่วยรักษาระดับความสนใจของผู้เรียนตลอดเวลา ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยขจัดปัญหาขาดแคลนครู ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้รู้วัดผลได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย

สเคเจอร์ (Skager 1978: 13) อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์ตนเอง ตลอดจนความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่มีร่วมกัน

กริฟฟิน (Griffin. 1983: 153) อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้เฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ของตนและความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติและการประเมินผลการเรียนรู้เป็นเฉพาะบุคคล

บรูคฟิลด์ (Brookfield. 1984: 59-71) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองหมายถึง การเป็นตัวของตัวเอง ควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง มีความเป็นอิสระ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกน้อยที่สุด

จากที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ไว้ พอสรุปได้ว่า ชุดการเรียนรู้เป็นการรวบรวมสื่อประสมหรือสื่อหลายรูปแบบที่จัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล โดยผู้เรียนจะเรียนไปตามความสามารถ ความต้องการ และความสะดวกของตนเอง นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะให้คำปรึกษา เมื่อศึกษาจบแล้วก็จะทำการทดสอบเพื่อประเมินความก้าวหน้าของตนเองซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายและช่วยส่งเสริม เรื่องความรับผิดชอบของนักเรียนได้

1.2 แนวคิดและปรัชญาของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การนำชุดการเรียนรู้มาใช้ในระบบการศึกษานั้นมีผู้เสนอแนวคิด ดังนี้

ธีรชัย ปุณณโชติ (2537: 40) ได้อาศัยแนวคิดในการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากหลักการทางจิตวิทยาการเรียนรู้ของสกินเนอร์ (Skinner) และธอร์นไดค์ (Thorndike) โดยสรุปได้ ดังนี้

1. เงื่อนไขการตอบสนอง ได้แก่ การเสริมแรงหรือไม่เสริมแรง เมื่อผู้เรียนได้กระทำ
2. การเสริมแรง เป็นสิ่งสำคัญ พฤติกรรมที่ดีควรได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง ส่วนพฤติกรรมที่ไม่ดีก็ไม่ควรจะสนับสนุนให้เกิดขึ้นอีกต่อไป โดยละเว้นมิให้เกิดการเสริมแรงนั้น ในการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การรู้ผลการเรียนหรือรู้คำตอบเป็นตัวเสริมแรงอย่างหนึ่ง และในการเสริมแรงนั้นจะต้องกระทำทันทีทันใด

3. การจัดรูปพฤติกรรม เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้บางอย่างที่จะมีความซับซ้อนมาก ประกอบด้วยขั้นต่างๆ ต่อเนื่องกันไป การจัดรูปพฤติกรรมก็ต้องรู้ว่าขั้นตอนสุดท้ายนั้นเป็นอะไร แล้วจึงเสริมแรงแต่ละขั้นไปเรื่อยๆ ตั้งแต่ขั้นแรกไปจนถึงขั้นสุดท้ายให้เป็นไปในทางที่ต้องการ

สันทัด ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2525: 193 – 195) ได้กล่าวถึงแนวคิดไว้ว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลตามหลักจิตวิทยานั้น นักเรียนมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ อาทิเช่น ความสามารถ สถิติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และอื่นๆ นักการศึกษาได้นำหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีการที่เหมาะสมที่สุดคือ การจัดการสอนรายบุคคล หรือ การศึกษาตามเอกัตภาพ การศึกษาโดยเสรีและการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งล้วนแต่เป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถ และความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

2. แนวคิดที่พยายามจะเปลี่ยนการเรียนการสอนไปจาก เดิมการเรียนการสอนแต่เดิมที่เคยยึดครูเป็นแหล่งความรู้หลัก ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยแหล่งความรู้จากสื่อการสอนแบบต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ การนำสื่อการสอนมาใช้ จะต้องจัดให้ตรงเนื้อหาและประสบการณ์ ตามหน่วยการสอนของวิชาต่างๆ โดยนิยมจัดในรูปของชุดการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ครูจะช่วยถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด ส่วนอีกสองในสามนักเรียนจะศึกษาด้วยตนเองจากที่ครูเตรียมไว้ให้ในรูปของชุดการเรียนรู้และครูชี้ทางให้

3. แนวคิดในเรื่องการใช้สื่อการสอนต่างๆ ได้เปลี่ยนและขยายตัวออกไป ในอดีตนั้นการผลิตและการใช้สื่อการสอนมักออกมาในรูปแบบต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างใช้ เป็นสื่อเดี่ยวๆ มิได้มีการจัดระบบการใช้สื่อหลายอย่างมาผสมผสานกันให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนแทนการใช้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนตลอดเวลา แนวโน้มใหม่จึงเป็นการผลิตสื่อการสอนแบบประสมให้เป็นชุดการเรียนรู้ อันจะมีผลต่อการใช้ จากการใช้สื่อ “เพื่อช่วยครูสอน” คือ ครูเป็นผู้หยิบอุปกรณ์ต่างๆ มาเป็นการใช้สื่อการสอน “เพื่อช่วยนักเรียน” คือ ให้นักเรียนหยิบและใช้สื่อการสอนต่างๆ ด้วยตัวของนักเรียนเองโดยอยู่ในรูปของชุดการเรียนรู้

4. แนวคิดเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับสภาพแวดล้อม ในอดีตความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนมีลักษณะเป็นทางเดียว คือ ครูเป็นผู้นำ และนักเรียนเป็นผู้ตาม ครูมิได้เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี นักเรียนจะมีโอกาสพูดก็ต่อเมื่อครูให้พูด การตัดสินใจของนักเรียนส่วนใหญ่มักจะตามครู นักเรียนเป็นฝ่ายเอาใจครูนอกเหนือจากครูเอาใจนักเรียน ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนนั้นแทบไม่มีเลย เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ชอบให้นักเรียนคุยกัน นักเรียนจึงไม่มีโอกาสฝึกฝนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เชื้อพึง และเคารพความคิดของผู้อื่น นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสภาพแวดล้อมก็มักอยู่กับชอล์ก กระดานดำ และแบบเรียนในห้องแคบๆ ครูไม่เคยพานักเรียนออกไปสู่สภาพภายนอกโรงเรียน แนวโน้มปัจจุบันและอนาคตของกระบวนการเรียน จึงต้องนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกับทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม จึงเป็นแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งนำมาสู่การจัดระบบการผลิตสื่อการสอนออกมาในรูปของชุดการเรียน

5. แนวคิดในการนำจิตวิทยาการเรียนรู้มาจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยจัดสภาพออกมาเป็นการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียน

5.1 ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง

5.2 มีทางทราบว่าการตัดสินใจหรือการทำงานของตนถูกหรือผิดอย่างไร

5.3 มีการเสริมแรงทางบวกที่ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจได้ทำถูกหรือคิดถูก อันจะทำให้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต

5.4 ได้เรียนรู้ไปที่ละขั้นตอนตามความสามารถและความสนใจของนักเรียนเอง โดยไม่ต้องมีผู้มาบังคับการจัดการสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องมีเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดหมายปลายทาง โดยใช้ชุดการเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญ

นิรมล ศตวุฒิ (2526: 14) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบชุดการเรียน ย่อมอยู่บนรากฐานปรัชญา ดังต่อไปนี้

1. ในการจัดการเรียนการสอน จะต้องให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพ ความสามารถ และความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

2. นักเรียนมีโอกาสได้รับความรู้หลายๆ ทาง และจะรู้ล่วงหน้าว่า เขาจะต้องทำอะไร และจะได้รับการพิจารณาตัดสินผลการเรียนด้วยวิธีใด มีส่วนร่วมในกิจกรรม และประเมินผลตัวเอง ใช้เวลาในการเรียนอย่างเพียงพอจนประสบความสำเร็จในการเรียน เพื่อว่าจะไม่ต้องพบกับความผิดหวัง และได้รับการสนับสนุนในด้านกำลังใจ

3. ครูจะต้องจัดให้นักเรียนได้รับรู้วิธีการเรียนด้วยตนเอง และวิธีการเรียนจากนวัตกรรมหลายๆ ประเภท ตลอดจนความพร้อมที่จะเรียนเมื่อใด และในสถานที่ใดก็ได้

4. นักเรียนจะต้องค้นพบด้วยตนเอง และรู้จักตนเอง โดยการจัดโปรแกรมการเรียนให้มีทางเลือกหลากหลาย จนกระทั่งนักเรียนแต่ละคนสามารถตระหนักถึงความสนใจ มีความสามารถพิเศษของตัวเอง และมีความคิดสร้างสรรค์

5. ในเรื่องคุณค่าของการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเรียนรู้เนื้อหาในสาขาวิชาใดก็ตาม นักเรียนจะต้องได้รับการสนับสนุนให้เห็นความสำคัญของการนำเนื้อหาไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม

6. นักเรียนจะต้องมีระเบียบวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบการเรียนรู้ และในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของสังคม

คาร์ดาเรลลี (Cadarelli. 1973: 150) กล่าวว่า ปรัชญาในการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม คือ

1. นักเรียนจะได้รับการเรียนตามเอกัตภาพ โดยขึ้นอยู่กับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของตนเอง

2. บทบาทของครู คือเป็นผู้วินิจฉัยวางเงื่อนไข ได้รับความสนใจ และให้ความสะดวกสบายแก่นักเรียน

3. บทบาทของนักเรียนจะเป็นผู้มีความอิสระที่จะเลือกตัดสินใจยอมรับ และตอบสนองสำหรับการศึกษาของตนเอง

4. บรรยากาศของห้องเรียนจะต้องสะดวกสบาย เน้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การค้นคว้าสำรวจ การปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามขึ้นหลายๆ ด้าน

จากแนวคิดและปรัชญาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบชุดการเรียนรู้ จะมีความเชื่อในเรื่องความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องค้นพบด้วยตนเอง จากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสามารถ ความสนใจ ความต้องการของตนเอง แสดงความเห็นอย่างเสรี เป็นการฝึกความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกความมีวินัยในตนเอง ด้วยการใช้แหล่งความรู้จากนวัตกรรมต่างๆ และการจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

1.3 ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ทัฟ (Tough. 1979: 116-117) กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หรือโครงการที่ผู้เรียนเกี่ยวข้อง มาจากการวางแผนด้วยตนเอง ทัฟเห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดความสนใจ เกี่ยวกับการเป็นตัวของตัวเองและนำตนเองในการเรียนรู้

โนลล์ (Knowles. 1975: 15-17) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. คนที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่าและดีกว่าคนที่เพียงผู้รับหรือรอให้ครูถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เท่านั้น คนที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจ สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสอนแต่อย่างเดียว

2. การเรียนรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า คือ เมื่อตอนเด็ก เป็นธรรมชาติที่จะต้องฟังฟังผู้อื่น ต้องการผู้ปกครองปกป้องเลี้ยงดูและตัดสินใจแทนให้ เมื่อเติบโตมีพัฒนาการขึ้นก็ค่อยๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องฟังฟังครู ผู้ปกครองและผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้หน้าตนเองได้มากขึ้น

3. พัฒนาการใหม่ๆ ทางการศึกษา มีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิดศูนย์บริการทางวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่นักเรียนนอกมหาวิทยาลัยเปิดและอื่นๆ อีกมากมาย รูปแบบของการศึกษาเหล่านี้ล้วนผลักภาระรับผิดชอบไปที่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคลและเผ่าพันธุ์มนุษย์ เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกใหม่ที่แปลกไปกว่าเดิม ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ และข้อเท็จจริงเช่นนี้เป็นเหตุผลไปสู่ความจำเป็นทางการศึกษาและการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากความสำคัญดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกในการสอนและนำไปปรับปรุงวิธีสอนของครูเพื่อให้นักเรียนเรียนตามความสามารถของตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับสภาพความแตกต่างของบุคคลสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ยอมรับในความสามารถที่ทุกคนจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างดี

1.4 ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นิพนธ์ ศุขปริดี (2525: 76) ได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้ คือ

1. สมัครงใจที่จะเรียนด้วยตนเอง มิได้เกิดจากการบังคับ แต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้

2. ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตนเอง นั่นคือ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการ หรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง สามารถกำหนดเป้าหมายวิธีรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ และวิธีประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องมีความตระหนักในความสามารถของตนเองว่า สามารถตัดสินใจได้ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี

3. ผู้เรียนต้องรู้ “วิธีการจะเรียน” นั่นคือ ผู้เรียนควรทราบขั้นตอนการเรียนรู้ของตนเอง รู้ว่าเขาจะไปสู่จุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

โนลล์ (Knowles. 1975: 61) ได้สรุปลักษณะของผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยใช้รูปแบบของ “สัญญาการเรียนรู้” ที่จะให้บังเกิดผลดี 9 ประการ คือ

1. มีความเข้าใจในความแตกต่างด้านความคิดเกี่ยวกับผู้เรียนและทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ นั่นคือ รู้ความแตกต่างระหว่างการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้แนะกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. มีแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ในฐานะที่เป็นบุคคลที่เป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระและความสามารถที่นำตนเองได้
3. มีความสามารถที่จะสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ได้ดี เพื่อที่จะใช้บุคคลเหล่านี้เป็นเหมือนสิ่งสะท้อนให้ทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง การวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้และการช่วยเหลือบุคคลอื่น และการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้น
4. มีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้อย่างสมจริง โดยความช่วยเหลือจากผู้อื่น
5. มีความสามารถในการแปลความต้องการในการเรียนออกมาเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ในรูปแบบที่อาจจะทำให้การประเมินผลสำเร็จนั้นเป็นไปได้
6. มีความสามารถในการโยกความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอน ในการทำเรื่องยากให้ง่ายขึ้นและเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา
7. มีความสามารถในการหาบุคคลและแหล่งเอกสารวิทยากร ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
8. มีความสามารถในการเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยากร และมีความคิดริเริ่มในการวางแผนนโยบายอย่างมีทักษะความชำนาญ
9. มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำผลของข้อค้นพบต่างๆ ไปใช้อย่างเหมาะสม

สเคเจอร์ (Skager, 1978: 24-25) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้เรียนที่มี การเรียนรู้ด้วยตนเองว่า ควรมีลักษณะ 7 ประการ ดังนี้

1. เป็นผู้ยอมรับตนเอง หมายถึง มีทัศนคติต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียน
2. มีความสามารถในการวางแผนการเรียนซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ
  - 1) สามารถวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง
  - 2) วางจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้
  - 3) มีความสามารถในการใช้กลยุทธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน
3. มีแรงจูงใจภายใน เป็นผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในตัวเอง จะสามารถเรียนรู้โดยปราศจากสิ่งที่ควบคุมภายนอก เช่น รางวัล การถูกตำหนิ ถูกลงโทษ หรือเรียนเพื่อต้องการวุฒิบัตรหรือตำแหน่ง
4. มีการประเมินผลตนเอง สามารถที่จะประเมินตนเองได้ว่าจะเรียนได้ดีแค่ไหน โดยอาจขอให้ผู้อื่นประเมินการเรียนรู้อีกก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะต้อง ยอมรับการประเมินผลภายนอกว่าถูกต้อง ก็ต่อเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระ และการประเมินสอดคล้องกับสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏเป็นจริงอยู่ในขณะนั้น

5. การเปิดกว้างต่อประสบการณ์ ผู้เรียนที่นำประสบการณ์เข้ามาใช้ในกิจกรรมชนิดใหม่ๆ อาจจะสะท้อนการเรียนรู้ หรือการจัดวางเป้าหมาย โดยจะมีเหตุผลหรือไม่ก็ได้ในการที่จะเข้าไปทำกิจกรรมใหม่ๆ ความใคร่รู้ ความอดทน ต่อปัญหาที่ยังสงสัย การชอบสิ่งที่ยุ่งยากสับสน และการเรียนอย่างสนุก จะทำให้เกิดแรงจูงใจ ในการทำกิจกรรมใหม่ๆ และทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ อีกด้วย

6. มีความยืดหยุ่น มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมายหรือวิธีการเรียนและใช้ระบบการเข้าถึงปัญหา โดยใช้ทักษะการสำรวจ การลองผิดลองถูก ซึ่งไม่ได้แสดงถึงการขาดความตั้งใจที่จะเรียนรู้ ความล้มเหลวจะได้รับการนำมาปรับปรุงแก้ไขมากกว่าที่จะยอมแพ้หรือยกเลิก

7. การเป็นตัวของตัวเอง ผู้เรียนที่ดูแลตนเองได้ เลือกที่จะผูกพันกับรูปแบบของการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่ง ผู้เรียนสามารถจัดการกับปัญหาตามเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการว่าลักษณะการเรียนแบบใดที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับได้

กล่าวโดยสรุปคือ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองมีจุดเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดแนวการเรียน โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของตัวเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียน การวางแผนการเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการ การประเมินผล ซึ่งบางครั้งอาจต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน ดังนั้นชุดการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบของนักเรียนได้

1.5 องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การสร้างชุดการเรียนนั้น ผู้สร้างจะต้องศึกษาองค์ประกอบของชุดการเรียน ว่ามีองค์ประกอบหลักอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำมากำหนดองค์ประกอบของชุดการเรียนที่จะสร้างขึ้น นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนไว้ดังนี้

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2530: 182) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนการสอนรายบุคคลไว้ว่าจะต้องเอาบทเรียนมาแบ่งเป็นหน่วยย่อยๆ แต่ละหน่วยย่อยประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

1. บัตรคำสั่ง จะชี้แจงรายละเอียดว่า ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างไร
2. บัตรกิจกรรม เป็นบัตรที่บอกให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ สิ่งที่มีความจำเป็นบัตรกิจกรรมคือ หัวข้อเรื่อง ระดับชั้น สื่อการเรียนการสอน กิจกรรม เฉลยกิจกรรม
3. บัตรเนื้อหา เป็นบัตรที่บอกเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการให้เรียน สิ่งที่มีความจำเป็นบัตรเนื้อหาคือ หัวข้อเรื่อง สูตร นิยาม ตัวอย่าง
4. บัตรแบบฝึกหัดหรือบัตรงาน เป็นแบบฝึกหัดที่จัดทำไว้เพื่อให้ผู้เรียนฝึกหัด ทำหลังจากที่ได้ทำบัตรกิจกรรมและศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจแล้ว ในแบบฝึกหัดนี้จะต้องทำบัตรเฉลยไว้พร้อมสิ่งที่มีความจำเป็นบัตรแบบฝึกหัดหรือบัตรงานคือ หัวข้อเรื่อง สูตร นิยาม กฎ ที่ต้องการใช้โจทย์แบบฝึกหัด

5. บัณฑิตสอบหรือบัณฑิตปัญหา เป็นข้อทดสอบตามเนื้อหาของแต่ละหน่วยย่อย และมีเฉลยไว้พร้อม อาจจะทำทั้งข้อทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และข้อทดสอบหลังเรียน (Post-test)

กิดานันท์ มลิทอง (2531: 181) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. คู่มือ สำหรับผู้สอนในการใช้ชุดการเรียนรู้และสำหรับผู้เรียนในชุดการเรียนรู้
2. คำสั่ง เพื่อกำหนดแนวทางในการเรียน
3. เนื้อหาสาระบทเรียน จะจัดอยู่ในรูปของสื่อต่างๆ เช่น สไลด์ เทป ฯลฯ
4. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนทำรายงานหรือค้นคว้าต่อจากที่เรียนไปแล้ว
5. การประเมินผล เป็นแบบทดสอบที่เกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียนนั้น

บุญชม ศรีสะอาด (2537: 95-96) ได้กล่าวว่าชุดการเรียนการสอนจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้านดังนี้

1. คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้ เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ชุดการเรียนการสอนศึกษาและปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วยแผนการสอน สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทของผู้เรียน การจัดชั้นเรียน (ในกรณีของชุดการสอนที่มุ่งใช้กับกลุ่มย่อย เช่น ในศูนย์การเรียนรู้)

2. บัตรงาน เป็นบัตรที่มีคำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง โดยระบุกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของการเรียน

3. แบบทดสอบวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับตรวจว่าหลังจากเรียนชุดการเรียนการสอนจบแล้ว ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การเรียนที่กำหนดไว้หรือไม่

4. สื่อการเรียนรู้ต่างๆ เป็นสื่อสำหรับผู้เรียนได้ศึกษา มีหลายชนิดประกอบกัน อาจเป็นประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น บทความ เนื้อหาเฉพาะเรื่อง จุลสาร บทเรียนโปรแกรมหรือประเภทโสตทัศนูปกรณ์ เช่น รูปภาพ แผนภูมิต่างๆ เทปบันทึกเสียง फिल्मสตริป สไลด์ ขนาด 2 x 2 นิ้ว ของจริง เป็นต้น

คาร์ดาเรลลี (Cardarelli. 1973: 150) ได้กำหนดองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ว่าต้องประกอบด้วย

1. หัวข้อ
2. หัวข้อย่อย
3. จุดมุ่งหมายหรือเหตุผล
4. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
5. การทดสอบก่อนเรียน
6. กิจกรรมและการประเมินตนเอง
7. การทดสอบย่อย
8. การทดสอบขั้นสุดท้าย

ดวน (Duane. 1973: 169) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหา
2. บรรยายเนื้อหา
3. มีจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. มีกิจกรรมที่ส่งเสริมเจตคติ
5. มีเครื่องมือวัดผลก่อนการเรียนรู้ ระหว่างเรียนและหลังเรียน

จากการศึกษาถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบในชุดการเรียนรู้ประกอบด้วย หัวข้อเรื่อง คู่มือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาในการเรียน กิจกรรมการเรียนรู้และการทดสอบเพื่อประเมินผลผู้เรียนและองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกัน

1.6 ลักษณะของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นักการศึกษาหลายท่าน ได้อธิบายลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไว้ดังนี้

นิพนธ์ สุขปรีดี (2519: 67-68) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุดการเรียนรู้ที่ดีว่าควรมีลักษณะ

ดังนี้

1. เป็นชุดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากที่สุด
2. เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน
3. สื่อที่ใช้สามารถสร้างความสนใจของนักเรียนได้อย่างดี
4. มีคำแนะนำและวิธีการใช้อย่างละเอียด ง่ายต่อการใช้
5. มีวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอนทั้งหมดที่กำหนดไว้ในบทเรียนอย่างครบถ้วน
6. ได้มีแบบทดสอบและปรับปรุงให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ
7. มีความคงทนต่อการเก็บและการหยิบใช้

สมิท (Smith. 1973: 25-26) ได้ให้ความคิดว่า ชุดการเรียนรู้ที่ดีนั้นจะต้องจัดหาสิ่ง

อำนวยความสะดวกและวิธีการต่างๆ ให้กับผู้เรียนเพื่อให้การเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย เช่น

1. ใช้สื่อหลายๆ อย่างเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนที่ดีขึ้น
2. หาวิธีการหลายรูปแบบโดยมีจุดมุ่งหมายและกระบวนการหลายอย่าง
3. ควรแบ่งเนื้อหาออกเป็นขั้นตอนตามลำดับความยากง่าย
4. ควรมีกิจกรรมหลายอย่างให้ผู้เรียนได้เลือกและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน

จากที่นักการศึกษาทั้งสองท่านได้กล่าวถึงลักษณะของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดี

สรุปได้ว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ดีจะต้องประกอบไปด้วยสื่อที่หลากหลาย ได้รับความสนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ เรียนรู้ได้จริง มีแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

1.7 ขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524: 176 – 178) กล่าวถึงแนวการสร้างชุดการเรียนรู้มีดังนี้

1. เลือกเรื่อง เรื่องที่จะทำจะต้องมีปัญหาในการสอนด้วยวิธีอื่นๆ จึงจะมีคุณค่าพอสำหรับการสร้าง
2. พัฒนาเรื่อง เพื่อยั่วยุให้นักเรียนเกิดความสงสัยในคำตอบ วิธีนี้เป็นวิธีรักษาความสนใจให้แก่เด็กได้ดี ข้อสำคัญ ปัญหา นั้นจะต้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้
3. กำหนดเนื้อหา ครูกำหนดเนื้อหาจากการศึกษาหลักสูตร จะทำให้ครูรู้ขอบเขตของการสอน ระยะเวลาการสอน ว่าควรเน้นย้ำรายละเอียดตรงไหน เพียงใด
4. เขียนสังกัป หรือหลักการของเรื่อง เพื่อเป็นหลักการจัดกิจกรรม และการจัดกิจกรรม และตั้งกิจกรรมคำถามของครู ครูที่สอนโดยคำนึงถึงหลักการและสังกัปของเรื่องเท่ากับส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็นด้วย
5. เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้วเรียงลำดับก่อนหลัง โดยเริ่มจากสิ่งที่ต้องสอนก่อน
6. ระบุวิชาที่จะนำมาสัมพันธ์หรือบูรณาการกันได้ จะช่วยในการคิดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูได้มากขึ้นและส่งเสริมความคิดของนักเรียนให้กว้างขวางออกไปในเชิงบูรณาการ
7. คำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียน นักเรียนแต่ละระดับมีช่วงความสนใจต่างกัน ลักษณะกิจกรรมที่จัดจะต้องคำนึงถึงวัยของนักเรียนด้วย
8. วิเคราะห์งาน โดยนำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละข้อมาวิเคราะห์กิจกรรมที่ครูและนักเรียนจะต้องทำ ตลอดจนกำหนดสื่อที่จำเป็นแล้วเรียงลำดับกิจกรรมดังกล่าว การกำหนดกิจกรรมต้องกำหนดให้ชัดเจน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบให้วงเล็บหรือหมายเลขไว้
9. รายการอุปกรณ์ เอกสารประกอบการเรียน ควรมีหมายเลขกำกับ เพื่อสะดวกต่อการหยิบใช้ สิ่งที่ได้จากตัววิทยาศาสตร์หรือลำปากต่อการบรรจุเข้าแฟ้ม ควรระบุไว้เป็นอุปกรณ์ส่วนที่ครูต้องหามาเพิ่มเติมก่อนสอน แผนภูมิใหญ่ควรหาวิธีพับเก็บให้เรียบร้อยสวยงาม
10. การวัดผล จะต้องใช้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นหลัก วัดพฤติกรรมที่คาดหวังเป็นสำคัญ พยายามออกแบบการวัดผลให้นักเรียนวัดกันเอง และตรวจคำตอบเองได้
11. กิจกรรมสำรอง จัดไว้สำหรับชั้นพื้นฐานที่จำเป็นของเด็กเรียนอ่อน และเสริมความรู้ของเด็กที่เรียนรู้เร็ว สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการรักษาวินัยของห้องเรียนด้วย
12. คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้
13. แฟ้ม กล่อง สำหรับบรรจุชุดการเรียนรู้ ควรมีขนาดมาตรฐาน เพื่อสะดวกในการจัดวางและการใช้ โดยถือหลักประโยชน์ ประหยัด คงทน และภูมิฐาน
14. การทดลองใช้ เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ควรได้มีการทดลองใช้กับนักเรียนในระดับที่ต้องอ่าน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ครูควรบันทึกข้อดีข้อบกพร่องลงในแบบบันทึกในคู่มือครูในการใช้แต่ละครั้งด้วย

ดังนี้

สัณห์ ปัทมาคม (2519) ได้กำหนดลำดับขั้นตอนในการวางแผนทำชุดการเรียนรู้ไว้

1. ขั้นการวางแผน
  - 1.1 เลือกเรื่อง วิชา ชั้น
  - 1.2 ลำดับขั้นการผลิต และวิธีการ
  - 1.3 กำหนดรายละเอียด ช่วงระยะเวลาการจัดทำ
2. ขั้นตอนดำเนินการ
  - 2.1 กำหนดรายละเอียดของเนื้อหา
  - 2.2 ตั้งวัตถุประสงค์
  - 2.3 นำรายละเอียดของเนื้อหา จัดดำเนินการผลิตตามวิธีที่กำหนดไว้
  - 2.4 จัดทำสื่อต่างๆ ที่ใช้ประกอบเนื้อหา
  - 2.5 จัดทำแบบทดสอบหลังเรียน
  - 2.6 ลงมือผลิตและจัดทำเพื่อใช้ทดสอบขั้นต้น
3. การทดลอง
  - 3.1 นำชุดการสอนที่ผลิตแล้วไปรับการทดสอบหาความบกพร่อง
  - 3.2 แก้ไขจุดบกพร่อง
  - 3.3 แก้ไขและลงมือผลิต เพื่อใช้ในการทดสอบจริง
  - 3.4 ลงมือทดลอง
  - 3.5 การเก็บรายงานผลข้อมูลในเชิงสถิติ
  - 3.6 บรรจุกล่องและคำชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงาน
  - 3.7 รายงานผลต่อที่ประชุมใหญ่ของการจัดการ
  - 3.8 ส่งงาน

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2527: 17-47) ได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรทั้งด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหา กำหนดจุดประสงค์ที่จะสร้างชุดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับความจำเป็นของการเรียนรู้ วิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยหรือประเด็นหลักๆ ในแต่ละหน่วยจะนำมาแยกรายละเอียดออกเป็นหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย

2. ศึกษากลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนคือใคร ชุดการเรียนรู้จะใช้สถานการณ์เงื่อนไขอะไรกับผู้เรียน จะให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรที่ส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะและเจตคติในส่วนตัว และผู้เรียนทำได้ดีเพียงใดจึงจะบรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนด การศึกษาข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย ถ้าทำได้ อย่างละเอียด มีระบบจะช่วยในการออกแบบชุดการเรียนรู้ สามารถตอบสนองความต้องการผู้เรียนได้มากขึ้น

3. เขียนวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การเขียนวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะต้องครอบคลุมเนื้อหาของแต่ละหน่วย จุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อควรเขียน ในรูปแบบของพฤติกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถแสดงความรู้ ทักษะ ปรากฏเด่นชัด ภายหลังสิ้นสุดการเรียนรู้หรือการอบรม พฤติกรรมเหล่านี้สามารถวัดและสังเกตได้ตรงตามจุดประสงค์ ถ้าทำได้ดังกล่าวมานี้ ย่อมสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเรียนหรือการฝึกอบรม มีขั้นตอนที่เป็นระบบต่อเนื่อง

4. สร้างแบบประเมินผลหรือสร้างข้อทดสอบ จะต้องยึดจุดประสงค์เป็นหลักและต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาของหน่วยนั้นๆ การประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน อาจใช้แบบทดสอบเดียวกันได้

5. เลือกวิธีการเรียน หรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา เช่น การเสนอในรูปแบบของการสนทนา เอกสาร รูปภาพ การ์ตูน กรณีศึกษา และแบบฝึกหัด หนึ่ง ถ้าธรรมชาติของเนื้อหา มีลักษณะเป็นกฎ ระเบียบ อาจพิจารณาเขียนเป็นบทบรรยาย เสนอเป็นประเด็นๆ และใช้กรณีศึกษาประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจดียิ่งขึ้น

6. สร้าง จัดทำ รวบรวมสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกันกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ เช่น บทบรรยาย เอกสาร กรณีศึกษา คำถามและเฉลยรูปภาพ เป็นต้น

7. ผลิตต้นแบบของชุดการเรียนรู้ โดยนำข้อมูลและสิ่งต่างๆ ตั้งแต่ข้อ 1 - 6 มาจัดรวบรวมเรียงลำดับประกอบเป็นชุดการเรียนรู้ จากนั้นนำชุดการเรียนรู้มาตรวจสอบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

8. การตรวจสอบคุณภาพของชุดการเรียนรู้เบื้องต้น สามารถกระทำได้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 การประชุมพิจารณาชุดการเรียนรู้จากคณะกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญ ประการที่ 2 นำชุดการเรียนรู้ไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มอื่น ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย 3 - 5 คน เพื่อตรวจสอบลักษณะของการใช้ภาษา ความยากง่ายของเนื้อหา แล้วนำข้อค้นพบ มาปรับปรุงก่อนที่จะนำไปหาประสิทธิภาพต่อไป

9. การทดลองหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ โดยการนำไปทดลองใช้กับ กลุ่มเป้าหมาย ประมาณ 30 คน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อค้นพบ เพื่อเป็นต้นแบบของชุดการเรียนรู้สำหรับจัดทำเนิการผลิตให้เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

นิพนธ์ ศุขปรีดี (2528: 12) กล่าวว่า ในการทำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของการเรียน
2. วิเคราะห์ภารกิจ หาเป้าหมายย่อยของพฤติกรรมสุดท้าย
3. จัดทำเนื้อหาสนองเป้าหมายย่อยในแต่ละเป้าหมาย อาจทำออกมาในลักษณะของ

คำถาม

4. ออกแบบสื่อและกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนศึกษาเพื่อให้สามารถตอบคำถามได้
5. จัดทำสื่อให้มีแรงจูงใจในการเรียนและเสนอแนะกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาส มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเสมอภาคทั่วทุกคนและรู้ผลการเรียนทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนได้รับการเสริมแรง

6. ต้องให้แน่ใจว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สำเร็จสามารถใช้ได้ในสถานการณ์จริง จะต้องมีการทดลองกับผู้เรียนที่เป็นตัวอย่างของกลุ่มเป้าหมาย

7. ปรับปรุงชุดการเรียนรู้จากข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงทางด้านการสื่อความหมาย วัสดุที่ใช้ ค่าการลงทุน เป็นต้น

8. นำไปใช้ในศูนย์สื่อการเรียนรู้และการวิจัย เพื่อปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เลวิส (Lewis. 1963: 329) ได้อธิบายถึง การสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ยึดมั่นในจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. กำหนดเป้าหมายเฉพาะของการเรียน
3. จัดสภาพห้องเรียนและกิจกรรมที่จำเป็นอื่นๆ เพื่อสนับสนุนให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้

4. เลือกและจัดวัสดุ แบ่งเครื่องมือและอำนวยความสะดวกในการทำงาน ฮีทเทอร์ (Heathers. 1977: 344) ได้ให้ขั้นตอนกับครูผู้สร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะให้นักเรียนศึกษา แล้วจัดชั้นลำดับ เนื้อหาให้ต่อเนื่องจากง่ายไปยาก

2. ประเมินผลความรู้พื้นฐานประสบการณ์เดิมของนักเรียน
3. เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีสอนและสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน

4. กำหนดรูปแบบการเรียน
5. กำหนดหน้าที่ของผู้ประสานงาน หรือจัดอำนวยความสะดวกในการเรียน
6. สร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนว่าบรรลุเป้าประสงค์ในการเรียนหรือไม่ จากกระบวนการและขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้ดังกล่าวที่หลายท่านได้เสนอไว้

จะเห็นได้ว่าการสร้างชุดการเรียนรู้เป็นงานที่ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของชุดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สร้างชุดการเรียนรู้ นำชุดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเล็ก นำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองกับกลุ่มทดลอง นำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ ในระหว่างการใช้จะต้องประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ

1.8 บทบาทของครูและผู้เรียนในการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เฟลด์ฮูสเซน และคนอื่นๆ (Feldhusen; et al. 1971: 20 – 21) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการเรียนเป็นรายบุคคลว่า ควรมีบทบาทดังนี้

1. เลือกสรร ดัดแปลง หรือปรับปรุงวัสดุประกอบการเรียนและกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. คอยแนะนำช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล
3. ประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมการปฏิบัติกิจกรรม

ซิดซงค์ ส. นันทนาเนตร (2534: 1) เสนอเกี่ยวกับเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการต่อไปนี้

1. สัญญาการเรียน เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งเป็นลักษณะการสอนรายบุคคลที่ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตนเอง เป็นตัวของตัวเองให้มาก โดยให้สำรวจและค้นหาความสนใจที่แท้จริงของตนเอง แล้วให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ “สัญญาการเรียน” จะช่วยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ด้วยตนเองได้มากขึ้น เพราะได้เปิดเผย และพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด

2. การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน คือ ประสบการณ์ที่ต่างคนต่างนำมาแลกเปลี่ยนกัน ประสบการณ์ของตนเองอาจช่วยชี้นำเพื่อนได้และในทางตรงข้าม ประสบการณ์ของเพื่อนก็อาจชี้นำตัวเอง พร้อมกันนี้การเรียนการสอนก็จะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนหรือ ผู้อำนวยการความสะดวกกับผู้เรียนในกลุ่มด้วย

3. ทักษะเกี่ยวกับเวลา การกำหนดระยะเวลาตายตัวกับกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของเวลาที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ และการนำไปใช้ได้ทันทีในชีวิตประจำวัน

4. ประโยชน์ของการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดีมากขึ้น หากการเรียนรู้อเป็นการแก้ปัญหา มิใช่การจดจำเนื้อหา การจัดโปรแกรมการเรียนจึงจำเป็นต้องสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นการให้ความรู้ ทักษะที่จำเป็นและทันต่อเหตุการณ์สถานการณ์ที่เป็นอยู่

5. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องมีความสมัครใจเต็มใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้เป็นเรื่องภายในจิตใจสำนึกของผู้เรียน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ภายในตัวของผู้เรียนมากกว่า การจัดการภายนอก

เมซีโรว์ (Mezirow (1981: 1) เสนอวิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ ด้วยตนเองต้องดำเนินการดังนี้

1. ลดการให้ผู้เรียนพึ่งพาผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวก
2. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการใช้แหล่งวิทยาการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประสบการณ์จากผู้อื่น รวมทั้งครู หรือผู้อำนวยการความสะดวก ซึ่งต้องใช้ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
3. ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้เนื่องจากการรับรู้ความต้องการของด้วยตนเอง เป็นผลมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
4. ช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มความรับผิดชอบ ในการหาเป้าหมายของการเรียนรู้ การวางแผน และการประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง

5. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากปัญหาของแต่ละบุคคล
  6. ช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจในวิชาต่างๆ ที่เสนอให้ผู้เรียนไว้เป็นทางเลือกในการทำความเข้าใจ ซึ่งจะเกิดการเรียนรู้ต่อไป
  7. กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้เกณฑ์ หรือบรรทัดฐานในการตัดสินใจ หรือพินิจพิเคราะห์สิ่งต่างๆ ซึ่งเกี่ยวกับตนและประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา
  8. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าไปสู่การเรียนรู้ ด้วยการมองเห็นตนเองอย่างถูกต้อง
  9. ชี้ปัญหาและแก้ไขปัญหโดยง่าย ซึ่งต้องตระหนักถึงความสัมพันธ์ของปัญหาส่วนบุคคล และส่วนรวมด้วย
  10. เสริมแรงมโนคติของผู้เรียนว่าต้องเป็นทั้งผู้เรียนและผู้จัดการชีวิตของตนเองโดยจัดบรรยากาศที่น่าสนับสนุนและรับปฏิกิริยาตอบกลับของผู้เรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นความสามารถของผู้เรียนให้ปรากฏ
  11. เน้นการนำประสบการณ์การมีส่วนร่วมและวิธีการสร้างโครงการอย่างเป็นระบบ โดยทำในรูปลักษณะ "สัญญาการเรียน"
- โนลล์ (Knowles, 1976: 47) ได้สรุปบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้
1. การเรียนด้วยตนเอง ควรเริ่มจากการที่ผู้เรียน มีความต้องการที่จะเรียนใน สิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อการพัฒนาทักษะ ความรู้ สำหรับการพัฒนาชีวิตและการงานอาชีพของตน
  2. การเตรียมตัวของผู้เรียน คือ ผู้เรียนจะต้องศึกษาหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรรายวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียน
  3. ผู้เรียนควรจัดเนื้อหาวิชาด้วยตนเองตามจำนวนคาบที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง และกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมลงไปให้ชัดเจนว่าจะให้บรรลุผลในด้านใด เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ แล้ว และมีความคิดเห็นหรือเจตคติในการนำไปใช้กับชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย
  4. ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการสอนและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นด้วยตนเอง โดยอาจจะขอคำแนะนำช่วยเหลือจากครูหรือเพื่อน ในลักษณะของการร่วมมือกันทำงานได้เช่นกัน
  5. การประเมินผล การเรียนรู้ด้วยตนเองควรเป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยครูและผู้เรียนร่วมกันตั้งเกณฑ์การประเมินผลร่วมกัน
- เวนเบอร์ก (สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ. 2540: 23; อ้างอิงจาก Wenburg. 1972: 116) ได้สรุปความสำคัญและบทบาทของผู้เรียนด้วยการนำตนเองไว้ดังนี้
1. ผู้เรียนเรียนรู้ได้จากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระ หมายถึงผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้น
  2. ผู้เรียนเรียนได้จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนค้นพบความจริงด้วยตนเอง

3. ผู้เรียนเรียนได้จากการร่วมมือกัน การร่วมมือไม่ได้หมายถึง การเข้ากลุ่มอย่างเดี่ยวเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการที่แต่ละฝ่ายช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกันในสถานการณ์การเรียนรู้ โดยสิ่งการบ่อนกลับ ให้สมาชิกอื่นๆ ทราบ สิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนร่วมมือกัน คือ กระบวนการกลุ่ม

4. ผู้เรียนเรียนจากภายในตัวออกมา หมายถึง การที่ผู้เรียนเรียนโดยสร้างความรู้สึบบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียน มาใช้เรียนโดยถูกกำหนดบางสิ่งบางอย่างเข้าไปในผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป ครูมีบทบาทในการปรับปรุงกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ให้เหมาะสม และฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนเป็นรายบุคคลส่วนบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตัวเองนั้น ผู้เรียนจะต้อง เป็นผู้กำหนดวิธีการเรียน วางแผนการเรียน วิเคราะห์ เรียบเรียงและสรุปผลด้วยตนเองภายใต้การอำนวยความสะดวกของครูผู้สอน การเรียนรู้ด้วยตนเองจะเกิดผลดีถ้าผู้เรียนมีอิสระในการเรียนไม่ถูกควบคุมจากผู้อื่น

1.9 ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นชุดที่ช่วยเพิ่มความรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งเรียนตามลำดับขั้นตอนในคำแนะนำของแต่ละชุดทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์โดยตรงตามความต้องการความสามารถของผู้เรียน ดังที่นักการศึกษาแต่ละท่านได้กล่าวไว้

วาสนา ชาวหา (2522: 139 – 140) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ได้ว่า

1. นักเรียน ความสามารถใช้ตามลำพัง เป็นกลุ่มหรือรายบุคคล โดยไม่ต้องอาศัยครูผู้สอน และเป็นไปตามความสามารถของนักเรียนในอัตราความเร็วของแต่ละคน โดยไม่ต้องกังวลว่าจะตามเพื่อนไม่ทัน หรือต้องเสียเวลาคอยเพื่อน

2. นักเรียนสามารถนำไปเรียนที่ใดก็ได้ตามความสะดวก

3. แก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้ในบางโอกาส อาจใช้ชุดการเรียนรู้นี้กับนักเรียนเนื่องจากครูไม่เพียงพอ หรือมีความจำเป็นมาสอนไม่ได้

4. ฝึกนักเรียนให้เรียนรู้ โดยการกระทำที่นอกเหนือไปจากสภาพการณ์ในชั้นเรียนปกติที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียนอย่างกว้างขวางและเป็น การเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา

วีระ ไทยพาณิชย์ (2529: 137) กล่าวว่า เมื่อนำชุดการเรียนรู้มาใช้จะทำให้มีประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ รู้จักทำงานร่วมกัน

2. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกวัสดุการเรียน และกิจกรรมที่เขาชอบ

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ก้าวหน้าตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละคน

4. เป็นการเรียนที่สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. มีการวัดผลตนเองบ่อยๆ ทำให้นักเรียนรู้การกระทำของตนเอง และสร้างแรงจูงใจ

6. นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง

7. เป็นการเรียนรู้ชนิดที่มีการปฏิบัติ ไม่ใช่ การเรียนรู้แบบไม่มีส่วนร่วมหรืออยู่เฉย
8. นักเรียนจะเรียนที่ไหนเมื่อไรก็ได้ ตามความพอใจของนักเรียน
9. สามารถปรับปรุงการสื่อความหมายระหว่างนักเรียนและครู

วราภา โภธิสัทธา (2532: 17 – 18) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ไว้ว่า

1. เป็นรูปแบบของการเรียนที่สอดคล้องกับหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนแต่ละคนจะเป็นตามระดับความสามารถ ความสนใจ และความพร้อม อัตราความเร็วหรือช้าในการเรียนเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล

2. เนื่องจากนักเรียนต้องกระทำกิจกรรมทุกขั้นตอนด้วยตนเอง ตั้งแต่การทดสอบก่อนเรียน กิจกรรมการเรียน และการทดสอบหลังเรียน จึงทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง

3. เป็นเครื่องกระตุ้นและคงไว้ซึ่งความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีสิ่งเร้าที่นักเรียนจะต้องตอบสนอง และหลังจากการตอบสนองจะได้รวมผลของการกระทำทันที จึงทำให้บทเรียนน่าสนใจและน่าติดตาม นอกจากนี้ยังเป็นการลดความตึงเครียดในการเรียน เพราะเมื่อตอบผิดก็ไม่มีใครรู้ และไม่ถูกลงโทษ

4. ช่วยให้นักเรียนปลอดจากอารมณ์ของครู

5. เมื่อครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ประสานงาน ผู้ชี้แนะ และให้คำปรึกษา ทำให้ครูมีเวลาเอาใจใส่ให้นักเรียนแต่ละคนได้มากขึ้น และมีเวลาในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูบางสาขาวิชา

7. ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดี เนื่องจากมีทิศทางในการเรียนการวัดที่แน่นอน มีการเสริมแรงเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งนักเรียนมีโอกาสประยุกต์ใช้สิ่งที่ตนได้เรียนรู้มาแล้ว

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524: 175) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครู
2. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะสื่อประกอบที่ได้จัดไว้ในระบบเป็นการแปรเปลี่ยนกิจกรรมและช่วยรักษาระดับความสนใจของ นักเรียนอยู่ตลอดเวลา
3. เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง ทำให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ พิจารณาข้อมูล ฝึกความรับผิดชอบและการตัดสินใจ
4. เป็นแหล่งความรู้ที่ทันสมัยและคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้
5. ช่วยจัดปัญหาการขาดครู เพราะนักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง
6. ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ เพราะสามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลาและไม่จำเป็นต้องใช้เฉพาะในโรงเรียน

แฮริสเบอร์เกอร์ (Harrisberger. 1973: 201-205) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถทดสอบตนเองก่อนว่ามีความสามารถระดับใด หลังจากนั้น ก็เริ่มต้นเรียนในสิ่งที่ตนเองไม่ทราบ ทำให้ไม่ต้องเสียเวลากลับมาเรียนในสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้แล้ว
2. ผู้เรียนสามารถนำบทเรียนไปเรียนที่ไหนก็ได้ตามความพอใจ โดยไม่จำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่
3. เมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนสามารถทดสอบด้วยตนเองได้ทันทีเวลาไหนก็ได้และได้ทราบผลการเรียนของตนเองทันทีเช่นกัน
4. ผู้เรียนมีโอกาสพบปะหารือกับผู้สอนมากขึ้น เพราะผู้เรียนเรียนด้วยตนเองครูก็มีเวลาให้คำปรึกษากับผู้มีปัญหาขณะที่ใช้ชุดการเรียนรู้ที่เรียนด้วยตนเอง
5. ผู้เรียนจะได้รับคะแนนอะไรนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเอง ไม่มีคำว่าสอบตกสำหรับผู้เรียนไม่สำเร็จแต่จะให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาเรื่องเดิมนั้นใหม่ จนผลการเรียนจะได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

กรินวอลด์ (Grinewald. 1975: 39) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ว่า

1. นักเรียนที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีโอกาสศึกษาจากวัสดุประเภทต่างๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ในหัวข้อนั้นกว้างขวาง
2. นักเรียนเห็นคุณค่าความจำเป็นของวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนและพยายามที่จะศึกษาพิจารณาผลการเรียนของตนเองว่ารู้สิ่งใดบ้าง จะต้องศึกษาเพิ่มเติมอะไรอีก
3. สีสันต่างๆ และอุปกรณ์ที่แปลกๆ จะช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียนทำให้นักเรียนไม่เบื่อ
4. ชุดการเรียนรู้จะมีคำแนะนำให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนแหล่งวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด เป็นต้น
5. กิจกรรมใดที่นักเรียนทำได้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ย่อมก่อให้เกิดความพอใจแก่นักเรียน อันเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนอยากศึกษาหรือกระทำกิจกรรมอื่นต่อไป

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้นั้นสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู เป็นการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดความสามารถของตนเอง สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเกิดความรู้คงทนถาวร

1.10 งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ธัญญา นาคหอม (2545: 83) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนด้วยตนเองวิชาภาษาไทย เรื่องการสะกดคำให้ถูกต้อง สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่3 โรงเรียนอนุตรดิตถ์วิทยา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยนำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามลำดับขั้นการทดลองจำนวน 30 คน ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 85/85 เพราะทำได้ถึง 89.27/91.22

สุพัตรา ชื่นเจริญ (2546: 69) ได้ทำการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองวิชาภาษาไทย เรื่องการเขียนบทร้อยกลองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาภาษาไทย เรื่อง การเขียนบทร้อยกลองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ได้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดมีประสิทธิภาพเป็น 95.22/94.80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 85/85

วราวุฒ พยัคฆพงษ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ติดตามผลการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาเทคนิคการปฏิบัติงานกับชุมชนสำหรับครูการศึกษาออกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาเทคนิคการปฏิบัติงานกับชุมชน ของครูการศึกษาออกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ กลุ่มลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาเทคนิคการปฏิบัติงานกับชุมชนสำหรับครูการศึกษาออกโรงเรียน ได้ผลออกมา คือ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้ง 6 หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพอยู่ระหว่าง 83.57 – 85.69 /86.09 – 87.80 และมีประสิทธิภาพโดยรวม เท่ากับ 84.34/86.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ไพโรจน์ เมฆอรุณ (2551: 51) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ไตรยางศ์และการผันอักษรสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามเกณฑ์ 80/80 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีประสิทธิภาพเป็น 80.15/84.74 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คูดนี (Cudney. 1975: 26) ได้ศึกษาผลการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเปรียบเทียบกับการสอนปกติ เพื่อฝึกทักษะการพยาบาลที่มหาวิทยาลัยเดลแวร์ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางเรียนไม่แตกต่างกับการสอนปกติ

บราวน์เลย์ (Brawley. 1975: 4280 – A) ได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม สอนเรื่องการบอกเวลากับเด็กเรียนช้า กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มเด็กที่เรียนช้าโดยใช้แบบสอบถาม ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองที่ใช้ชุดการเรียนรู้บอกเวลาต่อเนื่อง มีผลการเรียนดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ใช้ชุดการเรียนรู้

ไบรแอน และสมิท (Bryan; & Smith. 1975: 24 – 25) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง ที่มหาวิทยาลัยเซาท์แคโรไลนา ในวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะใช้การทดลอง 3 ภาคเรียนผลปรากฏว่าผู้เรียนร้อยละ 60 มีผลการเรียนสูงขึ้นกว่าเดิม ร้อยละ 95 มีความสนุกสนานในการเรียนเพิ่มขึ้นและร้อยละ 74 ชอบการเรียนด้วยชุดการเรียนมากกว่าการเรียนปกติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า ชุดการเรียนมีคุณค่าพอที่จะนำมาใช้สอนได้ เพราะผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การสอนโดยใช้ชุดการเรียนมีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนด้วยชุดการเรียน นอกจากนี้ชุดการเรียนยังมีข้อดีในด้านอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น นักเรียนมีความพอใจในการเรียน ช่วยให้มีความคงทนในการจำดีกว่า ช่วยให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองได้ในบางเรื่องบางโอกาส ดังนั้นจึงทำให้ ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเองวิชาภาษาไทย เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยต่อไป

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

ไพศาล หวังพานิช (2523: 209) ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้ ความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรม หรือจากการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถ หรือความสัมฤทธิ์ผลของบุคคลว่าเรียนรู้เท่าไร มีความสามารถชนิดใด ซึ่งสามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมาย และลักษณะวิชาที่สอน คือ

1. การวัดด้วยการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติหรือทักษะของผู้เรียนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าว ในรูปการกระทำจริงให้ออกมาเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องวัดโดยใช้ข้อสอบปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา อันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบผลสัมฤทธิ์

บุญชม ศรีสะอาด (2537: 68) ให้ความหมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการค้นคว้า การอบรม การสั่งสอน หรือประสบการณ์ต่างๆ รวมทั้ง ความรู้สึก ค่านิยม จริยธรรมต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการฝึกสอน

ภพ เลหาไพบูลย์ (2542: 329) ให้ความหมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ จากที่ไม่เคยกระทำ หรือกระทำได้น้อยก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีการวัดได้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2529: 29-32) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะ รวมถึงความรู้ความสารถของบุคคล อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนหรือคือมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอนทำให้บุคคลเกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพของสมอง

จากความหมายข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ผลที่เกิดจากการอบรม สั่งสอน การค้นคว้า ประสบการณ์ต่าง ๆ และการนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัด มาใช้ตัดสิน หาข้อสรุป ประเมินค่า แล้วแสดงระดับความสามารถของนักเรียนหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถทางด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

2.2 ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องมีเครื่องมือวัดซึ่งเครื่องมือที่นิยมใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และต่อการปรับปรุงพัฒนาการสอนของครูให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีนักการศึกษาให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไว้ในแนวเดียวกัน ดังนี้

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2540: 28) ให้ความหมาย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ว่า หมายถึง แบบทดสอบวัดความรู้เชิงวิชาการ มักใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เน้นการวัดความรู้ความสามารถจากการเรียนรู้ในอดีตหรือสภาพปัจจุบันของแต่ละบุคคล

พิชิต ฤทธิ์จรรยา (2545: 96) ให้ความหมาย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ว่า หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะและความสามารถทางวิชาการ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

สมบุรณ์ ดันยะ (2545: 143) ให้ความหมาย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ว่า หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะและความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วในอดีต หรือสภาพปัจจุบันว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด ซึ่งมีทั้งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง อาจเป็นแบบอัตนัยหรือปรนัย และแบบทดสอบมาตรฐานที่สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.3 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ประกิจ รัตนสุวรรณ (2525: 210) แบ่งประเภทแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้เอง (Teacher-Made Test)

ครูผู้สอนจัดสร้างขึ้นเพื่อวัดความก้าวหน้าของนักเรียน ภายหลังจากได้มีการเรียนการสอนไประยะหนึ่งแล้ว โดยปกติแบบทดสอบประเภทนี้ จะใช้เฉพาะภายในกลุ่มนักเรียนที่ครูผู้สอนสอนเท่านั้น จะไม่นำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่น ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบนักเรียนว่ามีความรู้ความสามารถตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้มากเพียงใด และนำผลการสอบนี้ไปใช้ทั้งปรับปรุงซ่อมเสริมการเรียนการสอน หรือนำไปใช้ตัดสินผลการเรียนของนักเรียน

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เช่นเดียวกับแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้เองแต่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปรียบเทียบการเรียนด้านต่างๆ ของนักเรียนต่างกลุ่มกัน

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2545: 96) ได้สรุปประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทั่วไปไว้ ดังนี้

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เฉพาะกลุ่มที่ครูสอนเป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งได้อีก 2 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้วให้ ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติได้อย่างเต็มที่

1.2 แบบทดสอบปรนัยหรือแบบให้ตอบสั้นๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ ผู้ตอบเขียนตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิด ได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้ แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบถูก – ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ แบบทดสอบเลือกตอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั่วไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์ และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพมีมาตรฐาน

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วในอดีตหรือสภาพปัจจุบันว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด ซึ่งมีทั้งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง อาจเป็นแบบอัตนัยหรือปรนัยและแบบทดสอบมาตรฐานที่สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.4 หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิญญา วิศาลาภรณ์ (2530: 12) กล่าวว่า ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น มีหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ควรพิจารณาประกอบในการสร้างแบบทดสอบดังต่อไปนี้

1. วัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควร จะวัด ตามจุดมุ่งหมายของการสอนและจะต้องมั่นใจได้ว่าสิ่งที่ต้องการวัด วัดได้จริงตรงและครบ จุดประสงค์การเรียนรู้

2. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดความเจริญงอกงามของนักเรียนการเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าไปสู่จุดหมายที่วางไว้ ดังนั้นครูควรจะทราบมาก่อนเรียนนักเรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร

3. การวัดผลเป็นการวัดทางอ้อม เป็นการยากที่จะใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบ วัดพฤติกรรมของผู้เรียน การวัดจะต้องทำอย่างรอบคอบและถูกต้อง

4. การวัดผลการศึกษาเป็นการวัดที่ไม่สมบูรณ์ เป็นการยากที่จะวัดทุกสิ่งทุกอย่างที่สอนได้ภายในเวลาจำกัด สิ่งที่สอบได้วัดได้เป็นเพียงตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมั่นใจว่าสิ่งที่สอบวัดนั้น เป็นตัวแทนที่แท้จริงได้

5. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานั้น มิใช่เพียงเพื่อให้เกรดเท่านั้น การวัดผลเป็นเครื่องช่วยในการพัฒนาการสอนของครู เป็นเครื่องช่วยในการเรียนของนักเรียน ดังนั้นการสอบปลายภาคครั้งเดียว จึงไม่พอที่จะวัดกระบวนการเจริญงอกงามของนักเรียนได้

6. ในการให้การศึกษาที่สมบูรณ์นั้น สิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่การทดสอบแค่เพียงอย่างเดียว กระบวนการสอนของครูก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

7. การวัดผลการศึกษา ทฤษฎีการวัดผลเชื่อว่าคะแนนที่สอบได้เท่ากับคะแนนจริง บวกความผิดพลาดในการวัด

8. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรจะเน้นการวัดความสามารถในการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ หรือการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ

9. ควรคำนึงถึงขีดจำกัดของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือที่ใช้โดยมากคือข้อสอบขีดจำกัดของข้อสอบ ได้แก่ การเลือกตัวแทนของเนื้อหา เพื่อมาเขียนข้อสอบความเชื่อถือได้คะแนน และการตีความหมายของคะแนน เป็นต้น

10. ควรจะใช้ชนิดของแบบทดสอบหรือคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อวิชาที่สอบ และจุดประสงค์ที่จะสอบวัด

11. ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน คะแนนที่สอบได้อาจแตกต่างกัน ดังนั้น ในการวัดผลการศึกษา จึงจะทำข้อสอบได้เสร็จ

12. ให้ข้อสอบมีความเหมาะสมกับนักเรียน เช่น มีความยากง่ายพอเหมาะ มีระดับความยากง่ายของภาษาที่ใช้เหมาะสม มีเวลาสอบนานพอที่นักเรียนส่วนใหญ่จะทำข้อสอบได้เสร็จ

จันทิมา พรหมโชติกุล (2529: 22) ได้กล่าวว่า การเขียนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ควรกำหนดเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมาย ในการเขียนข้อสอบทุกครั้ง ผู้รับผิดชอบควรจะต้องทราบชัดว่าจะออกข้อสอบเพื่อวัดผลใคร วัดอะไร และวัดทำไม เพื่อจะได้สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายในการออกข้อสอบครั้งนั้นได้ถูกต้องชัดเจน การที่ผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ จะทราบว่าจะออกข้อสอบเพื่อวัดผลใครนั้นก็เพื่อจะได้นำไปใช้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาหรือระดับความยากง่ายของข้อสอบให้เหมาะสมกับกลุ่ม เช่น ควรทราบว่ากลุ่มที่จะวัดนั้นเก่งหรืออ่อน กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นใด จบระดับชั้นใด หรือจบสาขาวิชาอะไร เป็นต้น ส่วนที่ควรทราบว่าจะวัดอะไรนั้นก็เพื่อจะได้กำหนดเนื้อหาหรือ

พฤติกรรมที่จะใช้วัดผู้เรียนได้เหมาะสม เช่น ควรทราบว่าจะวัดความรู้ ทักษะ ความสนใจ เจตคติ หรือความสามารถส่วนใดของเด็ก หรือวัดหลายๆ อย่างรวมกัน ประการสุดท้ายที่กล่าวมาควรทราบว่า วัดทำไมนั้นก็เพื่อจะได้สามารถกำหนดชนิดและรูปแบบของข้อสอบที่จะวัดได้ถูกต้องเหมาะสม เช่น ควรทราบว่าจะวัดและประเมินผลเพื่อคัดเลือก เพื่อวินิจฉัยหรือเพื่อจัดประเภทผู้เรียน ดังนั้นจุดมุ่งหมาย จึงควรกำหนดออกมาว่าในการออกข้อสอบเพื่อวัดผลแต่ละครั้งเราจะออกข้อสอบเพื่อวัดผลผู้เรียน กลุ่มใด จะวัดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมอะไรของเด็ก และจะวัดเพื่ออะไร

2. กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่จะวัด จากขั้นตอนการวางแผนในข้อ 1 จะทำให้ ผู้ดำเนินการสามารถกำหนดขอบข่ายเนื้อหาและปริมาณของพฤติกรรมที่จะออกข้อสอบเพื่อใช้วัดได้ การกำหนดขั้นตอนนี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผลการวัดครั้งนั้นถูกต้องหรือไม่ เพราะถ้า สามารถกำหนดขอบข่ายเนื้อหาและปริมาณของพฤติกรรมที่จะออกข้อสอบเพื่อใช้วัดถูกต้อง เหมาะสม ก็จะช่วยให้สามารถสร้างข้อสอบให้เป็นเครื่องมือวัดได้เที่ยงตรงตามไปด้วย การกำหนด เนื้อหาและพฤติกรรมที่จะวัดในขั้นตอนนี้จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาในการ เรียนการสอนเพื่อจะได้ทราบว่าเราจะวัดเนื้อหาและพฤติกรรมนั้นๆ มากน้อยเพียงไร และจะโยงไป ถึงการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการออกข้อสอบด้วย

3. กำหนดชนิดและรูปแบบของข้อสอบ จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 สามารถนำมากำหนด ชนิดและรูปแบบของข้อสอบที่จะใช้วัดพฤติกรรมของเด็กได้ เนื่องจากข้อสอบที่จะใช้ในการวัดและ ประเมินผลการศึกษา มีหลายชนิดหลายรูปแบบ และบางชนิดบางรูปแบบก็จะเหมาะที่จะใช้วัดพฤติกรรม ได้เพียงบางอย่าง การวัดแต่ละครั้งจึงต้องระมัดระวังในการเลือกใช้ชนิดและรูปแบบข้อสอบให้เหมาะสม รวมถึงบางที่อาจต้องใช้ข้อสอบหลากหลายชนิดและรูปแบบมาประกอบกันด้วย

4. กำหนดส่วนประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อสอบ นอกจากการกำหนดชนิดและ รูปแบบของข้อสอบแล้ว ควรจะได้กำหนดส่วนประกอบอื่นๆ ของข้อสอบรวมทั้งบุคคลหรือสิ่งที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับข้อสอบที่จะใช้วัดนั้นด้วย เช่น

- จำนวนข้อคำถามและเวลาที่จะใช้ในการสอบ
- ผู้รับผิดชอบในการสร้างข้อสอบ
- ระยะเวลาที่ใช้ในการสร้างข้อสอบ โดยกำหนดเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มเขียนข้อ คำถามจนถึงขั้นสร้างข้อสอบฉบับนั้นเสร็จและเขียนหรือพิมพ์เรียบร้อยพร้อมที่จะนำไปใช้สอบ
- วิธีการที่จะให้ตอบคำถาม
- วิธีการให้คะแนน
- วิธีการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ เป็นต้น

5. ลงมือเขียนหรือสร้างข้อสอบ ในการเขียนหรือสร้างข้อสอบถ้าเวลาไม่เร่งรัดมาก ผู้เขียนควรเลือกเวลาที่สมองปลอดโปร่ง ปราศจากความกังวลในเรื่องต่างๆ แต่ถ้าจำเป็นต้องรีบเขียน ในขณะที่มีเรื่องต้องคิดหรือกังวล ก็ควรจะละวางในเรื่องราวหรือภาระต่างๆ ลงเสียชั่วคราว ในกรณี ที่มีเวลาสำหรับเขียนข้อสอบเป็นช่วงยาว ก็ควรจะค่อยๆ เขียนไป คิดออกเมื่อใดให้รีบบันทึกไว้ทันที ถ้าเห็นว่ายังไม่ดีก็ค่อยแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น จะอย่างไรก็ตามขอให้รีบบันทึกเก็บไว้ก่อน ในการ

เขียนข้อสอบควรจะมีเวลาเผื่อไว้สำหรับนำข้อสอบที่คิดและเขียนเรียบร้อยแล้วมาตรวจอีกครั้งหรือ 2 ครั้งก่อนนำไปใช้หรือวิจารณ์เพื่อว่าอาจจะพบข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขอันจะมีผลทำให้มีโอกาสปรับปรุงข้อสอบให้สมบูรณ์หรือดีขึ้นกว่าเดิม

6. วิจารณ์ข้อสอบ ขั้นตอนนี้เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นเช่นเดียวกัน ถ้าสามารถนำข้อสอบที่เขียนเสร็จแล้วมาให้ผู้อื่นช่วยวิจารณ์ โดยตนเองเข้าร่วมฟังหรือร่วมวิจารณ์ด้วยก็จะช่วยให้ข้อสอบมีโอกาสได้รับการปรับปรุงให้ดียิ่งกว่าเดิมได้อีกทอดหนึ่ง

สรุปได้ว่าการสร้างแบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องพิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าต้องการวัดอะไร สิ่งทีวัดนั้นวัดพฤติกรรมของผู้เรียนได้จริงและสอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนการสอนจริง จึงจะถือว่าเป็นแบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพ

2.5 กระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2525: 21 – 30) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของกระบวนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนสร้างแบบทดสอบ การวางแผนสร้างแบบทดสอบว่าจะสร้างแบบทดสอบอย่างไร จำเป็นต้องเรียนรู้ก่อนว่า เราจะนำแบบทดสอบไปใช้เพื่อทำอะไรหรือต้องทราบจุดประสงค์ของการนำแบบทดสอบไปใช้นั้นเอง โดยหลักการแล้วการนำแบบทดสอบไปใช้จะสัมพันธ์อยู่กับการสอน เช่น การสอบเพื่อตรวจสอบความรู้เดิมจะสอบก่อนทำการสอนการสอบ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและวินิจฉัยข้อบกพร่องจะสอบในระหว่างดำเนินการสอน และการสอน เพื่อสรุปผลการเรียนจะสอบหลังจากการสอนเสร็จสิ้นทั้งหมดแล้ว ดังนั้น จุดประสงค์ของการนำแบบทดสอบไปใช้อาจจำแนกเป็น 4 จุดประสงค์ ดังนี้

1. ใช้ตรวจสอบความรู้เดิม จะทำการสอบก่อนที่จะเริ่มต้นการสอน เพื่อพิจารณาว่า
  - 1.1 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเนื้อหาที่จะเรียนเพียงพอหรือไม่
  - 1.2 นักเรียนมีความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนหรือไม่
2. ใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงการเรียนการสอน
3. ใช้วินิจฉัยผู้เรียน
4. ใช้สรุปผลการเรียน

การวิเคราะห์หลักสูตรเป็นกระบวนการในการจำแนกแยกแยะในวิชานั้นๆ มีหัวข้อเนื้อหาสาระที่สำคัญอะไรบ้าง มีจุดประสงค์ที่จะให้เกิดพฤติกรรมอะไรบ้างดังนั้นการวิเคราะห์หลักสูตร จึงประกอบด้วยการวิเคราะห์ 2 อย่าง คือ

1. การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา เป็นการจำแนก หรือจัดหมวดหมู่เนื้อหาวิชาเป็นหัวข้อสำคัญโดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
  - ความสัมพันธ์เกี่ยวของกันของเนื้อหา
  - ความยากง่ายของเนื้อหา
  - ขนาดความยาวของเนื้อหา
  - เวลาที่ใช้สอน

2. การวิเคราะห์จุดประสงค์ การวิเคราะห์จุดประสงค์เป็นการจำแนกหรือจัดหมวดหมู่เนื้อหาวิชาเป็นหัวข้อสำคัญ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- รวบรวมจุดประสงค์ของเนื้อหาวิชาทั้งหมด จากหนังสือหลักสูตรและคู่มือครู
- เขียนพฤติกรรมที่สำคัญของแต่ละจุดประสงค์ทั้งหมด
- รวมพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันให้เป็นพฤติกรรมเดียวกัน
- นิยามความหมายของพฤติกรรมที่รวมแล้ว

ขั้นที่ 2 การเตรียมงานและเขียนข้อสอบ เมื่อวางแผนการสร้างแบบทดสอบ โดยการสร้างเป็นตารางวิเคราะห์หลักสูตรเรียบร้อยแล้ว จะต้องเตรียมงาน และเขียนข้อสอบต่อไป

ขั้นที่ 3 การทดลองสอบ เมื่อเขียนข้อสอบ และจัดพิมพ์เรียบร้อยแล้วนำไปทดลองสอบ

ขั้นที่ 4 การประเมินผลแบบทดสอบ การประเมินผลแบบทดสอบ เป็นการตรวจสอบว่า แบบทดสอบมีคุณภาพหรือไม่ โดยพิจารณาตามคุณลักษณะที่ดีของแบบทดสอบซึ่งมี ดังนี้

1. ความแม่นยำ หมายถึง แบบทดสอบสามารถวัดพฤติกรรมได้ตรงตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์และตามที่ทำการสอนจริง

2. ความเชื่อมั่น หมายถึง แบบทดสอบให้ผลการสอบสอดคล้องตรงกันทุกครั้ง

3. อำนาจจำแนก หมายถึง ข้อสอบที่แบ่งแยกคนเก่งอ่อนออกจากกันได้ กล่าวคือ คนเก่งจะตอบถูก คนอ่อนจะตอบผิด

4. ความยากง่าย หมายถึง จำนวนเปอร์เซ็นต์ผู้ตอบถูกทั่วไปแล้ว ความยากง่ายที่เหมาะสมจะมีจำนวนครั้งหนึ่งตอบถูก

5. ความเป็นปรนัย หมายถึง ข้อสอบที่มีคำถามชัดเจน และการให้คะแนนชัดเจน

6. ความเฉพาะเจาะจง หมายถึง ข้อสอบที่มีคำถามชัดเจนและการให้คะแนนชัดเจน

7. ประสิทธิภาพ หมายถึงแบบทดสอบที่ใช้สั้น ประหยัดเวลา การสร้าง การดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนน แต่ให้ผลการสอบถูกต้อง

8. ความสมดุล หมายถึง แบบทดสอบสามารถวัดได้ครอบคลุมตามจุดประสงค์ และเนื้อหา มีสัดส่วนจำนวนข้อสอบสอดคล้องตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร

9. ความยุติธรรม หมายถึง แบบทดสอบมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสที่จะตอบถูก

10. ความเหมาะสมของเวลา หมายถึง แบบทดสอบที่ได้กำหนดเวลาไว้อย่างเพียงพอ อูทุมพร จามรمان (2540: 27) กล่าวถึงการสร้างข้อสอบที่เป็นระบบนั้นมีขั้นตอนดังนี้

1. การระบุจุดมุ่งหมายในการทดสอบ
2. การระบุเนื้อหาให้ชัดเจน
3. การทำตารางเนื้อหาจับจุดมุ่งหมาย
4. การทำนำหน้า

5. การกำหนดเวลา
6. การกำหนดจำนวนข้อและคะแนน
7. การเขียนข้อสอบ
8. การตรวจสอบข้อเขียนที่เขียนขึ้น
9. การทดสอบใช้ แก่ไข ปรับปรุง

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรมหรือจากการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผล ของบุคคลว่าเรียนรู้เท่าไร มีความสามารถชนิดใด ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนครูต้องศึกษา เรื่องการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้เข้าใจ เพราะเป็นสิ่งที่วัดความรู้ความสามารถของผู้เรียน เพื่อที่ครูจะได้ นำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้ไปปรับใช้ในการสอนต่อไป

2.6 งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ซูลีพร ฤทธิเดช (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ชนิดของคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้และไม่ใช้แผนที่ความคิด พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนกับหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนกับหลังเรียนของกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนรู้โดยไม่ใช้แผนที่ความคิดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ชนิดของคำในภาษาไทย ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้และไม่ใช้แผนที่ความคิด ของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับน้อยโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24

สุนันท์ กล่อมฤทธิ์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ท 32101 ภาษาไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนแบบบูรณาการกับการจัดการเรียนแบบปกติ เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนแบบบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเสนา “เสนาประสิทธิ์” อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติวิชาภาษาไทย แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ท 32101 ภาษาไทยไม่แตกต่างกันและมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับดี

รังสรรค์ กลิ่นแก้ว (2548: บทคัดย่อ) ได้เสนอผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยระหว่างวิธีการสอนแบบบทเรียนสำเร็จรูปภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น ท 43202 กับวิธีการสอนแบบปกติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยอมรับสมมติฐานว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบบทเรียนสำเร็จรูปภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น ท43202 สูงกว่าการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ

นุจารี สุชีเมฆ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง นิทานพื้นบ้าน ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและเรียนจากการสอนแบบปกติ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและนักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

บรูซ (Bruce. 1972: 429-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองกับการสอนแบบธรรมดาที่มหาวิทยาลัยไอโอวา พบว่า การสอนโดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนแบบธรรมดา

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดี มีประสิทธิภาพและตระหนักถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญจะส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่อง อิเหนา

3.1 ความหมายของวรรณคดี

คำว่าวรรณคดีได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลายดังนี้ คือ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2545: 1,055) ได้ให้ความหมายว่าวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดีมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครานุรักษ์ (2506: 3) ทรงให้คำจำกัดความของวรรณคดีไว้ว่า "วรรณคดีโดยแท้ เป็นศิลปกรรมหรือสิ่งสุนทร ซึ่งนักประพันธ์มีความรู้สึกนึกคิดอย่างใดแล้ว ก็ระบายภาพให้ผู้อ่านได้ชมความงามตามที่นักประพันธ์รู้สึกนึกคิดไว้ด้วย

เจือ สตะเวทิน (2514: 8) กล่าวว่า วรรณคดี คือหนังสือหรือบันทึกความคิดที่ดีที่สุดด้วยท่วงทำนองเขียนที่ประณีตบรรจงครบองค์แห่งศิลปะของการเขียน สามารถลใจให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความพิติเพิลิตเพลิน มีความรู้สึกร่วมกับผู้แต่ง เห็นจริงเห็นจังกับผู้แต่ง เรียกกันเป็นสามัญว่า มีความสะเทือนอารมณ์ ทั้งต้องประกอบไปด้วยคุณค่าสาระอีกด้วย

เปลื้อง ณ นคร (บรรณาการ กิตติศักดิ์. 2540: 2; อ้างอิงจาก เปลื้อง ณ นคร. ม.ป.ป.) ให้ความหมายไว้ในหนังสือประวัติวรรณคดีว่า วรรณคดีหมายถึงบทประพันธ์อันประกอบด้วยศิลปะแห่งการนิพนธ์และมีเนื้อเรื่องอันมีอำนาจจิตใจให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ มิใช่เป็นเรื่องที่ให้ความรู้อย่างเดียว

สรุปว่า วรรณคดีเป็นหนังสือที่มีลักษณะเฉพาะแต่อย่างมีศิลปะ มีความดีเด่นในด้านการแสดงอารมณ์และรู้สึกนึกคิดอย่างละเอียดลึกซึ้ง จูงใจผู้อ่านให้เห็นความงามและความไพเราะใช้ถ้อยคำลึกซึ้งกินใจ ปลูกความรู้สึกนึกคิด ปลูกอารมณ์ผู้อ่าน วรรณคดีจึงมีความสวยงามด้วยถ้อยคำและมีศิลปะที่เรียกว่า วรรณศิลป์ เป็นผลงานของกวีที่ช่วยยกระดับจิตใจและภูมิปัญญาผู้อ่านให้กว้างขวางและสูงขึ้น

3.2 ประวัติความเป็นมาของวรรณคดีเรื่องอิเหนา

สุนีย์ วิลาวรรณ (2542: 181-182) เรื่องอิเหนานั้นมีการเล่าอย่างแพร่หลายกันมากในชวาเชื่อกันว่าเป็นนิยายอิงประวัติศาสตร์ของชวา (เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพงศกษัตริย์ทั้งหลาย) ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 16 ประชุมมาจากพงศาวดารชวาและมีด้วยกันหลายสำนวน พงศาวดารเรียกอิเหนาว่า “อิเหนา ปันหียี กรัต ปาตี” (Panji Inu Kartapati) แต่ในหมู่ชวาชวามักเรียกกันสั้นๆ ว่า “ปันหียี” (Panji) ส่วนเรื่องอิเหนาที่เป็นนิทานนั้น น่าจะแต่งขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 หรือในยุคเสื่อมของราชวงศ์อิเหนาแห่งอาณาจักรมัชปาหิต และอิสลามเริ่มเข้ามาครอบครอง

นิทานปันหียีของชวานั้น มีด้วยกันหลายฉบับ แต่ฉบับที่ตรงกับอิเหนาของเรานั้น คือฉบับมาลัต ใช้ภาษากรีกของชาวโบราณ มาจากเกาะบาหลี่ ประเทศไทยรับเรื่องอิเหนาเข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายโดยได้ผ่านมาจากหญิงเชลยปัตตานี ที่เป็นข้าหลวงรับใช้พระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (ครองราชย์ พ.ศ. 2275-2301) โดยเล่าถวายเจ้าฟ้าหญิงกุณฑล และเจ้าฟ้าหญิงมงกุฎ จากนั้นพระราชธิดาทั้งสองได้ทรงแต่งเรื่องขึ้นมาองค์ละเรื่อง เรียกว่าอิเหนาใหญ่ (ดาหลัง) และอิเหนาเล็ก (อิเหนา) ตามลำดับ แต่ต่อมาได้สูญหายไป บทละครเรื่องอิเหนาได้รับความนิยมแพร่หลายมากกว่าดาหลัง ชื่อตัวละครก็จะคั่นหูกว่าดาหลัง

จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) โปรดให้กวีช่วยกันรวบรวมแต่งเติมเรื่องดาหลังและอิเหนาไว้ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาขึ้นใหม่ ทั้งนี้ก็กล่าวกันว่าอาจไม่โปรดเรื่องดาหลัง บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 นี้ ทรงมีพระราชประสงค์ให้ใช้เป็นต้นฉบับสำหรับพระนคร และใช้เป็นบทสำหรับเล่นละครใน (ละครรำ) ซึ่งผู้แสดงเป็นหญิงล้วนเน้นที่ศิลปะการร่ายรำท่วงท่างดงาม บทเจรจามีฉันทลักษณ์ไพเราะ สมกับเป็นละครแบบฉบับอันประณีตซึ่งประวัติดังกล่าวมีบันทึกไว้ในพระราชนิพนธ์อิเหนา ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังนี้

“อันอิเหนาเอามาทำเป็นคำร้อง

สำหรับงานการฉลองกองกุศล

ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเรณิพนธ์

แต่เรื่องต้นตอกหายพลัดพรายไปฯ”

นอกจากนี้ ยังมีบรรยายไว้ในปฐกถาของพระมหานาค วัดท่าทราย ระบุถึงการนมัสการพระพุทธรูปบาทสระบุรี ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเช่นกัน โดยเล่าว่ามีงานมหรสพที่เล่นเรื่องอิเหนา ดังนี้

“ร้องเรื่องระเด่นโดย

บุษบาตุนาหงัน

พักพาอุบายบรรณ-

พตร่วมฤดีโลม ฯ”

3.3 เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

สุนีย์ วิลาวรรณ (2542: 183-184) ตั้งแต่วิหยาสะกำได้ชมรูปภาพของนางบุษบาภิหลงรักนาง และอยากได้นางมาเป็นมเหสี ท้าวกะหมังกุหนิงก็ตามใจลูกส่งทูตไปขอนางบุษบาภิท่างดาหา และเตรียมกองทัพไว้ถ้าท้าวดาหาปฏิเสธก็จะยกทัพไปตีเมืองดาหา ท้าวกะหมังกุหนิงได้เล่าเรื่องราวและขอความช่วยเหลือจากน้องชาย คือ ระตูปายัง และท้าวประหมัน ซึ่งระตูทั้งสองก็ทูลทัดทาน ขอให้ตรีภคตรองดูให้ดี เพราะท้าวดาหาเป็นวงศ์สญัแดหวา ซึ่งมีกำลังทหารมากมาย ทั้งไพร่พลก็ชำนาญในการสงคราม ท้าวกะหมังกุหนิงก็บายเบี่ยงเลี่ยงตอบว่าการทำสงครามครั้งนี้เป็นการช่วงชิงนางบุษบาภิจากจรกา แม้พระอนุชาจะอ้างเหตุผลอย่างไรก็ตาม ท้าวกะหมังกุหนิงก็ยืนยันความตั้งใจเดิม ไม่เปลี่ยนใจจะทำเพื่อลูก

ฝ่ายท้าวดาหาเมื่อปฏิเสธไม่ยอมยกนางบุษบาภิแล้ว ก็มีหนังสือไปขอความช่วยเหลือไปหาท้าวกูเรบัน พระเชษฐา ท้าวกาหลังและท้าวสิงหัดสำหรับ พระอนุชาทั้งสองท้าวสิงหัดสำหรับเมื่อทราบข่าวก็ส่งทหารไปบอกท้าวดาหาว่าไม่ต้องวิตก จะส่งสุหรานางไปช่วย ฝ่ายเมืองกูเรบันท้าวกูเรบันได้มีหนังสือ 2 ฉบับ ให้ตะหมังนำไปให้อิเหนา 1 ฉบับ และให้ระตูหมันหยยา 1 ฉบับ แล้วให้กะหรัตตะปาตี ยกทัพไปสมทบกับอิเหนา ช่วยท้าวดาหาทำศึก กะหรัตตะปาตีก็ยกทัพไปคอยอิเหนาที่ชายเมืองหมันหยยา ส่วนท้าวกาหลังก็ให้ดำมะหงกับตะหมังคุมพลยกออกจากเมืองกาหลังมาพบสุหรานางจากเมืองสิงหัดสำหรับ สองทัพก็สมทบกันยกไปเมืองดาหา

เมื่อท้าวดาหาปฏิเสธไม่ยอมยกนางบุษบาภิ ท้าวกะหมังกุหนิงก็เตรียมจัดทัพยกไปตีเมืองดาหา ให้วิหยาสะกำเป็นกองหน้า พระอนุชาทั้งสองเป็นกองหลัง ท้าวกะหมังกุหนิงเป็นจอมทัพ ท้าวกะหมังกุหนิงได้ให้โหรโหรตรวดดวงชะตาว่าร้ายดีประการใด โหรทำนายว่าดวงชะตาของท้าวกะหมังกุหนิงและวิหยาสะกำนั้นถึงฆาต ถ้ายกทัพไปในวันพรุ่งนี้จะพ่ายแพ้แก่ศัตรูแน่นอน ให้เว้นไปสัก 7 วัน แล้วจึงจะพันเคราะห์ให้ไปทำศึกได้ แต่ท้าวกะหมังกุหนิงก็ได้เปลี่ยนความตั้งใจ ยกทัพไปตามกำหนดที่ตั้งใจไว้

เมื่อท้าวดาหาทราบข่าวศึกก็ให้ตั้งค่ายรอบกรุงดาหาไว้ ทัพเมืองกะหมังกุหนึ่งก็ได้ยกทัพมาประชิดเมืองดาหา ท้าวดาหาเมื่อเห็นศึกมาประชิดเช่นนั้นก็รู้สึกน้อยใจอิเหนาว่าศึกครั้งนี้เกิดขึ้นเพราะอิเหนาเป็นต้นเหตุ สุหรานางงและเสนาเมืองกาหลังเมื่อมาถึงก็เข้าเฝ้าท้าวดาหา สุหรานางงแจ้งให้ท้าวดาหาทราบว่า ท้าวกูเรป็นส่งกะหรัตตะปาตีให้สมทบกับทัพอิเหนามาช่วย ท้าวดาหาก็เชื่อว่ากะหรัตตะปาตีนั้นคงมา แต่ไม่เชื่อว่าอิเหนาจะจากหมันหยามาได้ ท้าวดาหาเสนอแนะการทำศึกแก่สุหรานางงว่าไม่ควรออกไปสู้รบนอกเมือง เพราะกองทัพศัตรูกล้ายกมากครั้งนี้ก็ย่อมมีความสามารถมีกำลัง ควรตั้งมั่นไว้ในเมืองก่อน ถ้าทัพต่าง ๆ ยกมาช่วยแล้วค่อยตีกระหนาบศึกก็จะลาเลิกไป อิเหนาเมื่อได้รับหนังสือจากท้าวกูเรป็นให้ยกทัพไปช่วยท้าวดาหา ถ้าไม่ยกไปช่วยก็ขาดจากความเป็นพ่อลูกกัน แม้อยากก็ไม่ต้องไปเฝ้า อิเหนาอ่านจบแล้วก็คิดว่า นางบุษบาจะงามแค่ไหน ใครต่อใครจึงมาหลงรัก ถ้างามเหมือนจินตะทระก็สมควรที่จะหลงรัก อิเหนาคิดว่าอีก 7 วันจึงจะยกทัพไปแต่ตะหมิงทูลเตือนว่าอาจไปช่วยไม่ทัน อิเหนาจึงจำใจยกทัพไปวันรุ่งขึ้น อิเหนาได้เข้าเฝ้าท้าวหมันหยาชึ่งก็ได้รับหนังสือจากท้าวกูเรป็นมีใจความ ตำนานพระธิดาและท้าวหมันหยา ถ้าท้าวหมันหยายังเห็นดีเห็นงามไม่ให้อิเหนายกทัพไปช่วยศึกดาหา ก็จะตัดญาติขาดมิตรกัน ท้าวหมันหยาชึ่งเร่งให้อิเหนายกทัพไปและให้ระเด่นดาหยน คุมทัพจากหมันหยาไปสมทบอิเหนาด้วย

อิเหนาไปลาจินตะทระ สกกระวาทิ และมาหารัศมี ทั้งที่ใจไม่อยากจะไป อิเหนาสัญญากับจินตะทระว่าเสร็จศึกจะรีบกลับมาทันที อิเหนายกทัพจากเมืองหมันหยาไปด้วยความโศกเศร้า และคิดถึงสามนางมาตามทางที่ผ่านไป อิเหนายกทัพสมทบกับกะหรัตตะปาตีที่คอยทำอยู่แล้วพากันยกไปเมืองดาหา เมื่อถึงแดนดาหาอิเหนาก็หยุดตั้งค่าย ให้ดำมะหงงไปทูลท้าวดาหาว่าจะทำศึกให้เสร็จสิ้นก่อนแล้วจึงจะมาเข้าเฝ้า ท้าวดาหาก็ยินดีเมื่อรู้ว่าอิเหนายกทัพมาแล้ว เพราะรู้ว่าอิเหนาเก่งกล้าสามารถ ย่อมชนะศึกแน่นอน ส่วนสุหรานางงก็ยกทัพออกไปสมทบกับอิเหนาแล้วเล่าเรื่องที่ท้าวดาหากล่าวถึง อิเหนาให้ฟัง

ฝ่ายท้าวกะหมังกุหนึ่งแม้รู้ข่าวว่ามีทัพยกมาช่วยท้าวดาหาแต่ก็ยังไม่เปลี่ยนใจ ได้เตรียมทำศึกเต็มที่ เมื่อทัพกะหมังกุหนึ่งประจันทัพกับทัพของอิเหนา ท้าวกะหมังกุหนึ่งไม่รู้ว่าป็นทัพของอิเหนาจึงถามว่าผู้ใดคือจรงกา อิเหนาจึงตอบว่าจรงกามีได้มาด้วย เรายกมาแต่กูเรป็นเพื่อมาช่วยน้อง ท้าวกะหมังกุหนึ่งเมื่อรู้ว่าเป็นอิเหนาก็รู้สึกหวาดหวั่นแต่ก็มีมานะเจรจา ตอบ ในที่สุดสังคามาระตะก็ออกต่อสู้กับวิหยาสะก่า และได้ฆ่าวิหยาสะก่าตายด้วยเพลงทวน ท้าวกะหมังกุหนึ่งจึงเข้าต่อสู้กับสังคามาระตะ อิเหนาเข้ารับไว้และฆ่าท้าวกะหมังกุหนึ่งสำเร็จ โดยใช้อาวุธ 3 ชนิดคือ กระบี่ หอก และกริช ที่ประตาระกาหลาเป็นผู้ประทานให้ ระตูปาหยังและท้าวประหมันเห็นเหตุการณ์เป็นดังนั้นจึงยอมแพ้แก่อิเหนา และจะยอมเป็นเมืองขึ้นจะส่งเครื่องบรรณาการมาถวายตามประเพณี อิเหนาก็ได้อนุญาตให้นำศพท้าวกะหมังกุหนึ่งและวิหยาสะก่ากลับไปเมืองเพื่อ จัดพิธีศพตามประเพณีต่อไป

3.4 คุณค่าของวรรณคดีเรื่องอิเหนา

ประสิทธิ์ กาศย์กลอน, นิพนธ์ อินสิน และอภิชาต ปานเจริญ (2544: 106-113) ได้กล่าวคุณค่าของวรรณคดีเรื่องอิเหนาไว้ดังนี้

3.4.1 คุณค่าในเชิงวรรณศิลป์

บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์อย่างมาก ตัวอย่างเช่น

1. ความเหมาะสมกันระหว่างเนื้อหากับรูปแบบ วรรณคดีเรื่องนี้มีรูปแบบเป็นบทละครรำ เป็นบทละครที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้แสดงละครจริงๆ รูปแบบการแต่งจึงดำเนินตามขนบของละครรำหรือละครในอย่างเคร่งครัด ละครในเป็นละครที่มีความมุ่งหมายอันสำคัญอยู่ที่การแสดงศิลปะของการรำให้งดงาม ละมุน ละม่อม บทประพันธ์ต้องแต่งให้ไพเราะ ใช้คำบรรยายให้ชัดเจน ทำให้ตัวละครรำได้งามๆ ไม่ใช่คำตลตล ปะปน ไม่เล่นตลกฟุ่มเฟือย อากัปกริยาของตัวละครต้องอยู่ในแบบแผนอันดี แสดงความสง่างาม ลีลาอันงดงาม ฉะนั้น เนื้อหาที่จะนำมาแต่งเป็นบทละครดังกล่าวนี้ต้องเอื้ออำนวยต่อขนบของละครรำ นิทานอิเหนาเป็นเรื่องราวของกษัตริย์วงศ์เทวามีเหตุการณ์อันเกี่ยวกับความรัก ความอาลัยอาวรณ์ ความโกรธ ความกล้าหาญ ความผิดพลาดและการเร่ร่อนติดตามหากัน ล้วนแล้วแต่เหมาะสมต่อการแสดงละครในอย่างมากสามารถแต่งบทให้ตัวละครรำรำแสดงอารมณ์ได้หลายลักษณะสลับกัน คนอ่านและคนดูได้มีโอกาสชื่นชมลีลาของตัวละครหลายลักษณะหลายอารมณ์ได้บันเทิงเริงรมย์ตามความนิยมของคนไทยที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมไทย อนึ่ง ละครในที่ดีต้องมีลักษณะครบองค์ห้าของการละคร คือ

1. เครื่องแต่งตัวละครงาม
2. รำงาม
3. ร้องไพเราะ
4. ดนตรีไพเราะ
5. กลอนไพเราะ

การเลือกเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของกษัตริย์มาแต่ง เอื้ออำนวยให้ละครในมีลักษณะที่ดีครบองค์ห้าของการละคร โดยเฉพาะองค์ประกอบประการแรก

2. กลวิธีการแสดงตัวละครและการสร้างฉาก คำเดิมของนิทานอิเหนาเป็นของชาว แต่ลักษณะเด่นประการหนึ่งของพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อยู่ที่กลวิธีในการสร้างตัวละครและการสร้างฉากให้มีลักษณะความเป็นไทย ในบทละครเรื่องนี้ ลักษณะความเป็นไทยปรากฏชัดเกินกว่าลักษณะความเป็นชาว (ลักษณะความเป็นชาวที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ชื่อเมือง ชื่อตัวละคร และศัพท์ภาษาชาว)

การสร้างตัวละคร ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละครสะท้อนลักษณะของมนุษย์ปุถุชน ถึงแม้ว่าตัวละครจะอยู่ในฐานะกษัตริย์ แต่อารมณ์ของตัวละครคืออารมณ์ของคนธรรมดาสามัญ เรามองเห็นตัวละครดังเช่นคนจริงๆ มิใช่บุคคลในจินตนาการที่เลอเลิศเกินมนุษย์ โดยเฉพาะอิเหนาตัวเอกของเรื่อง กวีมิได้ยกย่องว่ามีคุณสมบัติเลอเลิศเป็นแบบฉบับ หากวาดภาพให้เห็นว่าเหมือนคนทั่วไป ที่เราอาจพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน มีกิเลสครอบงำใจ มีความโลภ โกรธ หลง ฉลาดและเอาแต่ใจตน ทำความผิดพลาดในชีวิตหลายครั้ง และหนีไม่พ้นกฎแห่งกรรม

การสร้างฉาก บรรยายสถานที่และสร้างบรรยากาศแบบไทยๆ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงบรรยายสถานที่และสร้างบรรยากาศด้วยลักษณะความเป็นไทยตลอดบ้านเมืองที่ทรงพรรณนาแท้จริงก็คือกรุงเทพฯ และประเพณีต่างๆ ที่กษัตริย์วงศ์ทเวาปฏิบัติก็เป็นประเพณีของราชสำนักไทย สภาพไพร่ฟ้าประชาชนกรุงดาหาหรือกรุงหมันหย่า ก็คือไพร่ฟ้าประชาชนไทย ภาพการรบและความยากลำบากของอาณาประชาราษฎร์ก็เป็นภาพที่พระองค์ทรงพบเห็นระหว่างตามเสด็จพระราชบิดาทำศึกสงคราม กระบวนการชมธรรมชาติ ชมโฉม ก็ใช้กลวิธีเช่นเดียวกับวรรณคดีไทยสมัยก่อนๆ

3. ความแจ่มชัดในการบรรยายและพรรณนา การใช้ถ้อยคำบรรยายพรรณนาความต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงเลือกใช้คำได้อย่างยอดเยี่ยม การบรรยายและพรรณนาความไม่ยืดยาดทรงใช้คำสื่อสารได้กระจ่างชัด ทรงใช้คำธรรมดาสามัญซึ่งประชาชนชาวไทยใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันมากกว่าศัพท์แสงที่ปรุงแต่งอย่างพิสดาร ไม่ว่าจะเป็นตอนที่บรรยายเหตุการณ์ สภาพบ้านเมือง ประเพณีที่กษัตริย์วงศ์ทเวาปฏิบัติ สภาพชาวบ้านและการมหรสพต่างๆ หรือตอนที่พรรณนาความรู้สึก อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ ความชื่นชมในความงาม ล้วนแล้วแต่มีความแจ่มชัดในการสื่อสารทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น

- การบรรยายการแต่งกายและสภาพของชาวเมืองที่มาชมมหรสพ

“บัดนั้น	หญิงชาวประชานอลหม่าน
เดินเป็นหมู่หมู่เที่ยวดูงาม	อุ้มลูกจูงหลานพัลวัน
บ้างแบกม้ามานั่งดูละคร	แดดร้อนก็กางร่มกัน
สาวสาวไม่มีผิวตัวสำคัญ	ถือพัดตามจีวจันทน์กรีดกราย
กลางคนคมสันทำปั้นปึ่ง	สีซึ้งกินหมากเมียงมาย
ชำเลื่องแลมาสบหลบตาชาย	สะกิดเพื่อนเอื้อนอายอดสุใจ
นักเลงเหล่าเจ้าชู้หนุ่มหนุ่ม	คาดเข็มขัดนุ่งปูนเกี้ยวคอไก่
ทัดยาดมหอมสีน้ำดอกไม้	หวีผมดำรับใหญ่แยบคาย
เห็นสาวที่ไหนซุ่มก็รู้มเกี้ยว	อดข้าวขับเคี้ยวอยู่จนสาย
บ้างเที่ยวทิ้งมอญรำทำกรีดกราย	พวกผู้ชายสรรวเสเฮฮา
กลางคนตัดจริดติดกรุ่งกริ่ง	เห็นผู้หญิงยกคิ้วให้ต่อหน้า
แล้วเดินเมียงเคียงเข้าพุดจา	หนุ่มสาวชาวพาราสำราญใจ”

- การบรรยายลักษณะความรู้สึกของตัวละคร อ่านแล้วกินใจผู้อ่าน ดังเช่น บรรยายความรู้สึกเศร้าโศกของอิเหนาซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง

“พระวิโยคโศกเศร้าเปลา่เปลี่ยว	ดังมาเดียวลิวโลดตะลึงหลง
จนสายถือที่พระหัตถ์ก็พลัดลง	จึงค่อยคงคืนสมประดีดล
กระจ่างแจ่มแสงเทียนโคมส่อง	เหมือนเมื่อน้องเสียงเทียนอธิษฐาน
ลมพัดเพลิงดับอนธการ	ประมาณเหมือนตอนค้ำรวงควดดับไฟ
กลิ่นลำดวนหอมเหมือนกลิ่นเจ้า	ที่คลั่งเคล้าชมชิตยังคิดได้
เดือนดับลับเมฆมืดไป	เหมือนมืดในวิหารบนคีรี
แว่วเสียงสำเนียงดูเหว้าร้อง	เหมือนเสียงน้องร้องทูลมะเดหวิ
วังเวงใจในเวลารাত্রี	จนแสงทองส่องศรีสว่างฟ้า”

- พรรณนาจากสถานที่

“พระเสด็จลดเลี้ยวเที่ยวชม	มีมโนภิมย์แจ่มใส
เปลวปล่องห้องถ้ำอำไพ	พื้นลาดตาดไปด้วยเงินงาม
เพดานดาราระย้าย่อย	ทองทับประดับพลอยเรืองอร่าม
อักษกลับแก้วมณีอัคคีตาม	สว่างวามแว่ววับจับจินดา
มีชะวากวุ้งเว้งเป็นเชิงชัน	ล้วนทองคำทำคั่นกันฝา
ฉลกรูปสิงสัตว์นานา	ดูเด่นออกมาเหมือนจริง
ทั้งเนืองนคดงเป็นเห็นประหลาด	พฤษชาติเหมือนจะไหวไกวกิ่ง
อันรูปเสื่อสีห์หมีกระทิง	เหมือนจะอย่างวางวิ้งเวียนวง”

3.4.2 คุณค่าที่แสดงให้เห็นสภาพชีวิตในสมัยของบรรพบุรุษ

ถึงแม้ว่า บทละครเรื่องอิเหนาจะเป็นเรื่องราวของกษัตริย์ชาวโบราณ แต่สภาพชีวิตสภาพสังคมความเป็นอยู่ที่ปรากฏในเรื่องล้วนแต่เป็นสภาพชีวิตของคนไทย ทั้งนี้เพราะ

ประการแรก เรื่องอิเหนาที่เรารับเข้ามาในวรรณคดีไทย เรารับมาเพียงเค้าโครงเรื่อง โดยการบอกเล่าซึ่งการบอกเล่าคงไม่สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับฉาก สถานที่ บรรยากาศ สภาพชีวิต สภาพสังคม ได้ (ไม่เหมือนการแปลหนังสือในปัจจุบัน) กวีที่นำเค้าเรื่องนี้มาแต่งต่อเติมรายละเอียดเหล่านี้ขึ้นมาเอง

ประการที่สอง กวีทุกคนย่อมต้องอาศัยประสบการณ์ในชีวิตตนเป็นพื้นฐานในการเขียน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็ทรงใช้สภาพชีวิตที่พระองค์คุ้นเคยต่อเติมเสริมแต่งรายละเอียดในบทละครเรื่องนี้ ซึ่งสภาพชีวิตที่พระองค์คุ้นเคยก็คือสภาพชีวิตสภาพสังคมของชาวไทยในยุคสมัยของพระองค์ สภาพชีวิตในสมัยบรรพบุรุษที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ เช่น

1. สภาพชีวิตในราชสำนัก

บทละครเรื่องนี้เป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์ มีเรื่องราวเกี่ยวกับกษัตริย์โดยตรง ฉะนั้นสภาพชีวิตที่แสดงอย่างชัดเจนที่สุดก็คือสภาพชีวิตภายในราชสำนัก ซึ่งมีรายละเอียดมากมาย ตั้งแต่ราชประเพณี การแต่งกาย ตลอดจนสภาพของนางสนมกำนัล

- ราชประเพณี เช่น พิธีออกพระเมรุ พิธีสมโภชลูกหลวง พิธีแห่งสระสนาน พิธีโสกันต์ พิธีอภิเษก เป็นต้น

- พิธีโสกันต์สี่ยะตรา

“เมื่อนั้น

ครั้นราชยานประทับเกษมณี
นางรับหัตถ์ดัดจรีตงามอน
นางชำระบาทล้างบาทา
ครั้นเสร็จเชิญเสด็จจรจัด
ทรงถอดเครื่องพลันทันที
นั่งเหนือผ้าลาดบรรจง
ชาวภูษามาลามากราบกราน
จึงหยิบหม้อแพรกพระชำรงค์
ขุนโหรลั่นฆ้องสำคัญ
พระองค์ทรงภพดาหา
ฝ่ายสังปะลิหิงะทั้งสี่ไซร์
แล้วหยิบกรรบิดพระแสงทรง
ประน้ำชำระอานเวทมนต์

องค์ท้าวดาหาเรื่องศรี

ภูมีจุงกรสี่ยะตรา
เข้ารับกรต่อพระหัตถ์ท้าวดาหา
ในถาดทองถมยาราชาชาติ
ขึ้นยังสุวรรณปราสาทศรี
แล้วออกไปอัญชลีพระอาจารย์
ผันพัทตร์ไปตรงทิศอีสาน
เอางานแล้วแบ่งพระเกศพลัน
ผจงผูกทั้งสามกระหมวดมั้น
ประโคมขึ้นนั้นนั้นสนั่นไป
ทรงหยิบกรรไกรมาตัดเทศให้
ก็อานเวทอวยชัยมงคล
เปลี่ยนปลงเกศเล่มละสามหน
ให้จำเรียมงคลพระกุมาร”

- พิธีสมโภชนางสะการะหนึ่งหรัต

“บัดนั้น

ครั้นได้ฤกษ์งามยามดี
แล้วจุดเทียนเวียนแว่นไปเบื้องขวา
เสียงประโคมดนตรีนั้น
ครั้นถ้วนคำรบครบเจ็ดรอบ
จึงดับเทียนทองทันใด
เอาจุกณเฑาะพิกตร์บังอร
ให้จำเรียมศรีสวัสดิ์พัฒนา

จึงมหาเสนาทั้งสี่

ให้ลั่นฆ้องสามที่เป็นสำคัญ
รับสั่งต่อมาเป็นลั่นลั่น
สังข์แตรแซ่สนั่นเสนาะไป
โดยระบอบบาลีคัมภีร์ไสย
แล้วโบกควันให้พระธิดา
แซ่ซ้องอวยพรพร้อมหน้า
ไพเราะฟ้าจะได้ฟังบารมี”

- การแต่งกายหรือการทรงเครื่องของกษัตริย์ เนื่องจากเรื่องนี้เป็นบทละคร ซึ่งขบวนการละครเอื้ออำนวยให้บรรยายชมการแต่งองค์ทรงเครื่องได้เต็มที่ จึงปรากฏรายละเอียดมากเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น

“พระทรงสุคนธ์ธารในพานทอง	นางผัดพัทตร์ผิวผ่องส่องพระฉาย
พระทรงภูษายกกระหนกกลาย	นางนุ่งลายกำนดงดงาม
พระสอดใส่ฉลององค์โอภาส	นางห่มตาดเรื่องรองอร่าม
พระทรงปั้นเหน่งสายประจำยาม	โฉมงามคาดเข็มขัดรัดทองคำ
พระทรงทับทรวงดวงกุดั่น	นางใส่สร้อยสุวรรณรัตนหยง
พระสอดสวมพาหุรัดกระหวัดวง	นางทรงทองกรแก้วประพาพ
พระทรงชามรงค์เรื่องระยับ	นางใส่แหวนประดับมุกดาหาร
พระทรงชฎาแก้วสุรกาหนต์	เยวมาลย์ทรงมงกุฎพระบุตรี”

2. สภาพชีวิตของประชาชน

“ฝ่ายฝูงสาวสาวชาวกรุง	ก็บำรุงรูปโฉมเจิดจัน
ซัดขมื่นหนุนเนื้อเจ้าจันทน์	หวิมคมสันกันไร
ที่ลูกเหล่าเผ่าพงศ์พวกผู้ดี	รูปทรงสงศรีผ่องใส
ช่องตัวกลัวจะเก็บเป็นนางใน	ถึงมีงานการใหญ่ไม่ไปดู
นางพวกฟุ้งตรูณรุ่งสาว	เจ้าบ่าวไปปลุกหอขอสู้
บ้างลอบลักรักเร้นเป็นซู้	หมากพลูพวงมาลัยให้กัน
พวกหนุ่มหนุ่มพากเพียรเวียนแวดชาย	มุ่งหมายรักใคร่ใฝ่ฝัน
หยอกเอินเดินเคียงเมียงมัน	ติดพันพูดจาเป็นแยบคาย
บ้างติดนิ้วผิวปากทำเพลง	ล้วนนักเลงเจ้าชู้ฉุยฉาย
ลดเลี้ยวเที่ยวเล่นตามสบาย	หญิงชายเป็นสุขทุกคืนวัน

3. งานมหรสพในสมัยนั้น

“บัดนั้น	ฝ่ายพวกมหรสพน้อยใหญ่
โชนละครมอญรำระบำใน	แทงวิสัยไต่ลวดประกวัดกัน
หกคะเมนสามต่อคูคองแหงน	รำแพนนำกลั้วตัวสั้น
นอนดาบดาบค้อนขบฟัน	ห้วงพันผ้าชุบน้ำมันยาง
สิงโตญวนควรเล่นแต่การใหญ่	หกคะเมนต่อขึ้นไปได้หลายอย่าง
โมงครุ่มกลองตั้งอยู่หว่างกลาง	ระเบ็งวางศรไปไล่นกยูง
ช่องระหาหุ่นจีนนิ้วเจ๊ก	ละครแขกเล็กเล็กใส่หัวสูง
ชาติรีมีแต่ล้วนชาวตะลุง	ซัดกันนั่งตามถนนแห่กรวดลาว”

4. การดับเพลิงในสมัยนั้น ยังไม่มีรถดับเพลิงใช้ ต้องใช้ตะกร้อน้ำ ใช้ช่างและกำลังคนเข้าช่วย ดึงตัวอ่าวากลอนที่ว่า

“บัดนั้น	อำมาตย์รับสั่งใส่เกศี
ออกมาขับต้อนโยธี	เข้าดับอัคคีทันใด
ขุนช่างใส่ช่างเข้าเสยสอย	เหย้าเรือนใหญ่หน่อยไม่ทนได้
วงกว้างาแทงหลายไป	เสียงไม้โพงผางล้างลง
บ้างขึ้นหลังคาเอาผ้าฟาด	ตะกร้อน้ำซ้าสาดแล้วตักสง
บ้านตัดผ้าพันฟากกระซางตง	ยับลงด้วยกำลังโยธี”

นอกจากที่กล่าวมาพอเป็นตัวอย่างนี้ บทละครเรื่องอิเหนายังได้แสดงสภาพชีวิตในสมัย บรรพบุรุษอีกหลายอย่าง เช่น กิริยามารยาท เครื่องใช้ไม้สอย และอาวุธ ฯลฯ ข้อหนึ่งที่พึงสังเกตคือ สภาพชีวิตเหล่านี้มิได้บันทึกไว้แบบประวัติศาสตร์ว่าราชประเพณีนั้นเป็นอย่างไร ชาวบ้านชาวเมือง อยู่กันอย่างไรเท่านั้น หากยังได้กล่าวถึงไปถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้คนอีกด้วย

3.4.3 คุณค่าที่ทำให้เข้าใจชีวิตมนุษย์

วรรณคดีหรือหนังสือทุกเล่มย่อมกล่าวถึงชีวิตของมนุษย์ การอ่านหนังสือจะทำให้เรามองเห็นชีวิตหลายลักษณะ มองเห็นปัญหาของชีวิต ความทุกข์ ความสุข ความถูกต้อง และความผิดพลาดของชีวิตมากขึ้น ถ้าแม้ว่าชีวิตที่กล่าวถึงในหนังสือบางเล่ม อาจเป็นชีวิตที่ไกลตัวเรา เหลือเกิน ไม่ว่าจะด้วยสถานที่หรือกาลเวลา แต่ถ้าเป็นหนังสือที่ดีย่อมแสดงให้เห็นธาตุแท้ของมนุษย์ ไม่ผิดเพี้ยนกัน ไม่ว่าจะ เป็นมนุษย์ชาติใดสมัยใด คุณค่าของหนังสือหรือวรรณคดีในข้อนี้ จะทำให้เราเป็นคนที่มีมองโลกมองชีวิตด้วยความเข้าใจมากขึ้น มองโลกด้วยสายตาทว่างไม่คับแคบ เมื่อใดที่ชีวิตเราประสบปัญหา มีความสุขความเศร้า สมหวังหรือผิดหวัง เราก็จะเข้าใจตัวเองมากขึ้นด้วย

บทละครเรื่องอิเหนา มีคุณค่าที่ทำให้เข้าใจชีวิตมนุษย์หลายประการ ตัวอย่างเช่น

1. อิเหนา-กษัตริย์ปฤชชน

อิเหนาเป็นตัวละครเอกซึ่งอยู่ในฐานะกษัตริย์อันสูงส่ง มีรูปงาม มีความสามารถทางการพูดการรบมีความกล้าหาญ เชื้อมั่นในตนเอง มีความฉลาดรอบคอบและอารมณ์อันอ่อนไหว มีทหารคู่ใจและกำลังกองทัพอยู่ในมือ ด้วยคุณสมบัติอันเลอเลิศเหล่านี้ ชีวิตอิเหนาน่าจะเต็มไปด้วยความสุข แต่ที่ไม่เป็นเช่นนั้น เพราะอิเหนามีความเป็นปฤชชน มีกิเลสตัณหา อิเหนามีใช้หุ่่น แต่เป็นมนุษย์ที่มีชีวิตมีเลือดเนื้อ อิเหนาจึงกระทำความผิดกระทำไม่ดีไม่งามหลายครั้ง เพราะถือเอาความปรารถนาของตัวเองเป็นใหญ่ เมื่ออิเหนาก็กล้าทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อให้ตัวเองสมมาดปรารถนา โดยไม่ได้คำนึงถึงคนอื่นมากนัก ถ้าจะถามว่า อิเหนาเป็นแบบของคนที่ดีเลอเลิศหรือไม่ คำตอบก็น่าจะตอบว่าไม่ แต่ถ้าจะถามว่าอิเหนาเป็นตัวละครที่สมจริงหรือไม่ คำตอบก็ควรจะว่าสมจริง เพราะอิเหนาแสดงให้เห็นธาตุแท้ของชีวิตมนุษย์ ชีวิตที่ถึงแม้จะมีคุณสมบัติอันสูงส่งเลอเลิศก็มีโอกาสทำผิด มีโอกาสทำผิด มีโอกาสทำไม่ดีไม่งาม มีโอกาสทุกข์ทรมานเพราะผลที่ตนเองก่อขึ้น ข้อที่น่ายกย่องของอิเหนาก็คือ ความกล้าหาญและความมุ่งมั่นที่จะทำให้บรรลุตามความปรารถนาของตน ไม่ยอมปล่อยชีวิตตามยถากรรมและไม่ยอมมืองอเอกราชทำให้เทวอารักษ์มาช่วยเหลือ

2. บุษบา-ชีวิตที่ไม่เป็นของตนเอง

ชีวิตของนางบุษบา กำเนิดมาในชาติตระกูลอันสูงส่ง มีรูปโฉมงดงาม แต่นางก็มีค่าเป็นเพียงสมบัติ (อันมีชีวิต) ชิ้นหนึ่งของวงศ์ตระกูล นางถูกเลี้ยงฟูมฟักอยู่ในรั้วในวัง ทุกสิ่งในชีวิตและอนาคตของชีวิตถูกกำหนดโดยบิดามารดา นางได้รับการหมั้นหมายกับอโหสิห์โดยที่นางไม่ได้มีส่วนรู้เห็น และเมื่ออโหสิห์บิดพลิ้วที่จะอภิเษกกับนาง ท้าวดาหาก็โกรธประกาศยกนางให้ใครก็ได้ โดยที่นางไม่มีสิทธิ์โต้แย้ง ไม่มีสิทธิ์ออกความเห็นการเลี้ยงดูเช่นนี้ ทำให้นางปราศจากความมั่นใจ ความเป็นตัวของตัวเอง ชีวิตต้องเดินตามทางที่คนอื่นขีดวงไว้ให้ แม้เมื่อองค์ปะตาระกาหลาโกรธอโหสิห์ คนรับกรรมที่ต้องระกำลำบากก็คือนาง แต่ในช่วงที่นางต้องเร่รอน ทำให้นางมีประสบการณ์มากขึ้น กล้าคิด กล้ากระทำเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นกว่าเดิม ถ้ามองชีวิตของนางอย่างเป็นธรรม จะเห็นว่าชีวิตมีแต่ความทุกข์ใจ อัดอั้นตันใจ เหมือนนกน้อยแสนสวยอยู่ในกรงทอง

3. ท้าวดาหา-ความโกรธเพียงชั่ววูบ

ความโกรธเพียงชั่ววูบของท้าวดาหาต่อกรณีทีอโหสิห์บิดพลิ้วการอภิเษกกับบุษบา ประกาศยกบุษบาให้กับใครก็ได้ที่มาขอ ได้ก่อให้เกิดความยุ่งยากที่แก้ไขไม่ได้ในเวลาต่อมา และท้าวดาหาเองก็ไม่ได้พอใจนักกับการตัดสินใจของตน แต่เมื่อตัดสินใจไปแล้ว การแก้ไขก็เป็นเรื่องลำบาก ถ้าเรามองผิวเผิน เราก็เห็นว่าท้าวดาหาเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ดีนัก เพราะเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับวงศ์คณาญาติรุ่นเยาว์ แทนที่จะได้ตัดเตือนหรือหาวิธีโน้มน้าวผ่อนปรนให้ร้ายกลายเป็นดี พระองค์กลับโกรธและใช้วิธีการที่ผู้ใหญ่ที่ดีไม่น่าจะใช้ แต่ถ้าเรามองอย่างพินิจพิเคราะห์ก็จะเข้าใจท้าวดาหามากขึ้น การเป็นกษัตริย์ที่ไม่เคยมีใครกล้าทำให้ขัดเคืองพระทัย เป็นเหตุผลพอเพียงที่ทำให้พระองค์โกรธและกระทำเช่นนั้น เมื่ออโหสิห์เป็นคนแรกที่กล้าทำให้ขัดเคืองพระทัย

4. คติธรรมคติชีวิตที่ปรากฏในเรื่อง บทละครเรื่องนี้ได้สอดแทรกคติธรรมคติชีวิตไว้มากพอสมควรคติธรรมคติชีวิตเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เราเข้าใจชีวิตมากขึ้นกว่าเดิมตัวอย่างเช่น

“แล้ววอนิจจาความรัก	พึงประจักษ์ดังสายน้ำไหล
มีแต่จะเชี่ยวชาญเป็นเกลียวไป	ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา”
“แม่นแผ่นดินสิ้นชายที่พึงชาย	อย่ามีคู่เลยจะดีกว่า”
“อันความดิฉินยินร้าย	มีทุกหญิงชาย ณ โฉมศรี
ที่รักก็เห็นว่าเป็นดี	ที่มีชอบที่ก็นินทา
อันว่าร้ายเราผู้รักษาสัตย์	ดังวายุพัดภูผา
บุราณท่านย่อมกล่าวมา	จะกลัวความนินทาไปว่าไร”
“นี้กว่าวิบากกรรมเป็นธรรมดา	เหมือนอยู่ใต้ฟ้าจำต้องฝน
แม่นไม่โอนอ่อนผ่อนปรน	ไหนจะพ้นความผิดติดพัน”

3.4.4 คุณค่าที่เกี่ยวกับศิลปะชนิดอื่น ๆ

1. การละคร วรรณคดีเรื่องนี้แต่งเป็นบทละคร และเพื่อใช้ในการแสดงละครจริงจัง ๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความเกี่ยวข้องกับศิลปะการละครอย่างมาก การแต่งทุกบทบาททุกตอนจะต้องคำนึงถึงลีลาการร้ายรำตามบทของตัวละคร เนื้อร้องจะต้องคำนึงถึงทำนองเพลงที่จะใช้ขับร้องตลอดเวลายาวนานนับศตวรรษ วรรณคดีเรื่องนี้ได้นำไปใช้แสดงละครครั้งแล้วครั้งเล่า สืบเนื่องมาอย่างไม่ขาดสาย จนเราอาจกล่าวได้ว่า มรดกทางวรรณคดีเรื่องนี้มีความสัมพันธ์ควบคู่กันมาตลอดกับมรดกทางศิลปะการละคร

2. เพลงไทยเดิม วงดนตรีไทยหรือวงมโหรีนิยมนำเนื้อความจากวรรณคดีเรื่องอิเหนาไปขับร้องด้วยทำนองเพลงต่างๆ หลายเพลง เพลงเหล่านี้ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอดนิยมของนักดนตรี นักร้องและนักฟังดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ตัวอย่าง

- บทร้อง เพลงดอกไม้ไทร เถา

“พฤษชาติชาติชดชดดอกหอม
ลมหวานอวลกลิ่นระคนกัน
คิดคะเนถึงองค์พระพี่
พระหัตถ์ประทับทรวงอรไท
จึงสั่งกิดาหยันทันที
พอพาใจให้คลายรัญจวน

ปลุกล้อมพลับพลาเสตาทมัน
ยิ่งกระสันรัญจวนป่วนใจ
อนิจจาปานนี้จะเป็นไฉน
พลงสะท้อนถอนใจใครครวญ
ให้เล่นมโหรีที่ในสวน
บ้านป่วนฤทัยไปมา”

- บทร้อง เพลงหกบท เถา

“ไอ้ออกเอยน่าน้อยใจนัก
ช่างกระไรไม่มีความดี
ทำให้เคืองเบื่องบาทพิตุรงค์
แม้ม้วยมุตสุดสิ้นชีวา
ทั้งเจ็บทั้งอายทั้งชายหน้า
อันชาติกาละหนาสาธารณ์
เขาจะค่อนนินทาทุกแห่งหน
ว่าพลงทางชักชายสไป

ช่างชั่วช้าอัปลักษณ์บัดสี
เสียทีที่กำเนิดเกิดมา
เหมือนมิใช่เชื้อวงศ์สญญา
จะดีกว่าที่ได้รับอัปรามาญ
จะอยู่ชั่วกัลปาวสาน
ผิดพงศังศ์วานทั้งปวงไป
จะอยู่ดูหน้าคนกระไรได้
ปิดพิกตร์ร้ายโรโศกา”

- บทร้อง เพลงลมพัดชายเขา 3 ชั้น

“เวลาตึกเดือนตกรกร้อง
เสียงดุเหว่าเร้าร้องในไพรวัน
พระเคลิ้มองค์ทรงทอดพระเนตรหา
ลมพวนอวลกลิ่นสุมาลัย

ระวังไพรไถ่ก้องกระชั้นชั้น
พระหวั่นหวั่นทรวงสะท้อนถอนฤทัย
เจ้าตามมาเรียกพี่หรือไฉน
หอมเหมือนกลิ่นสไปบังอร”

3. จิตรกรรม วรรณคดีเรื่องนี้เป็นแรงบันดาลใจให้จิตรกรรุ่นหลังสร้างงานจิตรกรรมตามท้องเรื่อง จิตรกรบางคนได้ใช้จินตนาการวาดภาพตัวละครและเหตุการณ์บางตอนในเรื่องออกเผยแพร่ เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่วัดโสมนัสฯ ร้อยกว่าปีมาแล้ว ผลงานของเหม เวชกร และของจักรพันธ์ โปษยกฤต ในปัจจุบัน เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า วรรณคดีเรื่องอิเหนามีคุณค่าหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านวรรณศิลป์ ด้านสังคมที่แสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตในสมัยของบรรพบุรุษ ด้านศิลปะแขนงต่างๆ และยังทำให้เข้าใจชีวิตมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น เพราะเหตุนี้เอง วรรณคดีเรื่องอิเหนาจึงได้รับคำยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดแห่งกลอนบทละครรำและวรรณคดีเรื่องนี้ยังเป็นวรรณคดีมรดกของชาติอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สายการเรียนภาษา- คณิต จำนวน 5 ห้อง รวมนักเรียน 250 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สายการเรียนภาษา - คณิต จำนวน 1 ห้อง รวมนักเรียน 50 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
2. แบบประเมินคุณภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองโดยผู้เชี่ยวชาญ
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

การสร้างชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ผู้วิจัยได้จัดเนื้อหาเรียงลำดับมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. ศึกษาลักษณะของชุดการเรียนด้วยตนเองและวิธีการสร้างชุดการเรียนด้วยตนเอง จากตำรา งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3. ศึกษาหลักการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. เลือกบทเรียนและแบ่งเนื้อหาออกเป็นเนื้อหาย่อยๆ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็นชุด 7 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 เปิดตำนานอิเหนาเล่าความเป็นมา
- ชุดที่ 2 ลักษณะคำประพันธ์และเพลงหน้าพาทย์
- ชุดที่ 3 ลำดับวงศ์อิเหนาและเล่าเรื่องย่อ
- ชุดที่ 4 ตัวละครและอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง
- ชุดที่ 5 คำศัพท์(ชวา)น่ารู้
- ชุดที่ 6 สุนทรียภาพทางภาษา
- ชุดที่ 7 บอกคุณค่าหาข้อคิดจากเรื่อง

5. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อที่ใช้ ในแต่ละชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้ง 7 ชุด โดยพิจารณาถึงประสิทธิภาพและจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่มีความสอดคล้องกับพื้นความรู้ ประสบการณ์ และความสนใจของผู้เรียน ดังนี้

ชุดที่ 1 ความเป็นมาของเรื่อง ประวัติผู้แต่ง วัตถุประสงค์ในการแต่งเรื่องอิเหนา ประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม เฉลยกิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ความรู้เพิ่มเติมและภาพประกอบ

ชุดที่ 2 ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งเรื่องอิเหนา และเพลงหน้าพาทย์ ประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม เฉลยกิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ความรู้เพิ่มเติมและภาพประกอบ

ชุดที่ 3 ลำดับวงศ์อิเหนาและเล่าเรื่องย่อทั้งเรื่อง ประกอบด้วย คำชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม เฉลยกิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ความรู้เพิ่มเติมและภาพประกอบ

ชุดที่ 4 แนะนำตัวละครและเรื่องย่ออิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง ประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม เฉลยกิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ความรู้เพิ่มเติมและภาพประกอบ

ชุดที่ 5 คำศัพท์น่ารู้ในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง โดยเฉพาะศัพท์ชวา ประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม เฉลยกิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ความรู้เพิ่มเติมและภาพประกอบ

ชุดที่ 6 สุนทรียภาพทางภาษา โวหารภาพพจน์ รสวรรณคดี ประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม เฉลยกิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ความรู้เพิ่มเติมและภาพประกอบ

ชุดที่ 7 บอกคุณค่าหาข้อคิดจากเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง ประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม เฉลยกิจกรรม แบบทดสอบ เฉลยแบบทดสอบ ความรู้เพิ่มเติมและภาพประกอบ

6. ดำเนินการสร้างชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้แนวคิดมาจากการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองของ วัชรินทร์ บุญมาทิต (2532: 28-29) ดังนี้

6.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของเนื้อหาแต่ละชุด

6.2 กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชุด โดยพิจารณาถึงประสิทธิภาพและจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และความสนใจของผู้เรียน

6.3 เขียนคำชี้แจงเพื่อชี้แจงรายละเอียดให้ผู้เรียนทราบว่า ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างไรเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง

7. นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ศึกษาศาสนาเพื่อตรวจสอบคุณภาพ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

8. นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่ปรับปรุง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ กิจกรรมการเรียนการสอนและความถูกต้องด้านภาษา

9. นำเนื้อหาจากชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง ที่ผ่านการปรับปรุง มาสร้างเป็นแบบทดสอบระหว่างเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ชุดละ 10 ข้อ และสร้างแบบทดสอบหลังเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ทั้ง 7 ชุด ชุดละ 5 ข้อ รวม 35 ข้อ เพื่อใช้หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองตามเกณฑ์ 80/80

10. นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่ได้ปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองต่อไป

2. แบบประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน

3. สร้างแบบประเมิน 1 ชุด คือ แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อ โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ 5, 4, 3, 2 และ 1 โดยกำหนดความหมายของคะแนนไว้ ดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีคุณภาพระดับดีมาก
คะแนน 4	หมายถึง	มีคุณภาพระดับดี
คะแนน 3	หมายถึง	มีคุณภาพระดับพอใช้
คะแนน 2	หมายถึง	มีคุณภาพระดับต้องปรับปรุง
คะแนน 1	หมายถึง	มีคุณภาพระดับใช้ไม่ได้

4. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจเพื่อปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อใช้ประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
6. นำผลจากการประเมินมาพิจารณาหาค่าเฉลี่ย เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	มีคุณภาพระดับดีมาก
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับดี
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับต้องปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับใช้ไม่ได้

 เกณฑ์ในการยอมรับว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยวรรณคดีตนเองที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดให้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป
7. นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่ประเมินคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปใช้ ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

**แบบประเมินคุณภาพสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อ
ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง**

*****

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นของท่าน โดยทำเครื่องหมาย $\surd$ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามระดับประมาณค่าของเนื้อหาและสื่อ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ตัดสินคุณภาพเป็น 5 ระดับดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	ดีมาก
ระดับ 4	หมายถึง	ดี
ระดับ 3	หมายถึง	พอใช้
ระดับ 2	หมายถึง	ต้องปรับปรุง
ระดับ 1	หมายถึง	ใช้ไม่ได้

รายการประเมิน ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ความสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์การเรียนรู้					
2. ความถูกต้องของเนื้อหา					
3. ความชัดเจนของคำชี้แจงและการอธิบายเนื้อหา					
4. ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน					
5. ความเหมาะสมของกิจกรรมกับระยะเวลา					
6. การเรียงลำดับเนื้อหา					
7. ความเหมาะสมของภาพประกอบเนื้อหา					
8. การออกแบบชุดการเรียนรู้ช่วยดึงดูดความสนใจ					
9. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดี					
10. ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้เรียน					
11. ความเหมาะสมของการวางรูปแบบในชุดการเรียนรู้					
12. ความทนทานของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง					

ข้อเสนอแนะ

.....
 .....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

วิธีหาคุณภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

การทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้ทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนทดลองรายบุคคล (One to one try-out)

1. ผู้วิจัยได้นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่เคยเรียนเนื้อหานี้มาก่อน จำนวน 3 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง จากนักเรียนที่มีการเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อน ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง 1 ชุด ต่อนักเรียน 1 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการเรียนด้วยตนเอง

1.1 ให้นักเรียน เรียนด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

1.2 หลังจากที่นักเรียน เรียนด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงแล้ว นักเรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

1.3 เมื่อนักเรียน เรียนจากชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองจบทั้ง 7 ชุดแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

2. ในการทดลองผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลต่างๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาเกี่ยวกับสภาพการใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และตรวจสอบหาข้อบกพร่อง นำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง

3. ปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่ยังไม่สมบูรณ์ ทั้งในด้านความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนของเนื้อหาและคุณภาพของชุดการเรียนรู้เป็นต้น

ขั้นตอนทดลองกลุ่มเล็ก (Small group try-out)

ผู้วิจัยได้นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่ได้รับการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขในครั้งที่ 1 แล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่เคยเรียนเนื้อหานี้มาก่อน จำนวน 15 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง จากนักเรียนที่มีผลการเรียนเก่ง ปานกลางและอ่อน อย่างละ 5 คน ใช้ขั้นตอนและวิธีการเหมือนการทดลองครั้งที่ 1

ขั้นตอนทดลองภาคสนาม (Field try-out)

นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่ผ่านการทดลองครั้งที่ 2 ไปปรับปรุงอีกครั้ง แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่เคยเรียนเนื้อหานี้มาก่อน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน นำผลจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ย เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80

เมื่อพิจารณาข้อมูล 80 ตัวแรก และ 80 ตัวหลัง ถ้าได้เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ถือว่าเป็นชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่มีคุณภาพ

ขั้นทดลอง (try-out)

นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิงที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ไปทดลองใช้กับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์หลักสูตร และศึกษาจากหนังสือการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาของ บุญชม ศรีสะอาด (2545: 49-52)

3.2 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรจากหนังสือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

3.3 วิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหา เลือกวิธีวัดผล และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล

3.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ

3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้และความถูกต้องด้านภาษา

3.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่สร้างขึ้นไปตรวจความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของคำถาม และความเหมาะสมทางภาษา ใช้เกณฑ์การให้คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทางการสอนวิชาภาษาไทย 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องที่มีระดับการประเมิน 3 ระดับ ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบทดสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

3.7 บันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน แต่ละคนในแต่ละข้อ

3.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC โดยใช้สูตรของโรวินELLIและแฮมเบลตัน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2539: 248 – 249; อ้างอิงจาก Rowinelli; & Hambleton. 1977) การพิจารณาค่า IOC ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปรวมทั้งปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

3.9 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลอง (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จำนวน 100 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

3.10 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่นักเรียนตอบ ไปตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบเกิน 1 คำตอบ ให้ 0 คะแนน

3.11 นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบรายข้อ จากนั้นนำไปคัดเลือกข้อสอบไว้จำนวน 35 ข้อ ที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป จากการทดลองครั้งนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าความยากง่าย (p) อยู่ในระหว่าง 0.21-0.80 และได้ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.67

3.12 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ปรับปรุงตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 35 ข้อ ไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson 20) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.72

3.13 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experiment Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลองชนิด Randomized One Group Pretest – Posttest Design (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 249)

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

E แทน กลุ่มตัวอย่าง

T₁ แทน การทดสอบก่อนเรียนด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง (Pre - test)

X แทน การสอนด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง

T₂ แทน การทดสอบหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง (Post - test)

2. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ดำเนินการติดต่อผู้บริหารโรงเรียนและประสานงานกับฝ่ายวิชาการ และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อขออนุญาตทดลองการวิจัยโดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง สำหรับระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

2.2 จัดตารางเวลาในการทดลอง โดยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ

2.3 จัดปฐมนิเทศเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน บทบาทของนักเรียน เป้าหมายของการเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้และวิธีประเมินผลการเรียนรู้

2.4 ทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น

2.5 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 แล้วให้นักเรียนเรียนจนครบชุดและเวลาที่กำหนดไว้

2.6 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองตามระยะเวลาที่กำหนดแล้ว นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

2.7 ผู้วิจัยตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง แล้วนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน
2. ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

1. ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 73) จากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน (ลัวิน สายยศ; และ อังคณา สายยศ.

2538: 76 – 77) คำนวณจากสูตร

$$S^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ	S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาความตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามสูตร IOC (บุญเชิด ภิญญโณนันทพงษ์. 2526: 88 – 91)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปข้อคำถามนั้นใช้ได้ แต่ถ้าข้อคำถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ต่ำกว่า 0.5 ลงมาข้อคำถามนั้นจะต้องถูกตัดทิ้งไป หรือปรับปรุงแก้ไขให้ค่าดีขึ้น

2.2 ค่าความยากง่าย (Difficulty) (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์; และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. 2545: 149-150)

สูตร

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ดัชนีความยากรายข้อ
	R	แทน	จำนวนคนที่ตอบถูกในแต่ละข้อ
	N	แทน	จำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด

ค่า P ระหว่าง .20 - .80 ถือว่าข้อสอบข้อนั้นมีระดับความยากใช้ได้

2.3 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์; และ อัจฉรา ชำนิประศาสน์. 2545: 149-150)

สูตร

$$r = \frac{H - L}{N_H}$$

เมื่อ	r	แทน	อำนาจจำแนก
	H	แทน	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มสูง
	L	แทน	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ
	N _H	แทน	จำนวนผู้สอบที่อยู่ในกลุ่มสูง

ค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ถือว่าข้อสอบข้อนี้มีอำนาจจำแนกใช้ได้

2.4 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR – 20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson 20) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 197 – 200; อ้างอิงจาก Kuder Richardson. n.d.)

สูตร K.R. 20

$$r_u = \frac{n}{n-1} \left[\frac{1 - \sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_u	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	p	แทน	สัดส่วนผู้ตอบถูกต้องผู้เข้าสอบทั้งหมด
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ตอบผิดต่อผู้เข้าสอบทั้งหมด
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมด

2.5 ใช้สูตร E1/E2 (เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต. 2528: 294 – 295) เพื่อใช้หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

สูตรที่ 1

$$E_1 = \frac{\left[\frac{\sum X}{N} \right]}{A} \times 100$$

สูตรที่ 2

$$E_2 = \frac{\left[\frac{\sum F}{N} \right]}{B} \times 100$$

โดยที่	E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในชุดการเรียน คือ เป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน
	E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนเป็นร้อยละ จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน
	$\sum X$	แทน	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน
	$\sum F$	แทน	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน
	N	แทน	จำนวนผู้เรียน
	A	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบระหว่างเรียน
	B	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

วิธีการทางสถิติแบบ t- test Dependent เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 104 – 106)

สูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 (\sum D)^2}{N-1}}} \quad : df = N - 1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้ในการพิจารณาของการแจกแจงแบบที
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้รับจากการทดสอบก่อนเรียนกับการทดสอบหลังเรียน
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมกำลังสองของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้รับจากการทดสอบก่อนเรียนกับการทดสอบหลังเรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในชุดการเรียนรู้ คือ เป็นร้อยละ จากการทำแบบทดสอบระหว่างการเรียน
E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนเป็นร้อยละ จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน
N	แทน	จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบ
$\sum D$	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนแบบทดสอบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
$\sum D^2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนแบบทดสอบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ยกกำลังสอง
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาค่าแจกแจงใน t - Dependent
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา

ตอนที่ กะหมังกุหนิง

ผู้วิจัยได้นำชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนที่ กะหมังกุหนิง จำนวน 7 ชุด ที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองตามเกณฑ์ 80/80 ตามขั้นตอนต่อไปนี้

การทดลองครั้งที่ 1

ผู้วิจัยได้นำชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่เคยเรียนเนื้อหาanyak่อน จำนวน 3 คน โดยใช้ชุดการเรียน 1 ชุด ต่อนักเรียน 1 คน ในขณะที่ทดลอง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูล เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง ในด้านความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนของการนำเสนอเนื้อหา คุณภาพของบทเรียน ความเหมาะสมของเวลา

ผู้วิจัยทำการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้เรียนแล้ว พบว่ายังมีปัญหาและสิ่งที่ต้องแก้ไขดังนี้ ชุดการเรียนที่ 3 และชุดการเรียนที่ 5 มีเนื้อหามากเกินไป นักเรียนไม่สามารถทำได้ทันในเวลาที่กำหนด ชุดการเรียนที่ 2 ใช้ราชาศัพท์ผิดบางแห่ง ชุดการเรียนที่ 4 ใส่เลขข้อ เลขไทยบ้าง เลขอารบิกบ้าง ตัวสะกดผิด พิมพ์ผิดคำ ชุดที่ 7 มีบางข้อที่พิมพ์เฉลยผิด ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองก่อนจะนำไปทดลองครั้งที่ 2

การทดลองครั้งที่ 2

ผู้วิจัยนำชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข จากการทดลองครั้งที่ 1 มาทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 ที่ยังไม่เคยเรียนบทเรียนนี้มาก่อน ให้ผู้เรียนเรียนจากชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง โดยใช้ชุดการเรียน 1 ชุด ต่อนักเรียน 1 คน เพื่อหาแนวโน้มของประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนในแต่ละชุด เรียนครบทั้ง 7 ชุดแล้วทำแบบทดสอบหลังเรียน ผู้เรียนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหา เรื่องการสะกดการันต์ การเว้นวรรคตอน ข้อคำถามที่ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองก็ครั้ง

การทดลองครั้งที่ 3

นำชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง จำนวน 7 ชุด ที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 50 คน โดยใช้ชุดการเรียน 1 ชุด ต่อ นักเรียน 1 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียน ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนในแต่ละชุด ชุดละ 10 ข้อ จนครบ 7 ชุดและทำแบบทดสอบหลังเรียน 35 ข้อ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนตามเกณฑ์ 80 / 80 ตามตาราง 2

ตาราง 2 การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 /80

แบบทดสอบระหว่างเรียน			แบบทดสอบหลังเรียน			ประสิทธิภาพ
คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_2	E_1 / E_2
70	56.28	80.40	35	28.20	80.57	80.40/80.57

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มีประสิทธิภาพ โดยได้ค่า 80.40 / 80.57 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการใช้ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โดยใช้วิธีการทางสถิติ t- test Dependent Samples ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอได้ผลดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t	p
ก่อนเรียน	50	14.62	2.76				
				659	9317	25.96*	.000
หลังเรียน	50	27.80	2.25				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 เห็นได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่เรียนโดยชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์และประเมินค่า ในการเรียนวรรณคดีวิจักษ์ เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง หลังการเรียนสูงกว่า ก่อนการเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สายการเรียน ภาษา-คณิต จำนวน 5 ห้อง รวมนักเรียน 250 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สายการเรียนภาษา-คณิต จำนวน 1 ห้อง รวมนักเรียน 50 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ระยะเวลาที่ดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งหมด 16 คาบ ทดสอบก่อนเรียน (Pre- test) 1 คาบ ดำเนินการเรียนการสอน 14 คาบ และทดสอบหลังเรียน (Post- test) 1 คาบ รวม 8 สัปดาห์

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานวรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง ซึ่งผู้วิจัยนำมาจัดเป็นชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง ดังนี้

- ชุดที่ 1 เปิดตำนานอิเหนาเล่าความเป็นมา
- ชุดที่ 2 ลักษณะคำประพันธ์และเพลงหน้าพาทย์
- ชุดที่ 3 ลำดับวงศ์อิเหนาและเล่าเรื่องย่อ
- ชุดที่ 4 ตัวละครและอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
- ชุดที่ 5 คำศัพท์ (ชวา) นำรู้
- ชุดที่ 6 สุนทรียภาพทางภาษา
- ชุดที่ 7 บอกคุณค่าหาข้อคิดจากเรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การดำเนินการทดลอง

ผู้ศึกษาวิจัยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. การทดลองครั้งที่ 1 นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 3 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง แล้วนำข้อมูลที่ได้ มาปรับปรุงแก้ไข
2. การทดลองครั้งที่ 2 นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจากการทดลองครั้งที่ 1 ไปใช้กับนักเรียน จำนวน 15 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองอีกครั้ง
3. การทดลองครั้งที่ 3 นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจากการทดลองครั้งที่ 2 ไปใช้กับนักเรียน จำนวน 50 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
4. นำชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
5. ประเมินทัศนคติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
6. ทดสอบก่อนเรียน (Pre- test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง จำนวน 35 ข้อ

7. นักเรียนเรียนด้วยชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงครบทั้ง 7 ชุด ตามเวลาที่กำหนด
8. ทดสอบหลังเรียน (Pos- test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน
9. นำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนนและนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบ คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความแปรปรวน
2. หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนด้วยตนเองตามเกณฑ์ 80/80
4. ตรวจสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง โดยใช้ $t - test$ แบบ Dependent

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า

1. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงที่สร้างและพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 80.40/80.57
2. นักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ผลการวิจัยมีดังนี้

1. จากผลการทดลองพบว่า ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.40/80.57 แสดงว่า ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเอง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการทดลองครั้งนี้สอดคล้องกับผลการทดลอง ของ ธรรมนูญ นาคหอม (2545) สุพัตรา ชื่นเจริญ (2546) วชิราพรรณ จันทน์เทศ (2549) และไพโรจน์ เมฆอรุณ (2551) ชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะชุดการเรียนวรรณคดีด้วยตนเองที่สร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการตามขั้นตอนการสร้างอย่างมีระบบและวิธีการอย่างเหมาะสม คือ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 และหลักสูตรสถานศึกษา ศึกษาเทคนิคและวิธีการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพ ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนและทฤษฎีแห่งการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา กับกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อกันอย่างเป็นระบบ ทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องและความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองผ่านการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาและด้านสื่อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ มีสีสันสวยงามซึ่งจะช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่เบื่อในการเรียน มีรูปภาพประกอบและข้อความที่สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจร่วมทำกิจกรรม จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนพบว่า นักเรียนให้ความสนใจในกิจกรรม มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัด ความสามารถของตนเอง สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเกิดความรู้คงทนถาวรถือว่าการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง แสดงว่าชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงนี้ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

2. จากการทดลองพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของรัตนาวลี คำชมภู (2549: 73) ที่พัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาภาษาไทย เรื่องชนิดของคำ ว่าเป็นการพัฒนาชุดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน มีการทดลองหาข้อบกพร่องและทำการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงส่งผลให้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ไพโรจน์ เมฆอรุณ (2551: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องไตรยางศ์และการผันอักษร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่ได้รับการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง พบว่านักเรียนมีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการเรียน และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยที่นักเรียนสามารถเรียนรู้จากชุดการเรียนรู้ใดก่อนก็ได้ นักเรียนสามารถทดสอบด้วยตนเองได้ทันทีไม่มีคำว่า สอบตก สำหรับผู้เรียนไม่สำเร็จเพราะเกิดความผิดพลาดก็สามารถที่จะเรียนซ้ำได้ กิจกรรมใดที่นักเรียนทำได้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ย่อมก่อให้เกิดความพอใจแก่นักเรียนอันเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนอยากศึกษาและกระทำกิจกรรมอื่นต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นวิธีที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจวิเคราะห์และประเมินค่าเนื้อหาที่เรียนได้ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การจัดกิจกรรมในแต่ละชุดการเรียน ครูควรปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยคำนึงถึงวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลและศักยภาพของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองในเนื้อหาอื่นและระดับชั้นอื่นเพื่อศึกษาความสนใจและความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดี เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนอย่างกว้างขวาง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ: องค์การคลังสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- . (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*.
กรุงเทพฯ: องค์การคลังสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานวรรณคดีวิจิตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย มัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). *เอกสารประกอบการสอนศึกษา 361 : ระเบียบวิธีสอนทั่วไป*.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2531). *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจือ สตะเวทิน. (2517). *คลังวรรณคดี ตอนที่ 1*. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2518). การปรับปรุงการสอนตามแผนจุฬา. ใน *เอกสารประกอบการประชุม การปฏิบัติงานตามโครงการอบรมอาจารย์ครั้งที่ 1- 4*. หน้า 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชิตขงศ์ ส. นันทนาเนตร. (2534). *เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการเรียนรู้และการสอนผู้ใหญ่*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. อัดสำเนา แปลจาก How to a Grifld Parnent. 2532. โดย: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ธัญญา นาคหอม. (2544). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองวิชาภาษาไทย เรื่อง การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระชัย ปุณโชนิต. (2537). *การสร้างแบบเรียนสำเร็จ เส้นทางสู่อาจารย์ 3*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ ศุขปรีดี. (2525). *เทคโนโลยีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิชฌเนศ.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2526). *ชุดการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคณำจะมีบทบาทในมหาวิทยาลัยตลาดวิชา*. *มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. 1: 138 – 145.
- บรรเทา กิตติศักดิ์. (2540). *ประวัติวรรณคดี1. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- บัญชา นิยมแก้ว. (2540). *การพัฒนาชุดการสอน กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- บุญเกื้อ ควรรหาเวช. (2530). *นวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2533, สิงหาคม). การประเมินผลสื่อการสอน. *คพ ศ.สปช.* 4: 23 – 29.
- บุญเชิด ภิญโญอนันต์พงศ์. (2525). *การสอบแบบทดสอบ 1*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ประกิจ รัตนสุวรรณ. (2525). *การวัดและการประเมินผลทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน; และคณะ. (2544). *วรรณคดีมรดก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ไพศาล หวังพานิช. (2523). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพโรจน์ เมฆอรุณ. (2551). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ไตรยางศ์และการผันอักษร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒน์วดี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร*. สานิพันธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุพิน พิพิธกุล; และอรพรรณ ต้นบรรจง. (2531). *สื่อการเรียนการสอนคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม*. กรุงเทพฯ.
- รังสรรค์ กลิ่นแก้ว. (2548). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยระหว่างวิธีการสอนแบบบทเรียนสำเร็จรูปภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น ท43202 กับวิธีการสอนแบบปกติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนาวลี คำชมภู. (2549). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาภาษาไทย เรื่องชนิดของคำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี*. สานิพันธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์; และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. (2545). *ระเบียบวิธีการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- วราภา โปธิสัทธา. (2532). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและเจตคติต่อการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้และสอนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1*. ปริญญาโท กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วิชาพรพรรณ จันทน์เทศ. (2549). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพาวุธวิทยา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิัญญา วิศาลาภรณ์. (2530). การสร้างแบบทดสอบ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วาสนา ชาวหา. (2525). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: กราฟิคอาร์ต.
- วัชรินทร์ บุญมาทิต. (2532). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เห็นคำถามแบบเอกนัยกับคำถามอเนกนัย. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชชุดา พรายยงค์. (2550). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาวรรณคดีไทย เรื่อง ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนาเขตพระราชเทวี กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). พัฒนาสื่อการเรียนการสอนมิตใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วีระ ไทยพาณิชย์. (2529). 57 วิธีสอน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สันทัด ภีบาลสุข; และ พิมพ์ใจ ภีบาลสุข. (2525). การใช้สื่อการสอน. กรุงเทพฯ: พีระพัฒน์.
- สุจรีต เพียรชอบ. (2536). วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันท์ กล่อมฤทธิ์. (2547). การเปรียบเทียบทางการเรียนวิชา ท 32101 ภาษาไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การสอนภาษาไทย). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สุนันท์ ปัทมาคม. (2519). ลำดับขั้นตอนในการทำงานและวางแผนการทำงานชุดการสอน. กรุงเทพฯ: แผนกโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา ชื่นเจริญ. (2546). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาภาษาไทย เรื่อง การเขียนร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวณีย์ สีขาบัณฑิต. (2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เสนีย์ วิลาวรรณ. (2539). ปรทิศนัวรรณสารวิจักษณ์สมบูรณแบบ เล่ม 2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- อุษารวรรณ ปาลียะ. (2543). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองวิชาภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ และคำศัพท์สำหรับพระภิกษุและสุภาพชน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพร อรุณพรามณ. (2540). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ตามคู่มือครู. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุทุมพร จามรมาน. (2540). *ข้อสอบ: การสร้างและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ฟันนี้.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2539). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- Bruce, Meeks Elija. (1972). Learning Packages Versus Conventional Method of Instruction. *Dissertation Abstracts*. 32: 429 – A.
- Brookfield, Steven. (1984, Winter). Self – Direct Adult Learning : A critical Program. *Adult Education Quarterly*. 35(2): 59 – 71.
- Bryan, John M.; & Smith Jan C. (n.d.). A self Paced Art History learning Center at the University at South Carolina. *Audio visual instruction*. 20(9): 24-25.
- Cardarelli, Sally M. (1973). *Individualized Instruction Programmed and Material*. Englewood Cliffs. New Jersey: Education Technology.
- Duane, Janes E. (1973). *Individualized Instruction-Programmed and Materials*. New Jersey: Education Technology Publication.
- Eleanor. (1978, August). The Effects of Four Drill and Patrice Times Unit On The Decoding Performances of Students with Specific Learning Disabilities. *Dissertation Abstracts International*. 39: 817 – A.
- Feldhusen, John F.; et al. (1971). The Relationship Between Academic Grades and Divergent Thinking Scores Derived from Four Different Method of Testing. *The Journal of Experimental Education*. 40: 35 – 39.
- Griffin, Colin. (1983). Curriculum Theory in Adult Lifelong Education. London : Croom Helm.
- Grinewald, Robert N. (1975, March). Peerp – reduced Packages for Professional Preparation. in *Education Technology*. 15(3): 39.
- Harrisberger, Lee. (1973). Self – Pace Individually Presexibed Instruction. in *PSI Personalized System of Instruction*. Philippines: W.A. Benjamin Inc.
- Healthers, Glen. (1977, February). A Working Difinition of Individualized Instruction. in *Education Leadership*. 34(5): 342 – 344.

- Knowles, Malcolm S. (1975). *Self – Directed Learning : A Guide for Learner and Teachers*. Chicago: Association Press.
- Lewis, Phillip. (1968). *Instructional Process and Media Innovation*. Chicago: Rand MC. Nally.
- Maddox, Harry. (1965). *How to study*. the English Language Book Society. London.
- Mezirow, Jack. (1981, Fall). A Critical Theory of Adult Learning and Education. *Adult Education Quarterly*. 32: 3 – 24.
- Presscott, Daniel A. (1961). *Report of Conference on child Study*. Education Butteltinl: Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Show, Terry J. (1978, March). The effect of Problem Soiving Training in Science Upon Utilization of Problem Solving, Skill in Science and Social Studies. *Dissertation abstracts International*. 38: 5227 A.
- Smith, Jame E. (1973). *The Learning Activity Packages in Learning Packages in American Education*. p.22-29. New Jursey: Eduucational Technology Publications.
- Skager, Rodney. (1978). *Lifelong Education and Evaluation Practice*. Oxford: Frankfurt Unesco Institute for Education
- Tough, Allen. (1979). *The Adult Learning Projects*. Ontorio: The Ontario Institue for Studies in Education.
- Welch, H.A.; others. (1977). Field – Dependent and Field – Independent Cognitive Styles and Their Education Implication. *Review of Education Research*. 47:1 – 64.
- Webber, George. (1977, February). The Culture of Individualized Instruction in *Education Leadership*. 34(5): 329.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานัน รุ่งเรืองธรรม	ภาควิชาการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจรศรี ชาทิกานนท์	อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์สอน วิชาภาษาไทย โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม)
อาจารย์ปราณี เกษเบ็ญฤทธิกุล	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง เรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง

ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตนเอง
เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

ชุดที่ ๕
“คำศัพท์(ชวา)น่ารู้”

ชื่อ ..... นามสกุล .....

ชั้น ม. .... ห้อง ..... เลขที่.....

คำชี้แจง

๑. นักเรียนอ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เข้าใจ
๒. นักเรียนศึกษาเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจ
๓. นักเรียนทำกิจกรรมและแบบทดสอบด้วยความรอบคอบ
๔. นักเรียนตรวจแบบทดสอบ ถ้าคะแนนไม่ถึง ๕๐% ให้นักเรียนอ่านบททบทวนชุดการเรียนรู้ใหม่อีกครั้ง
๕. นักเรียนควรตั้งใจศึกษาและมีสมาธิในการทำ หากยังไม่เข้าใจ ให้นักเรียนถามครูผู้สอน

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. นักเรียนสามารถบอกความหมายของคำศัพท์จากเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิงได้
๒. นักเรียนบอกที่มาของคำศัพท์ได้
๓. นักเรียนนำคำศัพท์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ใบความรู้: คำศัพท์ในเรื่อง

ที่	คำศัพท์	ความหมาย
๑	กมลาลัน	ผู้มีดอกบัวเป็นที่นั่ง
๒	โนรี	ชื่อนกปากขอคล้ายนกแก้ว
๓	กิริณี	ช้าง
๔	กฤษทล	ตุ่มหู
๕	แก้ว	ชื่อต้นไม้ ชื่อนก หรือใช้เรียกหญิงสาว
๖	แก้วพุกาม	แก้วอันมีค่าจากเมืองพุกามในพม่า
๗	เขาง	เขาสัตว์สำหรับใส่ดินปืน
๘	แบกเต้า	ชื่อนกชนิดหนึ่ง ปากจุ่ม มักชอบหากินเป็นฝูงและส่งเสียงตลอดเวลา
๙	โบลนทวาร	ประตูป่า เมื่อจะออกศึกมีการทำพิธีตามตำราพราหมณ์เพื่อความเข้มแข็งมงคล โดยทำเป็นประตูเสด้วยใบไม้สองข้างประตูมีพราหมณ์หนึ่งประพรมน้ำมนต์ให้ทหารเดินลอดประตู
๑๐	คชกรรม	กิจกรรมในการปฏิบัติอันเกี่ยวกับช้าง เช่น การขี่ การพินชอบ
๑๑	คัมแค	ชื่อนกเปิดหน้าชนิดหนึ่งมีขนาดเล็กมาก
๑๒	เค้าโอมง	ชื่อนกที่หากินกลางคืน เค้า หรือฮูกก็เรียก
๑๓	แค	ชื่อต้นไม้ ดอกมีทั้งสีขาวและสีแดง ยอดอ่อน ดอกและฝักกินได้
๑๔	จตุรงค์	กองทัพ๔เหล่า คือ ช้าง ม้า รถ และพลเดินเท้า
๑๕	จตุรงค์	ทหารสี่เหล่า
๑๖	จาก	ชื่อต้นไม้ ขึ้นเป็นกออยู่ตามป่าชายเลน หรือริมฝั่งน้ำกร่อยตื้นๆ
๑๗	จากพราก	ชื่อนกในวงศ์นกเปิดหน้า ใช้ในวรรณคดี หมายถึง นก ที่ต้องพรากจากคู่และครวญถึงกันในเวลากลางคืน
๑๘	เจียรระบาด	ผ้าคาดเอวชนิดหนึ่ง มีชายห้อยที่หน้าขา
๑๙	ขนก	เครื่องผูกคอช้าง ทำด้วยเชือกเป็นปมหรือห่วงห้อยพาดลงมาเพื่อให้คนที่ขี่คอใช้หัวแม่เท้าคืบกันตก ขนกจักรันเป็นคำคล้องจองและหมายถึงการผูกขนกวิธีหนึ่ง
๒๐	ขมพุกท	ทองเนื้อบริสุทธ์

ที่	คำศัพท์	ความหมาย
๒๑	หักปีกกา	รูปกองทัพที่ตั้ง มีกองขวา กองซ้าย คล้ายปีกกา
๒๒	ขาลี	ตาข่าย
๒๓	ชิงคลอง	แยงทางที่ตนจะได้เปรียบ
๒๔	ดา	เต็มไปหมด
๒๕	ตระเวนไพร	ชื่อชนิดหนึ่ง มักชอบหากินเป็นฝูง และส่งเสียงตลอดเวลา บางครั้งเรียก “ระวังไพร” หมายถึง ท่องเที่ยวไปในป่า
๒๖	ตรัสตรึง	สว่าง แจ่ม หรือ คิดใคร่ครวญ
๒๗	ตาด	ผ้าทอดด้วยไหมควบเส้นเงินหรือเส้นทอง
๒๘	เต่าร้าง	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นคล้ายต้นหมาก ผลเป็นทะลาย เป็นพวง เต่าร้างหรือหมากคั่นก็เรียก
๒๙	ไถ่	อุ้งสำหรับคาดเอาติดตัวไปในที่ต่าง ๆ
๓๐	ทักษิณาวรรต	การเวียนเลี้ยวขวา
๓๑	ทิมมณฑ์	มณฑลจาทพยดา
๓๒	ธงฉาน	ธงนำกระบวน
๓๓	ธงชาย	ธงมีชายเป็นรูปสามเหลี่ยม
๓๔	นามครุฑา	ชื่อการตั้งค่ายกองทัพตามตำราพิชัยสงคราม ครุฑา หมายถึงครุฑ
๓๕	แน่นันต์	มากมาย (นันต์ มาจาก อนันต์)
๓๖	บรรณาการ	สิ่งที่ส่งไปให้ด้วยความเคารพนับถือหรือด้วยไมตรี
๓๗	บาทมูล	ที่ใกล้เท้า แทบฝ่าเท้า
๓๘	บุพเพนิวาส	การเคยอยู่ร่วมกันในชาติก่อน คำเดิม บุพเพสันนิวาส
๓๙	เบญจวรรณ	นกแก้วขนาดโตมีหลายสี
๔๐	ป็นดับ	ป็นหลายกระบอกร เรียงกันเป็นดับ เมื่อยิงพร้อมกัน กระสุนจากทุกกระบอกออกพร้อมกันเป็นดับ ทำให้ยิงได้ไม่พลาด
๔๑	เผด็จ	ตัด, ขจัด, ขาด
๔๒	พจมาน	คำพูด
๔๓	พลขันธ์	กองกำลังทหาร (พล = กำลัง ขันธ์ = กอง)
๔๔	พลับพลา	ที่ประทับชั่วคราว สร้างขึ้นสำหรับกษัตริย์
๔๕	พันธุ	ต่อผู้ติดพัน
๔๖	โพยมบน	ท้องฟ้าเบื้องบน
๔๗	ไพษยนต์	ชื่อรถหรือวิมานของพระอินทร์ ใช้เรียกที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
๔๘	ภัสร์มธุลี	ผง ฝุ่น ละออง

ที่	คำศัพท์	ความหมาย
๔๙	ภูมิ	กษัตริย์
๕๐	มณฑก	ปืนเล็กยาวชนิดหนึ่ง
๕๑	มณฑเียร	เรือนที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
๕๒	มธรรล	รลหวาน
๕๓	มยรรนัทร	เครื่องกันบ้งเป็นชั้นๆ ทำด้วยหางนกยูง เป็นเครื่องสูงใช้ในงานพิธีโลกันต์
๕๔	มรรคา	ทาง
๕๕	ม้าไ้	คนขี่ม้าทำหน้าที่นำสารไป
๕๖	มาตร	แม่
๕๗	ม่านทองสองไข	เรียกม่านที่แหวกออกแล้วรวบไว้ทั้งสองข้าง
๕๘	มูรธาวาริภิเชก	น้ำที่ผ่านพิธีกรรมเพื่อทำให้ศักดิ์สิทธิ์
๕๙	โมง	ชื่อต้นไม้ หรือชั้วโมง
๖๐	ไม้ข่มนาม	ไม้ซึ่งกำหนดชื่อพ้องกับข้าศึก พิธีตัดหรือฟันไม้ข่มนาม เป็นพิธีที่ทำก่อนยกทัพ คือ นำไม้ที่มีชื่อพ้องกับชื่อของศัตรู มาตัดหรือฟัน เป็นการบำรุงขวัญกองทัพและข่มขวัญฝ่ายข้าศึก
๖๑	ย่างที่สะเทิน	การเดินทางอย่างรวดเร็วของช้าง
๖๒	ยूरหงส์	เยื้องย่างดุจหงส์
๖๓	รูจี	งาม
๖๔	ลักษณ	จดหมาย เรียกเต็มว่า อักษรลักษณ
๖๕	วัลย์	เกาวัลย์ วัลย์ขาลี = ตาข่ายเกาวัลย์
๖๖	สะเทิน	ค่อนข้างเร็ว หมายถึง อาการเดินของช้าง
๖๗	ลัปทน	ร่่มกัน
๖๘	ลัสมนัต์	รอบๆ ไกลเคียง
๖๙	ลัสนทำ	หมดกระบวนการท่างของการต่อสู้ด้วยอาวุธชนิดนั้นๆ
๗๐	เส้ากระทุ้	เส้าที่เป็นหลักในการสร้างเขื่อน
๗๑	เส้าตะลุง	เส้าสำหรับผูกช้าง
๗๒	โหมด	ผ้าที่ทออย่างประณีตด้วยเส้นไหมประสมกระดาดเงิน กระดาดทอง
๗๓	อัปรา	ยอมแพ้
๗๔	อัสตัย	ไม้ชื่อตรง
๗๕	เพ็อง	เครื่องห้อยโยงตามช่องหน้าต่างเพื่อประดับให้งาม

ใบความรู้: คำศัพท์ภาษาขวา

ที่	คำศัพท์	ความหมาย
๑	กระยาหังน	สวรรค์
๒	กเลวระ	ซากศพ
๓	กะระตะ	แรงม้า กระตุ้นให้เดินหรือวิ่ง
๔	กัณฑ์	อาวุธสำหรับเหน็บติดตัว ใบมีดตั้งแต่กัณฑ์ถึงปลาย เท่ากัน มีคมทั้งสองข้าง พระแสงกัณฑ์กัณฑ์ น่าจะเป็นกัณฑ์ที่มีวิธีประดิษฐ์แยบยลเป็นอาวุธ พิเศษกว่าธรรมดา
๕	กุหนุง	เขาลูก
๖	กิดาหยัน	ผู้มีหน้าที่รับใช้ใกล้ชิดพระเจ้าแผ่นดิน
๗	ชาหริ่ม	ขนม
๘	งาแข่ง	ไม้เลื้อยมลายูให้แหลมวางเอนเรียงเป็นลำดับสำหรับ ป้องกันข้าศึก
๙	ดวงยิวา	ผู้เป็นที่รักยิ่ง
๑๐	ตะหมัง	เสนาผู้ใหญ่ฝ่ายปกครอง
๑๑	ตันหยง	ดอกพิกุล
๑๒	ตำมะหงง	เสนาผู้ใหญ่ฝ่ายบริหาร (แม่ทัพใหญ่)
๑๓	ตุนาหังน	หมั้นไว้ (เพื่อแต่งงาน)
๑๔	บิฎุประมาหนา	หมายถึง ภิกษุ ประมาหนา หมายถึง พรหมณะ ความหมายรวมหมายถึง ภิกษุกับพรหมณะ
๑๕	นุหงา	ดอกไม้
๑๖	นุทรง	นกยูง
๑๗	นุหลัน	พระจันทร์
๑๘	ประเสบัน	ที่ปักของเจ้านายในเรื่องอิเหนา
๑๙	ปะตาระกาหฺรา	เทวดาประจำวงศ์เทวัญ
๒๐	บิกมาหังน	เมืองของระตูผู้เป็นบิดา
๒๑	ปันหน่ง	เข็มขัด
๒๒	ปาตะ	ชื่อตำแหน่งขุนนาง เป็นเสนาบดีฝ่ายบริหาร
๒๓	มะจุมมะงาหฺรา	อาการที่ตื่นตันไปโดยไม่รู้ทิศทาง
๒๔	ยาล่า	ชื่อตำแหน่งขุนนาง เป็นเสนาบดีฝ่ายตุลาการ

ที่	คำศัพท์	ความหมาย
๒๕	ยาหยี	น้องรัก
๒๖	ยิวา	ชีวิต จิตใจ
๒๗	ระเด่น	ค่านาหน้ากษัตริย์เมืองใหญ่
๒๘	ระตู	ค่านาหน้ากษัตริย์เมืองเล็ก
๒๙	วิหลิ้น	ค่ายที่ทำให้ขยับรูกเข้าไปหาข้าศึกทีละน้อย ใช้ว่า ปีหลิ้นก็มี
๓๐	เส่น่า	อ่าน สะ-เหน่า หมายถึง อาวุธคล้ายมีดใช้สำหรับขว้าง
๓๑	อल्लीหยยา , อल्लीแดหวา	เทวดา
๓๒	อะหนะ	คำเดียวกับ อานะ แปลว่า บุตร, ลูก

ถ้าอ่านคำศัพท์ทั้งหมด
เข้าใจแล้ว ก็ไปทำกิจกรรม
ด้านล่างต่อได้เลยจ้า ;D

กิจกรรมที่ ๑.๑

จงวงรอบคำศัพท์ต่อไปนี้

ก	กั	แ	ค	ค	เ	ค	ช	ก	ร	ร	ม
ร	แ	กั	ว	พ	ก	า	ม	ท	ก	า	ฐ
ะ	พ	ก	า	ม	ตุ	น	า	พ	ร	จ	ร
ย	จ	ง	เ	น	น	ง	ง	ม	ช	เ	ล
า	ม	อ	ช	ณ	า	ล	ย	น	ม	ช	ค
ห	า	ช	จ	น	ห	ง	ม	ด	ย	ร	ช
ง	น	ณ	ท	ห	ง	ม	ณ	เ	ท	ย	ร
น	กั	น	ห	ย	น	จ	ท	ช	วิ	ห	ล
ก	ห	ง	ดำ	น	กั	น	ก	ห	ย	น	า
วิ	ห	ล	น	ต	ณ	ดำ	ม	ะ	ห	ง	ง

แนวตั้ง

๑. กระจายหงัน
๒. มตุรล
๓. ตุนาหงัน
๔. ทินมนต์
๕. มณทก
๖. แก้ว
๗. พจมาน

แนวนอน

๑. ศษกรรม
๒. ต่ามะหงง
๓. กั้นหยัน
๔. มณเคียร
๕. แก้วพุกาม
๖. แค
๗. อังฉาลัย
๘. วิหลัน
๙. เชนง

เฉลยกิจกรรมที่ ๑.๑

ก	กั	แ	ค	ค	เ	ค	ช	ก	ร	ร	ม
ร	แ	กั	ว	พ	ก	า	ม	ที	ก	า	ตุ
ะ	พ	ก	า	ม	ตุ	น	า	พ	ร	จ	ร
ย	จ	ง	เ	ข	น	ง	ง	ม	ช	เ	ล
า	ม	อ	ช	ณ	า	ล	ย	น	ม	ช	ค
ห	า	ช	จ	น	ห	ง	ม	ต์	ย	ร	ช
ง	น	ณ	ท	ห	ง	ม	ณ	เ	ที	ย	ร
น	กั	น	ห	ย	น	จ	ท	ช	วิ	ห	ล
ก	ห	ง	ตำ	น	กั	น	ก	ห	ย	น	า
วิ	ห	ล	น	ต	ณ	ตำ	ม	ะ	ห	ง	ง

แนวตั้ง

๑. กระจาหงัน
หมายถึง วิมาน ลววรรคชั้นฟ้า
๒. มตุรล
หมายถึง รลหวาน
๓. ตุนาหงัน
หมายถึง คู่หมั้น
๔. กิพนมด
หมายถึง มนตจจากเทพยดา
๕. มณทก
หมายถึง ปินเล็กยาวชนิดหนึ่ง
๖. แก้ว
หมายถึง ฐือตันไม้
๗. พจมาน
หมายถึง ค่านุด

แนวนอน

๑. คชกรรม
หมายถึง กิจกรรมในการปฏิบัติอันเกี่ยวกับช้าง
๒. ตำมะหงง
หมายถึง เสนาผู้ใหญ่
๓. กั้นหยัน
หมายถึง อวูธสำหรับเหน็บติดตัว
๔. มณเทียร
หมายถึง เรือนประทับ
๕. แก้วพุกาม
หมายถึง แก้วอันมีค่า
๖. แค
หมายถึง ฐือตันไม้
๗. อชณาลัย
หมายถึง จิตใจดี
๘. วิหลัน
หมายถึง ค่ายที่ขยับรุกเข้าไปหาข้าศึกทีละน้อย
๙. เชนง
หมายถึง เชาลตวสำหรับใส่ดินปืน

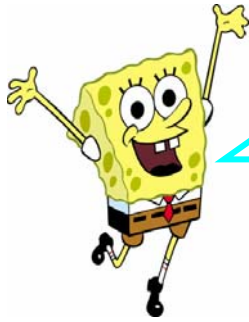
กิจกรรมที่ ๑.๒
จงหาคำศัพท์ต่อไปนี้

ฮาทขึ้นอีก
นี่ตาเง้า..

ก	ด	า	ท	ย	น	บ	ร	ร	ณ	า	ฤ
บ	ะ	ป	ก	ล	บ	ก	ล	อ	ก	อ	ณ
า	ห	า	เ	ล	า	ก	ร	ะ	ู้	ไ	ท
ท	ม	เ	ล	ะ	เ	ท	น	ก	ร	ะ	ล
ม	ง	ต	า	พ	ฤ	ด	ล	า	เ	ท	ต
ล	ห	ย	ต	ล	ณ	ม	ท	อ	จ	ห	ม
ก	อ	ห	ะ	บ	ร	ร	ณ	า	ก	า	ร
น	แ	ว	ล	พ	ท	ว	ง	ล	ป	ท	น
ต์	ป	า	ง	ล	ล	เ	ม	ญ	า	ณ	า
ู้	ป	ง	ป	า	เ	ต	ะ	ล	ะ	เ	ท

แนวตั้ง	แนวนอน
๑.เสนาผู้ใหญ่ ๒.ตุ้มหู ๓.เสาสสำหรับผูกช้าง ๔.ที่ประทับชั่วคราว สำหรับกษัตริย์ ๕. ตาย ๖.ที่ใกล้เท้า แทบฝ่าเท้า ๗.ชีวา ใจ	๑.ผู้มีหน้าที่รับใช้ใกล้ชิดพระเจ้าแผ่นดิน ๒.อาการเคลื่อนไหวไปมาของผู้ที่ต่อสู้กัน ๓.อาการเดินของช้างที่เดินเร็ว ๔.สิ่งที่ส่งไปให้ด้วยความเคารพหรือไมตรี ๕.เสาค้ำเป็นหลักในการสร้างเขื่อน ๖.ร่มกั้น ๗.ชื่อตำแหน่งขุนนาง

เฉลยกิจกรรมที่ ๑.๒

ก	ด	า	ห	ยั	น	บ	ร	ร	ณ	า	ก
บ	ะ	ป	ก	ลั	บ	ก	ล	อ	ก	อ	ณ
า	ห	า	เ	ลั	า	ก	ร	ะ	ทุ	ไ	ท
ท	ม้	เ	ลั	ะ	เ	ที	น	ก	ร	ะ	ล
มุ	ง	ต	า	พ	ก	ด	ลั	า	เ	ห	ต
ล	ห	ยิ	ด	ลั	ณ	ม	ท	อ	จ	ห	ม
กั	อ	ห	ะ	บ	ร	ร	ณ	า	ก	า	ร
น	แ	ว	ล	พ	ท	ว	ง	ลั	ป	ท	น
ต	ป	า	ง	ล	ล	เ	ม	ญ	า	ณ	า
หู้	ป	ง	ป	า	เ	ต	ะ	ลั	ะ	เ	ที

แนวตั้ง

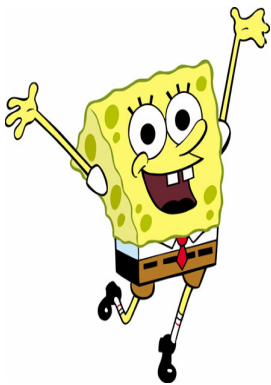
๑. ดะหมัง
๒. กุณทล
๓. เสาทะลุง
๔. พลับปลา
๕. อาลัญ
๖. บาทมูล
๗. ยีหาว

แนวนอน

๑. กิดาหยัน
๒. กลับกลอก
๓. สะเทิน
๔. บรรณาการ
๕. เสากระทุ
๖. ลัปทน
๗. ปาเตะ

กิจกรรมที่ ๒

๒.๑ นำคำศัพท์ในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิงไปเติมในช่องว่างให้ตรงกับความหมาย

รูจี	ชาลี	ยิวา	เค้าโม่
กิดาหยัน	ดัลกร	พจมาน	ชมพูนุท
กระยาหัง	กฤษทล		

-----	๑. ผู้มีหน้าที่รับใช้ใกล้ชิดพระเจ้า
-----	๒. แผ่นดิน
-----	๓. ตุ่มหู
-----	๔. สวรรค์
-----	๕. ชื่อนกที่หากินกลางคืน
-----	๖. ทองเนื้อบริสุทธ์
-----	๗. ตาข่าย
-----	๘. ข้าศึก ศัตรู
-----	๙. คำพูด
-----	๑๐. ชีวิต จิตใจ
-----	๑๑. งาม

เฉลยกิจกรรม ๒.๑

กิตาหยัน	๑. ผู้มีหน้าที่รับใช้ใกล้ชิดพระเจ้า
กุนทล	๒. ตุ่มหู
กระยาหงัน	๓. สวรรค์
เค้าโมง	๔. ชื่อนกที่หากินกลางคืน
ข่มพุนุท	๕. ทองเนื้ออบริสุทธ์
ขาลี	๖. ตาข่าย
ดัสกร	๗. ข้าศึก ศัตรู
พจมาน	๘. คำพูด
ยิวา	๙. ชีวิต จิตใจ
รูจี	๑๐. งาม

๒.๒ หน้าคำศัพท์ในเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง เต็มในช่องว่างให้ตรงตาม
ความหมาย

ปะตาระกาหรา	ตันหยง	ปักมาหงัน	ตำมะหงง
ชักปีกกา	ธงชาย	เจียรระบาด	นามครุฑา
มณเฑียร	มณฑก	ธงฉาน	งาแซง
มตุรล	อะหนะ	ไพชยนต์	ตุนาหงัน
มยุรฉัตร			

๑. ผ้าคาดเอวชนิดหนึ่ง มีชายห้อยที่หน้าขา
๒. หมั้นไว้ (เพื่อแต่งงาน)
๓. ชื่อการตั้งค่ายกองทัพตามตำราพิชัยสงคราม
๔. รูปกองทัพที่ตั้ง มีกองขวา กองซ้าย คล้ายปีกกา
๕. ปืนเล็กยาวชนิดหนึ่ง
๖. เรือนที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
๗. รสหวาน
๘. บุตร ลูก
๙. ชื่อวิมานของพระอินทร์ ใช้เรียกที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
๑๐. เทวดาประจำวงศ์เทวัญ
๑๑. เมืองของระตูผู้เป็นบิดาของสังคามาระตา
๑๒. ธงหน้ากระบวณ มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม
๑๓. เครื่องกันบังเป็นชั้นๆ ทำด้วยหางนกยูง เป็นเครื่องสูงใช้ในงานพิธีโล่กันต์
๑๔. แม่ทัพใหญ่
๑๕. ดอกพิกุล

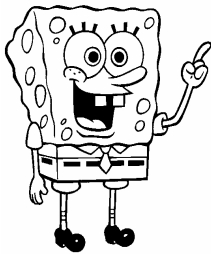
เฉลยกิจกรรม ๒.๒

— เจียรระเบิด —	๑. ผ้าคาดเอวชนิดหนึ่ง มีชายห้อยที่หน้าขา
— ตนาหงัน —	๒. หมั้นไว้ (เพื่อแต่งงาน)
— นามครุฑา —	๓. ชื่อการตั้งค่ายกองทัพตามตำราพิชัยสงคราม
— ชักปีกกา —	๔. รูปกองทัพที่ตั้ง มีกองขวา กองซ้าย คล้ายปีกกา
— มณฑก —	๕. ปืนเล็กยาวชนิดหนึ่ง
— มณเฑียร —	๖. เรือนที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
— มธุรส —	๗. รสหวาน
— อะทนะ —	๘. บุตร ลูก
— ไพษยนต์ —	๙. ชื่อรถหรือวิมานของพระอินทร์ ให้เรียกที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
— ปะตาระกาหรา —	๑๐. เทวดาประจำวงศ์เทวัญ
— ปิกมาหงัน —	๑๑. เมืองของระตูผู้เป็นบิดาของสังคามาระตา
— ธงฉาน —	๑๒. ธงนำกระบวน มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม
— มยุรจักร —	๑๓. เครื่องกั้นบังเป็นชั้นๆ ทำด้วยหางนกยูง เป็นเครื่องสูงใช้ในงานพิธีโล้กันต์
— ตำมะหงง —	๑๔. แม่ทัพใหญ่
— ต้นหยง —	๑๕. ดอกพิกุล

กิจกรรมที่ ๓

จงบอกที่มาของคำศัพท์ต่อไปนี้โดยนำ
ตัวอักษรไปวางไว้หน้าข้อให้ถูกต้อง

ก.ภาษาบาลี   ข.ภาษาสันสกฤต
ค.ภาษาเขมร   ง.ภาษาชวา

___ ๑. ตรัสเตรัจ	___ ๒. มรรคา
___ ๓. บาทมูล	___ ๔. มาตรการ
___ ๕. โหมด	___ ๖. วัลย์
___ ๗. กิริณี	___ ๘. เฟด็จ
___ ๙. ทักษิณาวรรต	___ ๑๐. บุพเพนิวาสา
___ ๑๑. อาลัตย์	___ ๑๑. กุหนุง
___ ๑๓. บรรณาการ	___ ๑๔. อปรา
___ ๑๕. นามครุฑา	___ ๑๖. ซาหริ่ม
___ ๑๗. ลักษณะ	___ ๑๘. สามนต์
___ ๑๙. ตุนาหมัน	___ ๒๐. ยาหยี

เฉลยกิจกรรม ๓

ง ๑.

ก ๓.

ค ๕.

ก ๗.

ข ๙.

ข ๑๑.

ข ๑๓.

ข ๑๕.

ข ๑๗.

ง ๑๙.

ข ๒.

ข ๔.

ข ๖.

ค ๘.

ก ๑๐.

ง ๑๒.

ข ๑๔.

ง ๑๖.

ก ๑๘.

ง ๒๐.

เกมคำศัพท์

ตอนที่๑. เรามาเล่นเกม
ทายคำศัพท์จากเรื่อง
อิเหนากันเถอะนะจ๊ะ

กอ อะ กะ กะอะไรเอ๋ย

..... กะอะไร แปลว่า หมู

..... กะอะไร แปลว่า สวรรค์

..... กะอะไร แปลว่า กระตุนให้ม้า วิ่ง หรือ เดิน

ตัวเลือก **กระยาหั้น** **กระระตะ** **กะหมังกุหนิง** **กระทรวง**

บอ อู บู บุอะไรเอ๋ย

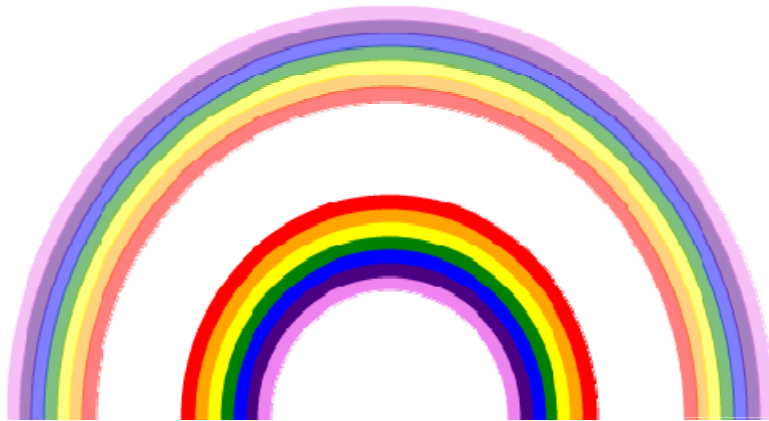
..... บุอะไร แปลว่า พระจันทร์

..... บุอะไร แปลว่า นกยูง

..... บุอะไร แปลว่า ดอกไม้

..... บุอะไร แปลว่า เนื้อคู่กันชาติปางก่อน

ตัวเล็ก **บุหงา บุรินทร์ บุหรง บุพเพนิวาสา บุหลัน**

ออ อะ อะ อะไรเอ๋ย

..... อะอะไร แปลว่า เทวดา

..... อะอะไร แปลว่า ลูก

..... อะอะไร แปลว่า ตามใจ

..... อะอะไร แปลว่า ขอมแพ้

ตัวเล็ก **อิเหนา อัสัญญา อัรยา อัปรา อะหนะ**

ตอนที่๒. ลองมาเล่น
คำพวนกันบ้างดีกว่า

๑.ชีอะไรसानเอาไว้เป็นตะขாய...ชีลา

๒.ช่ออะไร ไว้ทำพิธีพราหมณ์...ช่อพี

๓.พานอะไร แปลว่าคำพูด...พานจะมด

๔.มดอะไร หัวัน หวาน...มดธุระ

๕.รูอะไร ใหญ่สุดในเมือง...รูตะ

๖.ต้น อะไร หมั่นหมาย...ต้นนาหุง

๗.ปี อะไรเป็นโจร..ปีหยัน

๘.พู อะไรติดพันต่อสู้อ...พุดัน

ตอนที่ ๑

๑. คำตอบได้แก่ กระทบ กระทบกัน กระตะ

กระทบ	หมู่
กระทบกัน	สวรรค์
กระตะ	กระดุ้นให้ม้าเดินหรือวิ่ง

๒. คำตอบได้แก่ บุหลั่น บุหรง บุหงา บุปเพนิวาสา

บุหงา	ดอกไม้
บุหลั่น	พระจันทร์
บุปเพนิวาสา	มาจาก บุปเพสันนิวาส หมายถึง การเคยอยู่ร่วมกันในชาติก่อน
บุหรง	นก บางทีใช้หมายถึง นกยูง

๓. คำตอบได้แก่ อสัญหยา อะหนะ อชยา อปรา

อสัญหยา	เทวดา
อะหนะ	ลูก
อชยา	มาจากอชยาสัย หมายถึง ความประสงค์ ในความว่า “ก็ตามใจไม่ขัดอชยา” ใ้ว่า อชฌา ซึ่งมาจากอชฌาสัย ก็มี
อปรา	มาจากคำว่า อปราชัย หมายถึงความว่า ยอมแพ้

ตอนที่ ๒

๑. ชีลา - **ชาติ** แปลว่า ตายาย
๒. ซ่อพี - **ซีฟ่อ** แปลว่า นักบวช ในที่นี้ คือ พราหมณ์ผู้ทำพิธี
๓. พานจะมด - **พจมาน** แปลว่า คำพูด
๔. มคธูระ - **มธูรส** แปลว่า รสหวาน
๕. รูต๊ะ - **ระตุ** เป็นคำเรียกเจ้าเมืองที่มีไชวงศ์เทวัญ
๖. ตันนางุ - **ตุนาหงัน** แปลว่า หมั่นหมาย
๗. ปี่หยัน - **ป็นหยี** แปลว่า โจร
๘. พูตัน - **พันตุ** แปลว่า การต่อสู้อย่างติดพัน

เป็นอย่างไรบ้าง ถูกกัน
หมดไหมจะ ..พักสักนิด
แล้วทำแบบทดสอบกันนะ

แบบทดสอบ

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. ประโยคในข้อใดนำคำศัพท์ไปใช้ได้ถูกต้อง

- ก. วันนี้ฉันรู้สึกมะจุมมะงาหรากับบรอยยิ้มของเขามาก
- ข. สมชายบอกกับสมหญิงว่า “เธอเป็นดวงยิวาของฉัน”
- ค. ในสวนพฤกษชาติอนเช้ามีทั้งบุหราน บุหรังและบุหลัน
- ง. แม่ยอดชายหยิของพ่อแม่ หนูช่างเป็นลูกที่ดีและน่ารัก

๒. “ดัสกร” หมายถึงข้อใด

- ก. อาวุธ
- ข. ศัตรู
- ค. กองทัพ
- ง. ผิดทุกข้อ

๓. คำศัพท์ข้อใด ไม่ได้มาจากภาษาเดียวกัน

- ก. กระทรวง กระยาหังน กระระตะ
- ข. อลัญหยา อะหนะ บุหรัง
- ค. ทักษิณาวรรต อาสัจย์ บรรณาการ
- ง. คับแค เค้าโมง แค

๔. คำศัพท์ในข้อใดไม่เข้าพวกกันในข้อเดียวกัน

- ก. บุหร่ง คับแคะ แยกเต้า
- ข. ฉัตรชัย มณฑก นกสับ
- ค. สะตاهมัน กริช กระบี่
- ง. ไอยรา กิริณี คชสาร

๕. คำศัพท์ข้อใดต่างความหมายจาก ข้ออื่น

- ก. แขน
- ข. โสมน
- ค. ศศิธร
- ง. สุริยา

๖. เมื่อนั้น   สังคามาระตาเรื่องศรี
น้อมองค์ลงถวายอัญชลี   กะระตะพาชีขึ้นไปพลาญ
จากบทกลอนข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้มีความหมายตามข้อใด

- ก. การเร่งม้า
- ข. การขี่ม้า
- ค. การส่งราชสาส์น
- ง. การรบโดยม้า

๗. “อันอะหนะบุษบาบังอร   ครั้งก่อนจรกาตุนาหงัน”

คำที่ขีดเส้นใต้หมายความว่าอย่างไรตามลำดับ

- ก. น้อยสาว , การแต่งงาน
- ข. ลูกสาว , การหมั้น
- ค. คู่หมั้น , แต่งงาน
- ง. แต่งงาน , คู่หมั้น

๘. “เมื่อนั้น พระสุริยวงศ์เทวัญอัญญา”

คำว่า “อัญญา” หมายถึงผู้สืบเชื้อสายจากเจ้าผู้ครองนครใด

- ก. กุเรป็น ดาหา หมันหยา กาหลัง
- ข. กุเรป็น หมันหยา กาหลัง สิงหัดสำหรับ
- ค. กุเรป็น ดาหา กาหลัง สิงหัดสำหรับ
- ง. หมันหยา ดาหา กาหลัง ปักมาหงัน

๙. “หยุดพลจตุรงค์ไว้ ตรวจไตรตามพระบัญชาการ”

คำว่า “พลจตุรงค์” ประกอบด้วยอะไรบ้าง

- ก. พลช้าง พลม้า พลเรือ พลอาวุธ
- ข. พลช้าง พลเรือ พลอากาศ พลรถ
- ค. พลช้าง พลม้า พลเรือ พลเดินเท้า
- ง. พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้า

๑๐. ข้อใดไม่มีคำภาษาชวา

- ก. ลมหวนอวนกลิ้งสุมาลย์มา   ระคนกลิ้งบุหงารำไป
- ข. หอมกลิ้งกล้วยไม้ที่ใกล้ทาง   บอกบาหยันปลางแล้วแลหา
- ค. บุหรร่องพร้อมเพรียกพงไพร   ฟังเพลินจำเริญไปมา
- ง. ทรงกลดหมดเมฆพรายพรรณ   แสงจันทร์จับแสงรถทรง

เฉลยแบบทดสอบ

๑. ข

๒. ข

๓. ก

๔. ก

๕. ง

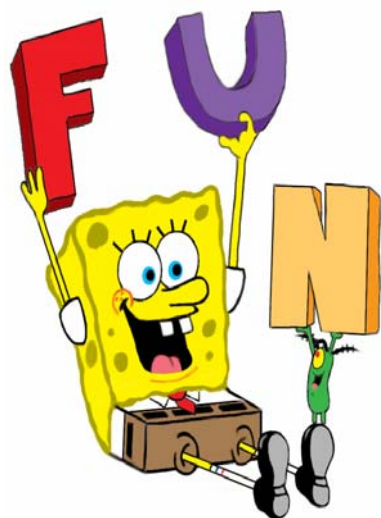
๖. ก

๗. ข

๘. ก

๙. ง

๑๐. ง

หวังว่าทุกคนจะได้รับทั้ง
 ความรู้และความสนุกสนานครับ
 พบกันชุดที่ ๒ ๘ วิชาถัดไป

...../๑๐

ความรู้เพิ่มเติม : ดอกไม้ในวรรณคดี

ชื่อและภาพดอกไม้	บทประพันธ์ที่คัดมา	ตอนที่ปรากฏ
สร้อยฟ้า 	ดุจดอก สร้อยฟ้า ระย้าอ้อย เหมื่อนสายสร้อยประดับทรวงดวง ธรรมพลาถวิไลหาอาวรณ์ พระเร่จรัดอัสตรวิธีบมา	ตอน อิเหนาไปถึงแดน เมืองห่มนหยา
ประยงค์ 	เต็ดดอก ประยงค์ อยู่ตรงนี้ ให้ยาคอสีสังคามาระตา	ตอน นางจินตะหราพาอิเหนา ไปชมสวน
สีดู่ 	แล้วยवनเก็บบอระ สีดู่ ซ่อน หวังจะให้คลายร้อนรำคาญ	ตอน ช่างเขียนวาดรูป นางบุษบา
เกด 	ถ้ำทวนทวนหอมพะยอมมอ เกด พิภพงามแก้ว เกด ทฤศณา บ้างเสด็จเสด็จดวงสงกา หล่นกาลาดตาชตาพนาดี	ตอน ท้าวตาทาไปถึง เขาวิเศษมาหธา
นิลบล 	น้ำใสไหลเย็นเห็นตัวปลา แหวกว่าอุปมาอยู่ใหวใหว นิลบล พ่นน้ำขึ้นไรไร ตูมตั้งบังใบอรชร	ตอน นางบุษบาชมศาล เล่นธาร

<p>มหากางฉัตร</p> 	<p>ฉัตร้อยฟ้ามหากางฉัตรตั้งกลิ่นเกตุฉัตร รุ่งเรืองล้ำตวณทวนหอม</p>	<p>ตอน คุณาภรรณพบปีนหิ</p>
<p>ประตู่</p> 	<p>พี่เลี้ยงเก็บดอกไม้ได้พานทอง มาถวายพระน้องต้องประสงค์ ประตู่ตกตาพวงร่วงลง ลมตั้งกลิ่นกลบตลบไป</p>	<p>ตอน คุณาภรรณพบปีนหิ</p>
<p>จำปา</p> 	<p>จำปาจะแตรระเป็นฉัตรอยศ จะประสูศุคนธ์ให้หน้าหงษา แม้ใครจจใจเจตนา จึงจะให้บุหงาหนีไย</p>	<p>ตอน นางเสการะหนึ่งหริตไป ทมถ่วนพบปีนหิ</p>
<p>พุดฉิม</p> 	<p>สาวหยุดพุดฉิมปีนประองค์ กาหลงขงโคมะลิวัลย์</p>	<p>ตอน ท้าวประมอตันให้ ตั้งคามาระตาพาชลล คุณาภรรณกลัไป</p>
<p>แก้ว</p> 	<p>แก้วเกตุภรรณิกการบาง ดอกกล้างตากระฮ้าตรงหน้ารถ</p>	<p>ตอน ท้าวถึงหัดสำหริยกไป เมืองกาหลัง</p>

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางจิตาพร วิภววานิชย์
วันเดือนปีเกิด	2 กรกฎาคม 2515
สถานที่เกิด	จังหวัดยโสธร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	39/44 ซอยวัฒนานิเวศน์ 4 ถนนสุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10310
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู คศ.2 ปฏิบัติการสอนวิชาภาษาไทย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ถนนพญาไท เขตปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10330
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนห้องแซงวิทยาคม จังหวัดยโสธร
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
พ.ศ. 2537	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาภาษาไทย จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2553	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการมัธยมศึกษา (การสอนภาษาไทย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดกรุงเทพมหานคร